

ROBERT AMADOU

Ὁ Λουὶ Κλωὺντ ντὲ Σαιν Μαρτὲν
καὶ ὁ Μαρτινισμὸς

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

«ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΥΠΗΡΕΤΗΣ»

ΑΘΗΝΑ 2008

Robert Amadou,
Louis-Claude de Saint-Martin et le Martinisme
Paris, 1946

© 2008 Για τήν παρούσα μετάφρασι.
Με τήν ἐπιφύλαξι παντός δικαιώματος τοῦ μεταφραστοῦ.

Εἰσαγωγή

Ἐπὸ τὴν ὀνομασία «Μαρτινιστές» συχνὰ συγχέονται οἱ μαθητὲς τοῦ Μαρτίνου ντὲ Πασκουάλλου κι ἐκεῖνοι τοῦ Λουὶ Κλωντ ντὲ Σαιν Μαρτέν. Μολονότι οἱ θεωρίες τους ὑπῆρξαν παρόμοιες, τὶς δύο σχολὲς χωρίζει μία βαθεῖα διαφορὰ. Ἡ σχολὴ τοῦ Μαρτίνου παρέμενε στὸ πλαίσιο τοῦ Ἀνωτέρου Τεκτονισμοῦ, ἐνῶ τοῦ Σαιν Μαρτέν ἀπευθυνόταν στοὺς κοινούς θνητούς. Ἡ δεύτερη ἀποθάρρυνε ἐκεῖνες τὶς πρακτικὲς καὶ τελετουργίες, στὶς ὁποῖες ἡ πρώτη ἔδιδε κεφαλαιώδη σημασία. Στὶς σελίδες τοῦ παρόντος ἔργου οἱ ὅροι «Μαρτινισμός» καὶ «Μαρτινιστὴς» χρησιμοποιοῦνται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τὴν ἔννοια τῆς δοξασίας καὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Σαιν Μαρτέν.

Συγκεκριμένα, ἡ ἔκφρασις «Μαρτινιστικὸ Τάγμα» δὲν ἀναφέρεται καθόλου στὸ Τάγμα τῶν «Ἐκλεκτῶν Κοέν» ποὺ ἴδρυσε ὁ Μαρτίνος καὶ τὸ ὁποῖον ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται μέχρι τὶς μέρες μας· ἀναφέρεται ἀποκλειστικῶς στὸν «Ἐσώτερο Κύκλο» τῶν Φίλων τοῦ Σαιν Μαρτέν.

Ὁ ἀναγνώστης θὰ παρατηρήσει ἴσως τὸν μεγάλο ἀριθμὸ ἀναφορῶν ἐδαφίων ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Σαιν Μαρτέν. Ἴσως νὰ ἐκπλαγῇ. Ἐν τούτοις δὲν πιστεύουμε ὅτι ὀφείλουμε νὰ ἀπολογηθοῦμε γι' αὐτό. Μοναδική μας ἐπιθυμία ἦταν νὰ παρουσιάσουμε μία ὅσο τὸ δυνατόν λιγότερο ἀνακριβῆ ἰδέα περὶ Μαρτινισμοῦ. Θεωρήσαμε ὅτι τὰ ἀποσπάσματα κειμένων ἦσαν ἐπιβεβλημένα ὅποτε κάποια παράγραφος διακινδύνευε νὰ προδώσει τὴν σκέψι τοῦ Ἀγνώστου Φιλοσόφου.

Ὅρισμένες φορὲς χρειάστηκε νὰ ἐρμηνεύσουμε ἢ νὰ συμπεράνουμε κάποιες συνέπειες ἀπὸ τὶς καθιερωμένες ἀρχές. Οὔτε γι' αὐτὸ πιστεύουμε ὅτι θὰ πρέπει ν' ἀπολογηθοῦμε, ἀντιθέτως θὰ προσπαθήσουμε νὰ τὸ δικαιολογήσουμε. Ἡ δική μας κατευθυντήρια ἰδέα μίας ζώσης δοξασίας ἀνταποκρίνεται στὴν σκέψι τοῦ Φιλοσόφου.

“Όσον αφορά όμως στην επιβεβλημένη εργασία αναπτύξεως, άραγε οδηγεί πάντοτε προς την κατεύθυνσι όπου θά ήθελε ο Σαιν Μαρτέν; Ός προς αυτό, άλλοίμονο! δέν μπορούμε νά καυχηθοῦμε. Διότι μία τέτοια εργασία θά χρειαζόταν νά τήν φέρει σέ πέρας ο ἴδιος ο Ἰγνωστος Φιλόσοφος ἢ τουλάχιστον κάποιος προχωρημένος μαθητής του – κάποιος πιό ἐξελιγμένος «άνθρωπος τῆς ἐπιθυμίας». Γι’ αὐτήν τήν ἀθέλητη προδοσία, τῆς ὁποίας τήν βαρύτητα θεωρήσαμε ὅτι θά μετρίαζε ἡ πληθώρα τῶν ἀποσπασμάτων τοῦ Σαιν Μαρτέν, οφείλουμε νά ζητήσουμε τήν συγγνώμη τοῦ ἀναγνώστη.

Κατά τήν πορεία αὐτῆς τῆς ἐργασίας, τὰ ἔργα τοῦ Σαιν Μαρτέν ἀναφέρονται ὡς ἑξῆς:

«Περὶ Πλανῶν καὶ Ἀληθείας»: Des Erreurs et de la Vérité, Édimbourg 1782, 2 vol.

«Φυσικὸς Πίνακας»: Tableau Naturel des Rappports qui existent entre Dieu, l’Homme et l’Univers, Bibliothèque de l’Ordre Martiniste, Paris, Chamuel, 1900.

Τὸ «Κοιμητήριο τῆς Ἀμπουάζ» καὶ οἱ «Στροφές περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ Ἀνθρώπου»: Le Cimetière d’Amboise – Stances sur l’Origine et la destination de l’Homme, ἐπανεκδοσις τῆς “Petite collection d’auteurs mystiques”, Paris, Chacornac 1913.

Γιὰ τὰ λοιπὰ γραπτὰ τοῦ Σαιν Μαρτέν χρησιμοποιήθηκαν οἱ πρώτες ἐκδόσεις (ἐκτὸς κι ἂν ἀναφέρεται κάτι διαφορετικό).

R. Amadou

(16 Φεβρ. 1924 – † 14 Μαρτ. 2006)

Τὶ εἶναι ὁ Μαρτινισμός;

Θ ἄ πρέπει ἓνας ἄνθρωπος νὰ παραμείνει κρυμμένος – ἔγραφε ὁ Ντοστογιέφσκυ – ὥστε νὰ μποροῦμε νὰ τὸν ἀγαπήσουμε. Ἐπαξ καὶ δείξει τὸ πρόσωπό του, ἢ ἀγάπη ἔξαφρα- νίζεται»¹.

Τοῦτο ἀσφαλῶς δὲν ἰσχύει γιὰ τὸν Λουὶ Κλώντ ντὲ Σαιν Μαρτέν, τὸν «Ἄγνωστο Φιλόσοφο». Ἀγνοημένος, χωρὶς ἀμφι- βολία, ἀπὸ τὸ εὐρὺ κοινό, ὁ Σαιν Μαρτέν οὐδέποτε ἀπογοή- τευσε ἐκείνους πὺ ἐνέκυψαν στὴν τόσο παράξενη προσωπι- κότητά του καὶ ἐμβάθυναν στὴν πνευματικὴ του δοξασία.

Διδάσκαλος τῆς ζωῆς τοῦ πνεύματος – ἔτσι παρουσιάζε- ται ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον οἱ Ἱστορίες τῆς Φιλοσοφίας ἀπορ- ρίπτουν συχνὰ σὲ μία ὑποσημείωσι. Τὸ ἔργο του ἀπευθύνεται σὲ ἀνθρώπους καλῆς προαιρέσεως, οἱ ὁποῖοι στὴν ἐποχὴ μας – ὅπως καὶ ἀνέκαθεν – ἀναζητοῦν τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν σωτη- ρία: γι' αὐτοὺς γράψαμε τὸ ἀνά χειρας βιβλίο.

Ἐὰν δὲν φοβώμασθε μήπως ὑπερεκτιμήσουμε τὴν ἀξία του, θὰ μπορούσαμε νὰ τὸ τιτλοφορήσουμε «Μύησις στὸν Μαρτινισμό». Τέτοιος ἦταν ὁ λόγος αὐτῶν τῶν γραμμῶν. Ἄφου λοιπὸν πρόθεσις μας εἶναι νὰ παρουσιάσουμε μία εἰσαγωγή στὴν μελέτη καὶ στὴν πρακτικὴ μίας δοξασίας, ἃς προσπαθήσουμε νὰ ἐξηγήσουμε τὴν ἐργασία πὺ ἀνοιγόταν ἐνώπιόν μας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ συλλάβουμε καλύτερα καὶ ἐξ ἀρχῆς τὶ ἐννοοῦμε μὲ τὸν ὄρο «Μαρτινισμός».

Ἐν συντομίᾳ, γράφοντας αὐτὸ τὸ βιβλίο εἶχαμε τὴν πρόθεσι νὰ παρουσιάσουμε ἓνα σκιαγράφημα τῆς σκέψεως τοῦ Ἄγνωστου Φιλοσόφου. Ὅμως, πέραν τῶν ἐραστῶν τῶν

¹ Les Frères Karamazov, trad. Mongault (éd. Gallimard N.R.F.) t. II, p. 250.

ιστορικῶν ἀναπαραστάσεων ἢ τῶν μεταφυσικῶν συζητήσεων, ἔπρεπε νὰ σκεφθοῦμε πρωτίστως ἐκείνους γιὰ τοὺς ὁποίους ὁ Μαρτινισμὸς ἀποτελεῖ φύραμα πνευματικῆς ζωῆς, ὁ δὲ Σαὶν Μαρτὲν ἕναν ἀδελφικὸ Ὁδηγὸ, Διδάσκαλο καὶ Φίλο. Νὰ διευκρινίσουμε στοὺς «ἀνθρώπους τῆς ἐπιθυμίας» καὶ καλῆς θελήσεως τὶς διδασκαλίες ποὺ τοὺς τρέφουν, νὰ τὶς γνωρίσουμε σ' ἐκείνους ποὺ μποροῦν νὰ τὶς ἀφομοιώσουν, νὰ προσφέρουμε ἕναν ζωντανὸ πίνακα μίας ζωῆς δοξασίας: αὐτὴ ὄφειλε νὰ εἶναι ἐξ ἀρχῆς ἡ διαρκὴς μας μέριμνα καθὼς συγγράφαμε τὸ παρὸν πόνημα.

Ἔτσι, δὲν θ' ἀνεύρουμε ἐδῶ μίαν ἀκαδημαϊκὴ ἔκθεσι τῆς «φιλοσοφίας» τοῦ Σαὶν Μαρτὲν. Ὁ Θεόσοφος τῆς Ἀμπουάζ δύναται, ἀσφαλῶς, νὰ διεκδικήσῃ μίαν τιμητικὴ θέσι μεταξὺ τῶν «φιλοσόφων». Τοῦτο ὅμως θὰ ἀπαιτοῦσε μίαν λεπτομερῆ ἐργασία. Τὸ ἔργο του θὰ ἔπρεπε νὰ ὑποβληθῇ στὴν δοκιμασία μίας ἐξονυχιστικῆς ἐξετάσεως, ποὺ θὰ περιελάμβανε τὸν προσδιορισμὸ τῶν ἐπιδράσεων ποὺ ἀσκήθηκαν στὸν Σαὶν Μαρτὲν καὶ τὰ ἀποτελέσματά τους στὰ διάφορα ἔργα του· τὸ ν' ἀνεύρουμε στὴν τάδε σελίδα τοῦ «Φυσικοῦ Πίνακα» μίαν πλατωνικὴ ἰδέα, ἢ στὴν δεῖνα παράγραφο τοῦ «*Ecce Homo*» τὴν ἀνάμνησι μίας συζητήσεως μὲ τὴν κυρία Μπαϊκλιν· τὸ νὰ τοποθετήσουμε, ἐν τέλει, ἀφοῦ τὸ ἀνατάμουμε, τὸ σύστημα ποὺ ἐπεξεργάσθηκε τὸν 18^{ον} αἰῶνα ἕνας στοχαστὴς ὀνόματι Λουὶ Κλώντ ντὲ Σαὶν Μαρτὲν – ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν χρήσιμες καὶ συναρπαστικὲς ἐργασίες, ἱκανὲς νὰ προσδώσουν νέα λάμψι στὸ πρόσωπο τοῦ Διδασκάλου.

Ὅμως, δὲν ἦταν πρόθεσίς μας νὰ ἀναπαραστήσουμε ἕναν τέτοιο σκελετό, οὔτε νὰ στήσουμε ἕνα μαρμάρينو ἀδριάντα. Οἱ ὅροι ποὺ θέσαμε ἐξ ἀρχῆς δικαιολογοῦν τὸ ὅτι ἐπιλέξαμε νὰ ἐγκαταλείψουμε κάθε ἐπίδειξι πολυμάθειας. Θὰ παρουσιάσουμε λοιπὸν μόνον ἐκείνες τὶς ἐνδείξεις ποὺ εἶναι ἀπαραίτητες ὥστε νὰ κατανοήσουμε τὴν τελικὴ δοξασία, διότι ὑπάρχει μία ὄψις «τελειότητος» στὴν μαρτινιστικὴ σκέψι. Εὐρίσκεται πέραν τῶν λέξεων καί, σ' ἐκείνον ποὺ τὴν διακρίνει, ἐπιτρέπει

νά συλλάβει τὴν συνοχὴ καὶ τὸ κύρος τῶν προκυπτουσῶν ἐφαρμογῶν.

«Αὐτὸ πού ὀνομάζουμε Μαρτινισμό εἶναι συγχρόνως μία ἐταιρεία ἀνθρώπων πού ἐπιδίδονται στὶς μυστικιστικὲς μελέτες τοῦ Διδασκάλου καὶ ἓνα φιλοσοφικὸ καὶ μεταφυσικὸ σύστημα τὸ ὁποῖο κάποιοι χαρακτηρίζουν ὡς θεολογία. Εἶναι ὅμως καὶ μία μέθοδος πού ἐπιτρέπει ν' ἀνεύρουμε - ὑπὸ τὸ φῶς αὐτῆς τῆς διδασκαλίας - ὅτι τὸ παραδοσιακὸ καὶ μυητικὸ ὑπάρχει σ' ὅλα τὰ πεδία».

Ἐὰν ἀποτελεῖ ἐπίσης ἀφηρημένη φιλοσοφικὴ θεώρησι, ὁ Μαρτινισμὸς εἶναι πρὸ πάντων μία ἀτμόσφαιρα, μία κατάσταση πνεύματος, ἓνα «πνεῦμα». Εἶναι «βάμμα», φῶς πού προσδίδει τὸ χρῶμα του στὰ ἀντικείμενα πού περιβάλλει καὶ τὸ ὁποῖον - ἀναμειγνύοντας τὴν ἀπόχρωσί του μὲ τὴν δική τους - τὰ συναρμῶζει σὲ μία γλυκεῖα ἀρμονία χωρὶς νὰ τὰ συγχέει.

Μακάρι αὐτὲς οἱ σελίδες, γραμμένες μὲ συμπάθεια καὶ σεβασμό, νὰ παρωτρύνουν ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἐνώνει ὁ κοινὸς θαυμασμὸς πρὸς τὸν Σαιν Μαρτέν νὰ ἀνακαλύψουν τὸ πνεῦμα. Ὁ μεγαλύτερος ἴσως «Φιλόσοφος τῆς Ἐνότητος» ἀκολουθοῦσε ἀκαταπαύστως μία προσπάθεια συνθέσεως. «Πρόκειται γιὰ ἓναν ἄριστο γάμο: ἐκείνον τοῦ πρώτου μας σχολείου μὲ τὸν φίλο μας Μπαίμε. Σ' αὐτὸ ἐργάζομαι»². Σ' αὐτὸν τὸν πόθο ἔγκειται ἡ ἀληθῆς διδασκαλία τοῦ Θεοσόφου. Ἐδῶ ἐκφράζεται ἡ μεγάλη ἰδέα πού ἐμπνέει ὀλόκληρη τὴν ζωὴ του.

Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀντάξιο πιστοῦ μαθητῆ, τὸ ν' ἀναζητοῦμε στὰ βιβλία του τὴν ἰδέα πού τὰ ὑποκίνησε; «Τὰ βιβλία πού συνέγραψα - δηλώνει ὁ ἴδιος - δὲν ἔχουν ἄλλον σκοπὸ ἀπὸ τὸ νὰ παρακινήσουν τοὺς ἀναγνώστες νὰ ἐγκαταλείψουν ὅλα τὰ βιβλία, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν δικῶν μου»³. Ἀκόμη καὶ ἡ Βίβλος, τὸ Βιβλίον τῶν Βιβλίων, δὲν εἶναι ἀρκεῖ γιὰ νὰ

² Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Κιρχμπέργκερ, 11 Ἰουλίου 1796.

³ Mon Portrait Historique et Philosophique, 45.

θεμελιώσει μία ἀλήθεια. «Ὅσο ὠφέλιμες κι ἂν εἶναι οἱ ἀνακαλύψεις πὸν μπορούμε νὰ κάνουμε ἀναδιφώντας στὰ ἱερὰ βιβλία τῶν Ἑβραίων, ἐν τούτοις αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀποδείξεις τῶν ἀληθειῶν τῶν σχετικῶν μὲ τὴν φύσι τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἀντιστοιχία του μὲ τὴν Ἀρχή του, διότι οἱ ἐν λόγῳ ἀλήθειες ὑπάρχουν ἀφ' ἑαυτῶν τους, ὅποτε ἡ μαρτυρία τῶν ὁποίων βιβλίων δὲν μπορεί νὰ χρησιμεύει παρὰ μόνον ὡς ἐπιβεβαίωσις»⁴.

Γι' αὐτὸ προσκαλοῦμε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ἀδελφούς μας, πέραν ἀπὸ ἐξωτερικοὺς τύπους, νὰ μοιρασθοῦν τὴν μυστικιστικὴ ἐξύψωσι τοῦ Θεοσόφου, νὰ ἀποκαταστήσουν τὸν κανόνα βάσει τοῦ ὁποίου ἔκρινε τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ σύμπαν καί, πάνω ἀπ' ὅλα, νὰ ἐπανεύρουν τὸ αὐθόρμητον τοῦ σκιρτήματος πὸν θὰ τοὺς ἐπαναφέρει στὸν Θεό.

Αὐτὴ εἶναι ἡ πρόσκλησις στὴν ὁποίαν ἀποσκοπεῖ τὸ μικρὸ τοῦτο βιβλίον. Ὁ στόχος τοῦ συγγραφέως θὰ ἐκπληρωνόταν ἂν – χάρις σ' αὐτόν – ἕνας ἔστω «ἐλάσσων» ἄκουγε τὴν ἔκκλησι τῶν Παρελθόντων Διδασκάλων καὶ ἀνεγνώριζε τὴν ἀληθῆ Ἀτραπὸ τῆς Ἀποκαταστάσεως: τὴν ἐσωτερικὴ ὁδὸ πὸν χαράσσει ὁ «Ἄγνωστος Φιλόσοφος» διὰ μέσου τῆς εὐγενικῆς καὶ σοβαρῆς φωνῆς τοῦ Λουὶ Κλώντ ντὲ Σαιν Μαρτέν.

⁴ Tableau Naturel des Rapports qui existent entre Dieu, l'Homme et l'Univers, ch. XIII.

Ο ΛΟΥΙ ΚΛΩΝΤ ΝΤΕ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ ΚΑΙ Ο ΜΑΡΤΙΝΙΣΜΟΣ

Σιὰ νὰ παρουσιάσει κάποιο ἐνδιαφέρον μία ἀκόμη παρουσίασις τοῦ βίου τοῦ Σαιν Μαρτέν, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐδράζεται σὲ ἀνέκδοτα ἔγγραφα καὶ νὰ διαφωτίζει κάποια δύσκολα ἱστορικά σημεῖα τὰ ὅποια παρουσιάζει ἀκόμη καὶ σήμερα ἡ ζωὴ τοῦ Ἀγνώστου Φιλοσόφου. Ἀλλὰ μία τέτοια ἀκριβῆς ὀριοθέτησις στὸν χῶρο καὶ στὸν χρόνον τῆς κοινω- νικῆς προσωπικότητος τοῦ Σαιν Μαρτέν δὲν ἀποτελεῖ – τὸ γνωρίζουμε – σκοπὸ τοῦ παρόντος ἔργου.

Εἶναι λοιπὸν ἀνώφελο νὰ παρουσιάσουμε ὑπὸ διαφορε- τικὴ μορφή τὴν βιογραφία τοῦ Σαιν Μαρτέν, ἢ ὅποια ἔχει ἀναπτυχθῆ ἀπὸ διαφόρους συγγραφεῖς, ὅπως ὁ Μάτερ, ὁ Παπύς, ἀλλὰ καὶ οἱ Μορώ, Καρό... Παραπέμπουμε λοιπὸν σ' αὐτούς, καθὼς καὶ στὰ διάφορα ἄρθρα ἐγκυκλοπαιδεῶν.

Ἐν τούτοις, προκειμένου νὰ ἀντιληφθοῦμε καλύτερα τὴν μαρτινιστικὴ δοξασία, εἶναι ἴσως χρήσιμο νὰ ἔχουμε ὑπ' ὄψιν μας τὰ οὐσιώδη στοιχεῖα τοῦ σχηματισμοῦ τῆς. Γι' αὐτὸ θὰ δώσουμε μίαν ἀνασκόπησι τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἔργων τὰ ὅποια ἐπέδρασαν στὸν Σαιν Μαρτέν. Προηγουμένως ὅμως, ἄς δοῦμε ἕναν ἀπλὸ πίνακα τῶν μεγάλων ἐποχῶν τῆς ζωῆς τοῦ Θεοσόφου τῆς Ἀμπουάζ, τὶς σημαντικὰς ἡμερονηνίαις τῆς διελεύσεώς του ἀπὸ αὐτὴν τὴν γῆ. Ἄν καὶ λιγότερο ἀπὸ ἄλλους, τὸ πεπρωμένο καὶ ἡ σκέψις ἐνὸς «ἀνθρώπου τῆς ἐπιθυμίας», ὅπως ἦταν ὁ Σαιν Μαρτέν, θὰ ὑπέστησαν κι αὐτὰ τὴν ἐπίδρασι τῶν ἐξωτερικῶν περιστάσεων. Εἶναι ἀξιοσημεί- ωτη ἡ παράδοξι ἀντίθεσις ἀνάμεσα ἀφ' ἐνὸς στὶς μυστικι- στικὰς ἐνασχολήσεις τὶς ὁποῖες μαρτυρεῖ ἡ ἀλληλογραφία του

μὲ τὸν Κιρχμπέργκερ καὶ ἀφ' ἑτέρου στὰ τραγικὰ ἐπεισόδια ποὺ τάρασσαν τὴν ἴδια περίοδο τὴν Γαλλία τῆς Τρομοκρατίας.

Ὅμως, εἶναι πέραν πάσης ἀμφιβολίας ὅτι ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις καὶ τὸ ἰδεολογικὸ ρεῦμα ποὺ τὴν δόξασε δὲν ἄφησαν καθόλου ἀδιάφορο τὸν συγγραφέα τοῦ ἔργου «Φῶς ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας».

Ἡ στάσις του ἔναντι τοῦ Ἐλευθεροτεκτονισμοῦ ὀφείλεται ἀναμφιβόλως σὲ μία προσωπικὴ ἐξέλιξι, ἀλλ' ἐπίσης καὶ στὴν παρακμὴ τοῦ ἰδίου τοῦ Τεκτονισμοῦ.

Καὶ πῶς θὰ κατανοοῦσαμε τὸ μαρτινιστικὸ σύστημα χωρὶς νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψιν τὶς σχέσεις του μὲ τὸν Μαρτίνες ντέ Πασκουάλλυ καὶ τὸ ταξεῖδι του στὸ Στρασβούργο;

Πιστεύουμε λοιπὸν ὅτι παραμένουμε πιστοὶ στὸ θέμα μας – τὴν μελέτη τοῦ Μαρτινισμοῦ – ἐὰν ὑπενθυμίσουμε ἐπιγραμματικῶς τὰ ἱστορικὰ θεμέλια ἀφ' ἑνὸς ἐν σχέσει πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ Σαὶν Μαρτὲν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀδελφότητα ἢ ὁποῖα τὸν θεωρεῖ θεμελιωτὴ της.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΤΟΥ ΛΟΥΙ ΚΛΩΝΤ ΝΤΕ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ⁵

	Σαιν Μαρτέν	Έκλ. Κοέν κλπ.	Λογοτεχνία	Πολιτική
1730		19 Ίουλ. Λυών: Γένν. Βιλλερμόζ.		Πόλεμος τής διαδοχής τής Αυστρίας
1741	25 Ίαν. Γένν. τής Λουίζ-Φρανσουάζ, άδελφής του Σ.Μ.			
1743	18 Ίαν.: Ό Σ.Μ. γεννιέται στήν Άμπουάζ			
1746	* τής μητέρας του Σ.Μ.		Ό Ντιντερό έκδ. τις «Φιλοσοφικές Σκέψεις» όπου έπιτίθεται κατά τής θρησκείας	
1748			Μοντεσκιέ: «Τò Πνεύμα τών Νόμων»	
1750			Ρουσσώ: «Όμιλία περι τών Έπιστημών και τών Τεχνών»	
1751 - 1753		(Άρχή τής δραστη- ριότητος τών «Ναϊτών Αύστηρās Τηρήσεως» (S.O.T.) του Βαρώνου Κάρλ φόν Χούντ).		
1754		Μονπελλιέ: Ό Πασκουάλλυ ί- δρύει τούς «Σκώ- τους Δικαστές». Ταξείδια στην Γαλλία. Μυήσεις.	Κοντιγιάκ: «Πραγματεία περι τών Αίσθήσεων»	
1955	Ό Σ.Μ. σπουδάξει στο Κολλέγιο του Ποντλεβουά.			

⁵ Ό πίνακας αυτός συμπληρώθηκε με έπί πλέον στοιχεία από τον Μτφρ.
(ΣτΜ).

1758			Έλβέτιος: «Περὶ τοῦ Πνεύματος». Ντόμ Περνεττύ: «Μυθοερμητικὸ Λεξικόν»	
1759	Ὁ Σ.Μ. περατώνει τὶς σπουδές του στὸ Ποντλεβουά. Εἰσάγεται στὴν Νομικὴ Σχολὴ Παρισίων.			
1760		Ἀποτυχία στὴν Τουλούζη. Στὸ Φουά ὁ Πασκ. μυεῖ τὸν Γκραινβίλ καὶ ἰδρύει ναό.		
1761		Ὁ Πασκ. στὸ Μπορντώ. Γίνεται δεκτὸς στὴν στοὰ «Γαλλικὴ» τὴν ὁποία προσπαθεῖ ν' ἀνανεώσει.	Ρουσσώ: «Τὸ Κοινωνικὸ Συμβόλαιον»	
1762	Ὁκτ.: Ὁ Σ.Μ. γίνεται δικηγόρος παρὰ τῷ Βασιλεῖ μὲ ἔδρα τὴν Τούρ.		Ρουσσώ: «Αἰμίλιος»	
1764		Ἡ «Γαλλικὴ» στοὰ μετονομάζεται σὲ «Ἐκλεκτὴ Γαλλικὴ Σκωτικὴ» καὶ ἔχει μυστικὸ περιστύλιον Κοέν	Βολταῖρος: «Φιλοσοφικὸ Λεξικόν»	
1765	26 Ἰουλ.: Ὁ Σ.Μ. γίνεται ὑπολοχαγὸς τοῦ Σύνταγμα τοῦ Φουά	Ὁ Βιλλερμόζ γίνεται δεκτὸς στοὺς Ἐ.Κ.		
1766		Παρίσι: Ὁ Πασκ. ἐργάζεται γιὰ τὴν ἴδρυσιν κεντρικοῦ ὄργανου. Ἴδρυσις Περιστευλίου Κοέν. Διδασκαλία τῶν Μπακὸν ντε λα Σεβαλλερί, Λουζινιάν, ντυ Γκέρ, Γκραινβίλ. Μήησις τοῦ Βιλλερμόζ.		

1767		21 Μαρτ.: Τελετή Ἴσημερίας. Σύστασις Περιστευλίου Κοὐν καὶ τοῦ «Υἱάτου Δικαστηρίου». Ὁ Μπακὸν ντὲ λά Σεβαλλερί Γενικὸς Ἀντικαταστάτης. Ἄπρ.: Ὁ Πασκ. στὸ Μπορντώ, Ἀμπουάζ, Μπλουά, Τούρ, Πουατιέ 27 Αὐγ.: Γάμος τοῦ Πασκ. μετὴν Μαργαρίτα - Ἀγγελικὴ ντὲ Κολά, στὸ Μπορντώ.		
1768	Αὐγ.-Σεπτ.: Μυεῖται στοὺς Ἑ. Κ. ἀπὸ τοὺς Γκραινβίλ καὶ Μπαλζάκ. Συναντὰ τὸν Μαρτίνες.	13 Μαρτ.: Ὁ Βιλλερμόζ χειροτονεῖται R+. Γνωρίζει τὸν Σ.Μ. 20 Ἰουν. : Γένν. τοῦ γιοῦ τοῦ Πασκ.	Μπουλανζέ: «Ἡ Ἀρχαιότης ἀποκεκαλυμμένη»	
1770		Ἰούλ.: Ὁ Πασκ. ξεκινᾷ τὴν ὑπαγόρευσι τῆς «Πραγματείας περὶ τῆς Ἀποκαταστάσεως τῶν ὄντων».	Ντ' Ὀλμπάχ: «Σύστημα τῆς Φύσεως»	Μεγάλος σεισμός καταστρέφει τὸ Πόρτ ὦ Πρένς.
1771	Φεβρ.: Ὁ Σ.Μ. ἐγκαταλείπει τὸν στρατὸ γιὰ τὴν πνευματικὴν σταδιοδρομίαν	Ὁ Σ.Μ. γραμματέας τοῦ Πασκ. στὸ Μπορντώ. «Πραγματεία περὶ τῆς Ἀποκαταστάσεως τῶν ὄντων».		
1772	Ἄνοιξις: «Διελεύσεις» ⁶ κατὰ τὴν διάρκειαν τελετῆς. 17 Ἀπρ.: Ὁ Σ.Μ. χειροτονεῖται R+	Τελετὴ Ἴσημερίας. Ὁ Βιλλερμόζ ἀποτυγχάνει ἐκ νέου. Ὁ Σ.Μ. καὶ ὁ Ντεσέρ ἐπιτυγχάνουν. 17 Ἀπρ. Ὁ Βιλλερμόζ χειροτονεῖται ἐκ νέου R+. 5 Μάϊου: Ὁ Πασκ. ἀναχωρεῖ γιὰ τὸ Πόρτ ὦ Πρένς.	Ὁλοκληρώνεται ἡ ἔκδοσις τῆς «Ἐγκυκλοπαιδείας». Ἑλβέτιος: «Περὶ τοῦ Ἀνθρώπου», ὅπου κηρύσσει τὸν ἀπόλυτο ἀθεϊσμό.	

⁶ «Διελεύσεις» (passes) ὀνομάζονται στὴν μαρτινιστικὴ ὁρολογία οἱ αἰσθητὲς ἐκδηλώσεις ἀπὸ πλευρᾶς πνευματικῶν ὄντοτήτων. Βλ. R. le Forestier, La Franc-Maçonnerie occultiste au XVIII siècle et l'Ordre des Élus Coens, (éd. La Table d'Émeraude), ch. IV, Nature et Signification des "Passes", pp.98-115 (ΣΤΜ).

1773	Στήν Λυών, μένει στήν οίκία τοῦ Βιλλερμόζ καί διδάσκει τοὺς ἀδ. τῆς Λυών.	Ὁ Πασκ. ἰδρύει στοῶ στὸν Ἅγιο Δομήνικο. Ὀνομάζει τὸν Κανιέ ντὲ Λεστερ ἀντικαταστάτη του. Ἰούλ.: Οἱ Μαρτ. τῆς Λυών ἐνώνονται μὲ τοὺς «Ναΐτες τῆς Αὐστηρᾶς Τηρήσεως». 12 Ὀκτ. Ὁ Πασκ. γράφει στὸν Βιλλερμόζ καί τοῦ ἀνακοινώνει ὅτι τὸ Τάγμα ἀκμάζει στήν Ἀϊτή.		
1774	Ὁκτ.: Στήν Ἰταλία μὲ τὸν ἱατρὸ Ζάκ Βιλλερμόζ. Νοε.: Ἐπιστροφή στήν Λυών.	20 Σεπτ.: * τοῦ Πασκ. στὸν Ἅγ. Δομήνικο. Ὁ Κανιέ ντὲ Λεστερ Μέγας Ὑπατος.		10 Μαΐου: * Λουδοβ. XV. Ἐνθρόν. υοῦ Λουδοβ. XVI.
1775	«Περὶ Πλανῶν καὶ Ἀληθείας» Ἀπρ.: Στὸ Παρίσι	Ὁ Μαρκήσιος Σαβαλέτ ντὲ Λανζ ἰδρύει τοὺς «Φιλαλήθεις»		
1776	9 Ἰουν.: Συναντᾶ τὸν Ἀββᾶ Φουρνιέ στὸ Μπορντώ. 12 Ἰουλ.: Στήν Τουλούζη.	Ἰδρυσις τῶν «Πεφωτισμένων τῆς Βαναρίας» ἀπὸ τὸν Ἀδάμ Βαΐσ-χάουπτ.	Βολταίρος: «Ἡ Βίβλος ἐξηγημένη». Καζότ: «Ὁ ἐρωτευμένος διάβολος».	
1777	Στὸ Παρίσι. Αὔγ.: Ο Σ.Μ. στήν Τουλούζη γιὰ νὰ μιήσει τὸν Ματία ντὲ Ροσμοντέ ντυ Μούργκ.			
1778	Φεβρ.: Λυών Ἀπρ.: Βερσαλλίες, Παρίσι.	25 Νοε.: Συνέδριο στήν Λυών. Ἰ. Ντὲ Μαίτρ. Ὁ Βιλλερμόζ δημιουργεῖ τὸν βαθμὸ Grand Profès.	30 Μαΐου: * τοῦ Βολταίρου. 3 Ἰουλ.: * τοῦ Ρουσσώ.	Ἀμερικανικὸς Πόλεμος
1779		19 Δεκ.: * τοῦ Κανιέ ντὲ Λεστερ. Ὁ Σ. ντὲ λὰς Κάσας Μέγας Ὑπατος.		

1780		Νοε.: Ὁ λὰς Κάσας συμβουλεύει τὴν διάλυσι τῶν Ἐ.Κ. καὶ τὴν παράδοσι τῶν ἀρχείων στοὺς «Φιλαλήθεις».		
1782	Ὁ «Φυσικὸς Πίνακας τῶν σχέσεων μεταξύ Θεοῦ, Ἀνθρώπου καὶ Σύμπαντος» ἐκδίδεται στὴν Λυών.	16 Ἰουλ.: Συνέδριο τοῦ Βίλλεμσμπατ. Ὁ Βίλλερμὸς ἐπιβάλλει τὴν δοξασία τοῦ Πασκ. καὶ ἡ «Αὐστηρὰ Τήρησις» γίνεται «Ἀναθεωρημένος Σκωτικὸς Τύπος» (R.E.R.) μὲ τοὺς «Ἄγαθοεργοὺς Ἱππότες τῆς Ἁγίας Πόλεως» (C.B.C.S.)	Ρουσσώ: «Ἐξομολογήσεις»	Νοε.: Οἱ ἄδελφοὶ Μονγκολφιῆ ὑψώνουν τὰ πρῶτα ἀερόστατα.
1783	Μνημόνιο στὴν Ἀκαδημία τοῦ Βερολίνου		Ὁ Σεμπασιὰν Μερσιῆ στὸν «Πίνακα τῶν Παρισίων» ἀφιερώνει ἓνα κεφ. στοὺς «Μαρτινιστές»	
1784	4 Φεβρ. Ὁρκίζεται στὴν «Ἐταιρεία τῆς Ἀρμονίας» τοῦ Μέσημερ	20 Ὀκτ.: Ὁ Καλλιόστρο ἐγκαθίσταται στὴν Λυών. 24 Δεκ.: Ὁ Καλλ. ξεκινᾷ τὸν αἰγυπτιακὸ τοῦ τύπο. Ὁ Βίλλερμὸς συναντᾷ τὸν Καλλ. καὶ σχηματίζει ἄσχημη ἐντύπωση γι' αὐτόν.		
1785	Ἰούλ.: Ὁ Σ.Μ. γίνεται C.B.C.S. ὥστε νὰ εἰσέλθει στὴν «Ἐταιρεία τῶν Μεμνημένων».			
1786	12 Ἰαν.: Στὸ Παρίσι με τὸν Ζηνόβιεφ			
1787	20 Ἰαν.: Στὸ Λονδίνο συναντᾷ τὸν Πρίγκηπα Ἀλέξιο Γκαλίτσιν, τὸν Λῶ, τὸν Ντιβόν. Ἀναχωρῶντας γιὰ τὴν Ἰταλία μὲ τὸν Γκαλίτσιν, τὸν Σεπτ. σταματᾷ στὴν Λυών.			

1788	Φεβρ.: Ἐπιστροφή ἀπὸ Ἰταλία. Σταματᾶ στὴν Λυών. Ἄπρ.: Παρίσι (Ἄμπουάζ, Μοντμπελιάρ). 6 Ἰουν.: Στρασβοῦργο. Συναντᾶ Τήμαν, Μάγιερ, Τούρκχαϊμ. Ἡ κ. Μπαϊκλιν καὶ ὁ Σάλτσμαν τοῦ ἀποκαλύπτουν τὸν Μπαϊμε.		Σβέντεμποργκ: Σύνοψις τῶν ἔργων τοῦ στὴν γαλλικῆ.	
1789				Γαλλικὴ Ἐπανάστασις. 5 Μαΐου: Οἱ Γενικὲς Τάξεις στὶς Βερσαλλίαις
1790	«Ὁ Ἄνθρωπος τῆς Ἐπιθυμίας».		Γκαϊτε: «Φάουστ» (α' μέρος)	
1791	Ἰούλ.: Φεύγει ἀπὸ Στρασβοῦργο γιὰ τὴν Ἄμπουάζ. Παρίσι: συναντᾶ τὴν Δούκισσα ντὲ Μπουρμπόν		Βολναί: «Τὰ ἐρείπια»	20-22 Ἰουν.: Φυγὴ τοῦ Βασιλέως. Βαρέν. 1 Ὀκτ. Νομοθετικῆ.
1792	«Ecce Homo», ὅπου καταδικάζεται ἡ ψευδὴς πνευματικότης. Στρασβοῦργο: «Ὁ Νέος Ἄνθρωπος» 28 Μαΐου: πρώτη ἐπιστολὴ Λίμπισντορφ πρὸς τὸν Σ.Μ.	Ὁ Μπακὸν ντὲ λά Σεβαλλερὶ φυλακίζεται ἀπὸ τοὺς Ἐπαναστάτες ἐπὶ 25 μῆνες.		
1793	Ἰαν.: ✠ τοῦ πατέρα τοῦ Σ.Μ. 7 Μαρτ. Ὁ Σ.Μ. προσφέρει 200 λιβρέες στὴν Ἐπανάστασι. Ἄπρ.: Κλήτευσις τοῦ Σ.Μ. ἐνώπιον τῶν ἐπαναστατ. ἀρχῶν τῆς Ἄμπουάζ. Ἡ φίλη τοῦ Δούκισσα ντὲ Μπουρμπόν καὶ ὁ ἀδελφός της, Δούκας		Γκλαίχεν: «Θεοσοφικὰ Δοκίμια»	21 Σεπτ. Διακήρυξις τῆς Δημοκρατίας

	<p>της Σάρτρ, φυλακίζονται. Ίούν.: Προσφέρει 1260 λιβρέες για την διατροφή των κατοίκων της κοινότητας της Άμπουάζ. Ίοκτ.: Μελετά Μπαίμε & Λώ.</p>			
1794	<p>Ίπιστροφή στην Άμπουάζ. Καλείται στην <i>École Normale</i></p>		<p>Θάνατος τοῦ Άντρέ - Μαρί Σενιέ.</p>	<p>21 Ίαν.: ✱ τοῦ Λουδ. XVI. 2 Ίουν.: Τρομοκρατία. 16 Ίοκτ.: ✱ Μαρίας Άντουανέττας</p>
1795	<p>27 Φεβρ.: Συζήτησις με Γκαρά. Στο Παρίσι, διορθώνεται το «Φῶς ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας» καὶ γράφεται τὶς «Φυσικὲς Άποκαλύψεις».</p>		<p>Ίο Μαρκήσιος ντέ Σάντ ἐκδ. τὴν «Φιλοσοφία στὸ Μπωντουάρ».</p>	<p>16 Άπρ. Άπαγόρευσις στοὺς Εὐγενεῖς νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ Παρίσι. 27 Ίουλ.: Πτώσις Ροβεσπιέρρου & τέλος τῆς Τρομοκρατίας.</p>
1796	<p>Μνημόνιο στὴν Άκαδημία γιὰ τὰ «Σημεῖα τῆς Σκέψεως». «Ίπιστολή σ' ἕναν φίλο ἢ φιλοσοφικὲς καὶ θρησκευτικὲς θεωρήσεις ἐπὶ τῆς Γαλλι-κῆς Ίπαναστάσεως». «Στροφές ἐπὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ Άνθρώπου». Μάιος: Άμπουάζ.</p>		<p>Ίωσήφ ντέ Μαίτρ: «Θεώρησις τῆς Γαλλίας».</p>	<p>27 Ίοκτ.: Τὸ Διευθυντήριο</p>
1797	<p>Ίούν.: Σύντομη διαμονὴ στὸ Πετι Μπούργκ & στὸ Σαμπλατρέ. Ίούλ.-Σεπτ.: Άμπουάζ. Στο Παρίσι ἐπισκέπτεται τὴν Δούκισσα ντέ Μπουρμπόν, ἡ ὁποία ἀποφυλακίσθηκε ἀπὸ τὴν φυλακὴ τῆς Μασσαλίας.</p>		<p>Σατωβριάνδος: «Δοκίμιο ἐπὶ τῆς Ίπαναστάσεως»</p>	

	«Φῶς ἐπὶ τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων». Στὸ Σομπρέιγ συναντᾶ τὸν Γκασσικούρ.			
1798	«Κροκόδειλος ἢ ὁ Πόλεμος μεταξύ Καλοῦ καὶ Κακοῦ ὑπὸ τὴν Βασιλεία τοῦ Λουδ. XV». Καταδίκη τοῦ «Περὶ Πλανῶν καὶ Ἀληθείας» ἀπὸ τὴν ἴσπαν. Ἱερὰ Ἐξέτ.			
1799			Γέννησις τοῦ Μπαλζάκ	
1800	«Τὸ Πνεῦμα τῶν Πραγμάτων»			
1801	«Τὸ Κοιμητήριον τῆς Ἄμπουάζ»			
1802	«Τὸ Λειτουργικὸν τοῦ Ἀνθρώπου-Πνεύματος»		Ὁ Ἐκχαρτσαχάουζεν ἐκδ. τὴν «Νεφέλη στὸ Ἁγιστήριον» ὅπου ἀναπτύσσει τὴν ἰδέα τῆς Ἑσωτέρας Ἐκκλησίας.	
1803	Συνάντησις Σ.Μ. μὲ Σατωβριάνδο.			
	14 Ὀκτ.: Ἐπισκέπτεται φίλους στὸ Ὠλναί. Αἰσθάνεται ἀδιαθεσία καὶ ἀποβιώνει μεταξύ 22 & 23:00'.			

Ο ΛΟΥΙ ΚΛΩΝΤ ΝΤΕ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΟΥ

«Ἐὰν δὲν εἶχα βρῆ τὸν Θεό, οὐδέποτε τὸ πνεῦμα μου θὰ μπορούσε νὰ ἐστιασθῆ σὲ κάτι ἐπὶ τῆς γῆς».

(*Mon Portrait Philosophique, 290*)

Mολονότι ὁ Μαρτινισμὸς μπορεῖ νὰ ὀρισθῆ ὡς ἡ δοξασία ἢ σύμφωνη μὲ τὸ πνεῦμα καὶ ὄχι μόνον μὲ τὸ γράμμα τοῦ Σαῖν Μαρτέν, ἢ προσωπικότης καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἄγνωστου Φιλοσόφου παραμένουν ἡ βᾶσις αὐτῆς τῆς διδασκαλίας.

Ἔχοντάς την τοποθετῆσει κατὰ προσέγγισιν στὴν ἐποχὴ του καὶ στὴν χώρα του, ἅς δοῦμε τὴν ἀνθρωπὸς ἦταν ὁ Σαῖν Μαρτέν καὶ πῶς ἔπλασε τὸ πνεῦμα του. Ὅσον ἀφορᾷ στὴν ζωὴ του καὶ στὰ συναισθήματα του μᾶς ἔχει ἀφήσει ἀπολαυστικὲς καὶ βαθυστόχαστες σελίδες. Καλύτερα ἀπὸ ὅποιονδήποτε σχολιασμό, αὐτὲς μποροῦν νὰ μᾶς ἀπεικονίσουν τὸ ἀγαθὸ του πρόσωπο μὲ τὸ αἰνιγματικὸ χαμόγελο. Ἡ «διὰ συμπαθείας» γνῶσις τοῦ Θεοσόφου θὰ μᾶς βοηθήσει ἴσως νὰ ἀντιληφθοῦμε τὸ βαθύτερο κίνητρό του, πὺ εἶναι ἐκεῖνο ὀλοκλήρου τοῦ Μαρτινισμοῦ.

Στὶς πρῶτες σελίδες τοῦ «Πορτραίτου» του, ἐν μέσῳ ἐκείνων τῶν σχεδιασμάτων τῶν τόσο λεπτῶν καὶ ἀγνῶν ὡς πρὸς τὸ ὕφος καὶ τὴν σκέψι, ὁ Σαῖν Μαρτέν μᾶς λέγει ὁ ἴδιος ὅτι ἐξ ἰδιοσυγκρασίας εἶχε «λίγο ἀστρικό» καὶ προσθέτει: «Ἡ Θεότης μου ἀρνήθηκε τὴν περίσσεια ἀστρικοῦ ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἤθελε νὰ εἶναι Ἐκείνη τὸ μοναδικὸ μου κίνητρο, τὸ στοιχεῖο

μου και τὸ παγκόσμιο τέρμα μου»⁷. Ἡ εὐαίσθητη καὶ στοχαστική ψυχὴ του, τὸ ἴδιο του τὸ σῶμα, τοῦ ὁποίου εἶχε λάβει ἀπλῶς ἓνα «προσχέδιο»⁸, προδιέθεσαν τὸν Σαὶν Μαρτὲν νὰ ἀκολουθήσει τὴν ἐσωτερικὴ ὁδὸ. Μᾶς τὸ βεβαιώνει ὁ ἴδιος. «Ὅταν ἤμουν παιδί, δὲν μποροῦσα νὰ πεισθῶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι πὺν γνωρίζουν τὶς ἀπολαύσεις τοῦ λόγου καὶ τοῦ πνεύματος εἶναι δυνατὸν νὰ ἀσχοληθοῦν ἔστω καὶ γιὰ μίᾱ στιγμὴ μὲ τὰ πράγματα τῆς ὕλης»⁹.

Ἐπερᾶνω ὄλων, ὁ Σαὶν Μαρτὲν θὰ ἀναζητήσει τὸν Θεό. Θὰ βασανίζεται ἀκαταπαύστως ἀπὸ ἐκείνη τὴν δίψα τοῦ Ἁγαθοῦ, τοῦ Ὁραίου, τοῦ Ἀληθοῦς, τὴν ὁποίαν μόνον ὁ Θεὸς δύναται νὰ κορέσει. «Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δύνανται νὰ μοῦ εἶναι χρήσιμοι – θὰ γράψει μίᾱν ἡμέρα -- ἀλλὰ κανεὶς τους δὲν μοῦ εἶναι ἀρκετός; μοῦ χρειάζεται ὁ Θεός»¹⁰.

Σ' αὐτὴν τὴν φυσικὴ του κλίσι θὰ προστεθοῦν ἡ πρώτη του ἐκπαίδευσις, τὰ πρῶτα του διαβάσματα. Ἡ εὐφυὴς καὶ εὐσεβὴς θετὴ του μητέρα ἦταν ἄξια ἀντικαταστάτρια τῆς πραγματικῆς του μητέρας, τὴν ὁποίαν ἔχασε σὲ ἡλικία τριῶν ἐτῶν. Ὁ θετὸς της γιός, τὸν ὁποῖον γέννησε κατὰ τὸ πνεῦμα, μιλοῦσε ἔτσι γι' αὐτὴν: «Ἐχω μίᾱ θετὴ μητέρα στὴν ὁποίαν ὀφείλω ἴσως ὀλόκληρη τὴν εὐτυχία μου. ἐκείνη μοῦ προσέφερε τὰ πρῶτα στοιχεῖα αὐτῆς τῆς γλυκειᾶς, προσεκτικῆς καὶ εὐσεβοῦς ἐκπαιδύσεως, ἡ ὁποία μὲ ἔκανε νὰ ἀγαπῶ τὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους»¹¹.

Ἡ ἐπίδρασις αὐτῆς τῆς γυναίκας στὸν Σαὶν Μαρτὲν ἦταν σημαντικὴ. Ἡ ἐνδόμυχη θρησκεία πὺν τοῦ δίδαξε θὰ παραμείνει γιὰ πάντα χαραγμένη στὴν καρδιά τοῦ Ἀγνώστου Φιλοσόφου. Ἡ πρώτη γυναίκα πὺν βάρυνε στὴν ζωὴ τοῦ Σαὶν

⁷ «Portrait», ἀρ. 24.

⁸ Op. cit., 5.

⁹ Op. cit., 1085.

¹⁰ Op. cit., 2.

¹¹ Op. cit., 111.

Μαρτὲν ἐπηρέασε τὴν ἐπιλογή τῶν ἀναγνωσμάτων του. Ἄναμφιβόλως, χάρις σ' ἐκείνην διάβασε ὁ Σαὶν Μαρτὲν τὸν Ἄββαδία. Τὰ ἔργα τοῦ Ζὰκ Ἄββαδία, προτεστάντη ἱερέα τῆς Γενεύης, φώτιζαν τὶς μακρὲς ὥρες του στὸ Κολλέγιο τοῦ Ποντλεβουά. Ἀπευθύνοντο σ' ὀλόκληρο τὸν ἄνθρωπο – ὄχι μόνον στὴν διάνοιά του – καὶ ἀνταποκρίνοντο στοὺς πόθους τοῦ νεαροῦ Λουὶ Κλώντ. «Ἡ Τέχνη τῆς Γνώσεως τοῦ Ἐαυτοῦ» ἐνίσχυσε ἀκόμη περισσότερο τὴν τάσι τῆς μελέτης τοῦ ἑαυτοῦ· ὄχι τῆς ξηρᾶς καὶ στεῖρας ἀναλύσεως, ἀλλὰ τοῦ γόνιμου στοχασμοῦ, τῆς πορείας στὴν ὁδὸ τῆς καρδιάς. Μὲ τὴν αἴσια τάσι τὴν ὁποίαν ἀφύπνισε στὴν ψυχὴ του, ὁ Ἄββαδίας ἀξίζει πράγματι νὰ ὀνομασθῆ «μυητῆς τοῦ Σαὶν Μαρτὲν»¹². Ἀλλὰ καὶ ὁ Πασκάλ ἄσκησε ἐπάνω στὸν Ἄγνωστο Φιλόσοφο μία πρῶιμη ἐπίδρασι. Θὰ δοῦμε νὰ ὑπογραμμίζει ὁ ἴδιος ὁ Σαὶν Μαρτὲν τὴν ἠθικὴ καὶ μεταφυσικὴ τους συμφωνία.

Ἔτσι σχηματίζεται καὶ καρποφορεῖ ἐντὸς του ὁ θησαυρὸς τῆς Ἀληθείας ἢ ὁποία θὰ παραμείνει διὰ παντὸς μέσα του καὶ τῆς ὁποίας οὐδέποτε θὰ παραγνωρίσει τὴν ἀξία: «Ἀπὸ τὴν ἡλικία τῶν δεκαοκτῶ ἐτῶν συνήθιζα νὰ λέγω, ἐν μέσῳ τῶν φιλοσοφικῶν ὁμολογιῶν ποὺ μοῦ προσέφεραν τὰ βιβλία: Ὑπάρχει Θεός· ἔχω ψυχὴ. Δὲν μοῦ χρειάζεται τίποτε ἄλλο γιὰ νὰ εἶμαι σοφός. Σ' αὐτὴ τὴν βᾶσι ὑψώσα ὄλο μου τὸ οἰκοδόμημα»¹³. Θὰ ποῦν ὅτι ὁ Βικάριος τῆς Σαβοΐας δὲν θὰ μιλοῦσε διαφοροτικά. Ὅμως τίποτε δὲν εἶναι περισσότερο ἀναληθὲς ἀπὸ τὸ νὰ δοῦμε στὴν παραπάνω φράσι τὴν ὁμολογία πίστεως ἐνὸς θεϊστῆ¹⁴. Διότι λέγει πάλι ὁ Σαὶν Μαρτὲν: «Ἀντιπαθῶ λιγώτερο τὸν εἰδωλολάτρη ἀπ' ὅσο τὸν θεϊστή· ὁ τελευταῖος ἀποκηρύσσει καὶ προγράφει κάθε ἐπικοινωνία

¹² Στανισλάς ντὲ Γκαϊτά.

¹³ «Portrait», 28.

¹⁴ Θεϊσμός: θρησκευτικὴ αἵρεσις κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς δημιούργησε μὲν τὸν κόσμον, ἀλλὰ δὲν ἀσχολεῖται πλέον μαζύ του (ΣτΜ).

μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ, ἐνῶ ὁ πρῶτος ἀπλῶς πλανᾶται ὡς πρὸς τὸν τρόπο καὶ τὸ μέσον τῆς ἐπικοινωνίας»¹⁵.

Θέλοντας ν' ἀκολουθήσει τὸ θέλημα τοῦ πατέρα του ὁ ὁποῖος τὸν προώριζε γιὰ τὸ δικαστικὸ ἀξίωμα, σπουδάζει στὴν Νομικὴ σχολή. Ἔτσι ἔρχεται σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν λογοτεχνικὸ καὶ φιλοσοφικὸ περίγυρο τῆς ἐποχῆς του. Κι αὐτὴ ἡ ἐπαφὴ θὰ τοῦ ἀφήσει κάποια ἴχνη. Διαβάζει τοὺς συγγραφεῖς ποῦ δέσποζαν τότε. Κι ὅπως λέγει ὁ Μάττερ, αὐτοὶ ὀνομάζοντο Βολταίρος, Ρουσσώ, Μοντεσκιέ – ὅλοι τους συγγραφεῖς ἐλάχιστα μεταφυσικοί. Ἄλλ' ὁ Σαιν Μαρτὲν ἦταν ἱκανὸς νὰ σκέπτεται ἀφ' ἑαυτοῦ του.

Ἡ Θεία Πρόνοια ἐπαγρυπνεῖ: τὸν περικαλύπτει μ' ἐκείνη τὴν προστασία τῆς ὁποίας τὴν παρουσία συχνᾶ θὰ διεκδικήσει καὶ τῆς ὁποίας τὴν δύναμι θὰ ἐξυμνήσει. Ὁ Σαιν Μαρτὲν θὰ γνωρίσει τὴν Πλάνη, ἀλλ' οὐδέποτε θὰ τὴν ἀσπασθῆ. Δὲν θὰ ἐνδώσει στὴν σαγήνη τῆς «Ἐγκυκλοπαιδείας» οὔτε στὰ εἰρωνικὰ θέληγτρα τοῦ «Φιλοσοφικοῦ Λεξικοῦ». Θὰ μπορεῖ νὰ ἀναπολεῖ χωρὶς τύψεις τὰ χρόνια τῆς νεότητός του. Περνᾶ μέσα ἀπὸ τὴν διαφθορὰ χωρὶς νὰ ὑποστῆ τὰ θανάσιμα πλήγηματά της. «Διάβασα, εἶδα, ἄκουσα τοὺς φιλοσόφους τῆς ὕλης καὶ τοὺς διδάκτορες ποῦ ἀφανίζουν τὸν κόσμον μὲ τὶς διδασκαλίες τους· ἀλλ' οὔτε μία σταγόνα ἀπὸ τὸ δηλητήριό τους δὲν κατόρθωσε νὰ εἰσέλθει μέσα μου· κανένα ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἔρπετὰ δὲν μπόρεσε νὰ μὲ βλάψει»¹⁶

Ἔτσι, ὁ Σαιν Μαρτὲν οὐδέποτε θὰ ἀσπασθῆ τὶς ἰδέες τοῦ Ἑλβετίου καὶ τοῦ Κοντιγιὰκ· θὰ παραμείνει διὰ παντὸς ἄσπονδος ἀντίπαλός τους. Ἔμαθε ὅμως νὰ γνωρίζει τοὺς δικούς του ἐχθρούς: τοὺς «φιλοσόφους». Ἡ ἐξοικειώσις του μαζὺ τους, ἔστω καὶ διὰ τῶν βιβλίων τους, εἶναι ἐμφανὴς στὶς ἐπιδιώξεις του. Οἱ κρίσεις του γι' αὐτοὺς προδίδει ἴσως κάποιαν ἐπιείκεια καὶ περικλείει σὲ κάθε περίπτωσι ἀκριβῆ κατανόησι τῆς

¹⁵ Op. cit. 631.

¹⁶ Op. cit. 618.

δοξασίας τους. «Ἐὰν ἦταν δυνατὸν νὰ περιορισθοῦμε στὰ πρῶτα βήματα αὐτῆς τῆς φιλοσοφίας... ἴσως θὰ ἔπρεπε νὰ τὴν εὐχαριστήσουμε ἐπειδὴ ἀνάγκασε τὴν ἀνθρώπινη διάνοια νὰ τραβήξει τὶς ὑψηλὲς ἀλήθειες ἀπὸ τὸ σκότος ὅπου τὶς εἶχαν τοποθετήσει οἱ διδάσκαλοι»¹⁷. Ὁ Σαὶν Μαρτέν δὲν καταδικάζει καθόλου τὸν ὀρθὸ λόγο, ἀντιθέτως τὸν ἐξυψώνει καὶ βλέπουμε νὰ τοῦ ἀποδίδει τὸ καθῆκον τῆς κατακτήσεως τῆς Ἀληθείας. Ἄλλ' ὁ ὀρθὸς λόγος ὀφείλει νὰ παραδέχεται τὰ ὅριά του καὶ νὰ ἀναγνωρίζει ὅ,τι τὸν ὑπερβαίνει.

Αὐτὴ ἡ μέριμνα τῆς ἀκριβοῦς τοποθετήσεως τοῦ κάθε τί, αὐτὴ ἡ διάκρισις τῶν πεδίων εἶναι διαρκῶς ἐμφανεῖς στὸν Σαὶν Μαρτέν. Φωτίζουν τὴν ζωὴ του καὶ τὶς ἀπόψεις του. Ἄς τὸν δοῦμε πῶς κρίνει τὸν Βολταῖρο. Ἀναγνωρίζει τὸ ταλέντο του, τὴν διανοητικὴ του δεξιότητι, ἀλλὰ διακρίνει ἐπίσης καὶ τὶς ἀδυναμίες του· τοῦ εἶναι δύσκολο νὰ μὴν τὸν θαυμάζει, καθὼς τὸν ἐκτιμᾷ καὶ τὸν ἀγαπᾷ. Ἄλλ' ἡ λεπτότης τοῦ πνεύματος δὲν δύναται ν' ἀντικαθιστᾷ τὴν ἠθικὴ αἴσθησι. Κι αὐτὴ ἡ φροντίδα γιὰ τὴν ἠθικὴ αἴσθησι δεσπάζει στὸν Σαὶν Μαρτέν, ἀφοῦ ἀφορᾷ στὴν οὐσία τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἱκανοῦ νὰ διακρίνει τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό. Γι' αὐτὸ ὁ Σαὶν Μαρτέν συμπεραίνει γιὰ τὸν Βολταῖρο: «Ἴσως ἓνας συνετὸς ἄνθρωπος θὰ ἔκανε καλὰ νὰ μὴ θέλει μὲ ὅλη του τὴν δύναμι, ἐὰν εἶναι ὑποχρεωμένος συγχρόνως νὰ διατηρεῖ τὴν ἠθικὴ του αἴσθησι»¹⁸.

Ὅσον ἀφορᾷ στὸν Ρουσσώ, ὁ Σαὶν Μαρτέν ἔχει ἀρκετὰ κοινὰ σημεῖα.. Ἴδου πῶς τὰ ἐπισημαίνει: «Διαβάζοντας τὶς "Ἐξομολογήσεις" τοῦ Ζὰν Ζὰκ Ρουσσώ, μὲ ἐντυπωσίασαν ὅλες οἱ ὁμοιότητες πού ἔχω μαζύ του, τόσο στὴν συμπεριφορὰ μας πρὸς τὶς γυναῖκες, ὅσο καὶ ὡς πρὸς τὸν τρόπο μας πού πηγάζει ἀπὸ τὴν λογικὴ καὶ ἀπὸ τὴν παιδικὴ μας ἡλικία· καθὼς καὶ οἱ ὁμοιότητές μας στὴν εὐκολία μὲ τὴν ὁποίαν μᾶς ἔκριναν ὡς

¹⁷ Pensées, 125.

¹⁸ Pensées, 75.

άνοήτους όταν δέν είχαμε όλη τήν έλευθερία ν' άναπτύχθούμε»¹⁹. Έν τούτοις, τούς δύο συγγραφείς χωρίζουν διαφορές, όπως παρατηρεί άλλου ό Σαιν Μαρτέν ²⁰.

Είηαι βέβαιον ότι ποτέ δέν συμφώνησε με τόν Ρουσσώ ως πρός τήν άθωότητα του άνθρώπου κατά τήν γέννησί του – εκείνος που είχε τόσο όξεια αίσθησι τής πτώσεως. Οί δέ πολιτικές ιδέες του «Κοινωνικού Συμβολαίου» έξισοροπήθηκαν στον νου του νεαρου νομικου από τήν ανακάλυψη του Μοντεσκιέ και ιδίως του Μπουρλαμάκι.

Άναφωνεί ό Θεόσοφος, περιδιαβαίνοντας στο «Κοιμητήριο τής Άμπουάζ»:

«Σοφέ Μπουρλαμάκι, όχι μακρυά από αυτά τά μέρη
καθαγιάσες τήν αύγή τής ηλικίας μου
Ένα ιερό πύρ έξήλθε από τό βαθυσόχαστο έργο σου
Ταράσσοντας τό σωμα μου με ιερά ρίγη
Και έθεσε έντός μου τά θεμέλια τής δικαιοσύνης...»²¹

Τέτοιες ήσαν οί προδιαθέσεις του Σαιν Μαρτέν όταν συνάντησε εκείνον ό όποιος έμελλε να προσδιορίσει τόν προορισμό του: τόν Μαρτίνες ντέ Πασκουάλλυ, τόν «πρώτο του διδάσκαλο».

Δέν έκανε εύθυσ έξ αρχής τήν γνωριμία του Μαρτίνες, αλλά είσήλθε πρώτα στον κύκλο άκτινοβολίας του. Έπήρχε μία ομάδα μαθητών, ιεραρχικώς δομημένη, τής όποιας ό Μαρτίνες ήταν ό Μέγας Έυπατος: τό «Τάγμα των Τεκτόνων Έπποτων Έκλεκτών Κοέν του Σύμπαντος». Έχοντας έπί μακρόν χαμογελάσει ως πρός ό,τι άφορούσε στο Τάγμα, ό Σαιν Μαρτέν μυήθηκε στα τυπικά των Έκλεκτών Κοέν τό 1768.

Οί «Έσχυρότατοι Διδάσκαλοι» Γκραινβίλ και Μπαλζάκ, άξιωματικοί και αύτοι στο Σύνταγμα του Φουά, προέβησαν

¹⁹ Portrait, 60.

²⁰ Ibid.

²¹ Le Cimetière d'Amboise.

στήν είσοχή του στους κόλπους τής αδελφότητός τους. Για κάποιο χρονικό διάστημα επέδειξε τὸν ἀπαιτούμενο ζήλο καί, τὴν ἐπομένη χρονιά, στὸ Μπορντώ, ὁ Σαιν Μαρτὲν παρουσιάσθηκε στὸν ἴδιο τὸν Μαρτίνες ντὲ Πασκουάλλυ.

Τὶ νὰ ποῦμε γιὰ τὴν παράξενη αὐτὴ μορφή τοῦ «θαυματουργοῦ» τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνα; Ἐνας μέτοικος, πιθανῶς ἰσπανοεβραῖος, ὁ ὁποῖος παραμόρφωνε τὴν γαλλικὴ γλῶσσα στὶς ἐπιστολὲς τοῦ ἢ στὴν «Πραγματεία» του, μὲ χαρακτήρα ἀσταθῆ καὶ εὐερέθιστο, συγκεντρώνει γύρω του – διὰ τῆς γοητείας του καὶ τῶν ὑποσχέσεών του – τοὺς ἀπογόνους πολλῶν μεγάλων οἰκογενειῶν τῆς Γαλλίας. Τὶ νὰ ποῦμε γι’ αὐτὸν τὸν «καββαλιστὴ», τοῦ ὁποῖου οἱ θεοσοφικὲς μεγαλοστομίες σαγηνεύουν ἓνα πλῆθος νέων ἐγκοσμίων καὶ καλλιεργημένων; Τὶ νὰ ποῦμε, τέλος, γι’ αὐτὸν τὸν προφήτη, τοῦ ὁποῖου ὁ λόγος αἰχμαλώτισε ἓναν μεγαλέμπορο τῆς Λυῶν²²;

Ὁ Σαιν Μαρτὲν εἰσήλθε κι αὐτὸς στὴν σαγήνη τοῦ Μαρτίνες. Ἡ προσήλωσίς του στὸ πρόσωπο ἐκείνου ξεκίνησε τὴν ἡμέρα τῆς γνωριμίας τους καὶ δὲν θὰ ἔπαυε ποτέ. Οἱ σχέσεις του μὲ τὸ Τάγμα τῶν Ἐκλεκτῶν Κοὲν ἀντανακλοῦσαν μίαν ἐσωτερικὴ ἐξέλιξι ἢ ὁποία ἐν τέλει τὸν ἀπομάκρυνε ἀπὸ τὶς θεουργικὲς τελετουργίες. Ἄλλ’ ὁ Σαιν Μαρτὲν οὐδέποτε ἐγκατέλειψε τὶς ἀρχὲς τῆς «Πραγματείας περὶ τῆς Ἀποκαταστάσεως τῶν ὄντων». Κατὰ τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, ὁ Σαιν Μαρτὲν ἀπέτιε ὄλον τὸν δέοντα σεβασμὸ «στὸ πρῶτο του σχολεῖο»: «Ὁ Μαρτίνες ντὲ Πασκουάλλυ κατεῖχε τὴν ἐνεργὸ κλεῖδα... ἀλλὰ δὲν θεωροῦσε ὅτι μπορούσαμε νὰ εἰσέλθουμε σ’ ἐκεῖνες τὶς ὑψηλὲς ἀλήθειες»²³.

Συζητῶντας γιὰ τὴν Παρθένο μὲ τὸν Λίμπισντορφ, μνημονεύει καὶ πάλι τὸν διδάσκαλο τῆς νεότητός του. «Ὡς πρὸς τὴν Σοφία καὶ τὸν Βασιλέα τοῦ Κόσμου, [ὁ Μαρτίνες] δὲν

²² Τὸν Βιλλερμόζ.

²³ Ἀλληλογραφία μὲ τὸν Κιρχμπέργκερ, 11 Ἰουλ. 1796.

μᾶς ἀπεκάλυψε τίποτε. Ὅμως εἶμαι βέβαιος ὅτι κατεῖχε αὐτὴ τὴν γνώσι καὶ εἶμαι πεπεισμένος ὅτι θὰ φθάναμε κι ἐμεῖς ἐκεῖ, ἐὰν τὸν εἶχαμε μαζί μας γιὰ περισσότερο χρόνο»²⁴.

Ἐχοντας μεταστραφῆ στὸν Μαρτινεσισμό, ὁ Σαὶν Μαρτέν ἀφιερώθηκε ὁλόψυχα. Ὅχι ἀπλῶς στὴν δοξασία, ἡ ὁποία παρέμεινε δική του – τοῦλάχιστον στὶς βασικὲς τῆς γραμμὲς – ἀλλ’ ἀκόμη καὶ στὶς μαγικὲς ἐφαρμογές. Ὁ Περὶς ντὺ Λὺκ θυμᾶται ἐκείνη τὴν περίοδο ὅταν γράφει σὲ ἐπιστολὴ τοῦ πρὸς τὸν Βιλλερμόζ, ἔχοντας διαβάσει τὸν «Ἀνθρωπο τῆς Ἐπιθυμίας»: «Εἶδα ἐκεῖ πολλὰ ὠραῖα πράγματα, πολὺ σκοτεινὰ καὶ μυστικο-ποιητικά (sic), τὰ ὁποῖα ὁ συγγραφέας ἀπεχθανόταν πολὺ κατὰ τὸ παρελθόν»²⁵.

Ὅμως, ὅπως ὁ Βολταῖρος καὶ ὁ Ντιντερό δὲν κατόρθωσαν νὰ καταστήσουν ἄπιστο τὸν Σαὶν Μαρτέν, ὁμοίως οἱ πειραματισμοὶ τοῦ Μαρτίνες δὲν τὸν ἔκαναν νὰ χάσει τὴν θεὰ τῆς ἀληθινῆς, ἐσωτερικῆς ὁδοῦ. Ἐνῶ ὁ σύντροφός του, ὁ Ἀββᾶς Φουρνιέ, ταλαντεύεται ἀνάμεσα στὸν Σβέντεμποργκ καὶ στὴν Μαντὰμ Γκυγιόν, ὁ Σαὶν Μαρτέν κατορθώνει νὰ διατηρηθῆ στὴν μέση ὁδό.

Καὶ μιὰ κι ἀναφερθήκαμε στὰ ὀνόματα τοῦ Σβέντεμποργκ καὶ τῆς Μαντὰμ Γκυγιόν ὡς σύμβολα δύο ἄκρων, ἃς δοῦμε πῶς τοὺς ἀξιολογεῖ ὁ Σαὶν Μαρτέν: «Ποτὲ μου δὲν διάβασα τὴν Μαντὰν Γκυγιόν» δηλώνει τὸ 1792· κι ἀφοῦ ἀργότερα διαβάσει ἔργα τῆς, λέγει: «Διαπίστωσα πόσο ἀσαφῆς καὶ ἀδύναμη εἶναι ἡ γυναικεῖα ἔμπνευσις ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀνδρική»²⁶.

Γιὰ τὸν Σβέντεμποργκ, ἃς ρίξουμε στὴν περιοχὴ τοῦ θρύλου τὴν ὑποτιθέμενη ἐκπαίδευσί πού κάποιοι θέλουν νὰ ἔλαβε ἀπὸ αὐτὸν ὁ Σαὶν Μαρτέν. Ὁ ρόλος τοῦ Σουηδοῦ Μυστικιστῆ ὑπῆρξε ἐλάχιστα σημαντικὸς στὴν πνευματικὴ

²⁴ Ἀλληλογραφία.

²⁵ Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Βιλλερμόζ, 23 Μαρτίου 1790.

²⁶ Ἀλληλογραφία μὲ τὸν Κιρχμπέργκερ, 25 Αὐγούστου 1792.

σταδιοδρομία του Άγνωστου Φιλοσόφου. Την εποχή που ήταν θεουργός – «ό αληθής σκοπός των θεουργών είναι λιγότερο ή γνώσις τῆς ψυχῆς ὅσο ἐκείνη τῶν πνευμάτων»²⁷ – ὁ Σαιν Μαρτὲν μεμφόταν τὸν Σβέντεμποργκ ὅτι εἶχε «περισσότερο τὴν γνώσι τῶν ψυχῶν παρὰ ἐκείνην τῶν πνευμάτων». Ἡ φράσις αὐτὴ εἶναι σκληρὴ γιὰ κάποιον πὺν περιέγραψε τοὺς κόσμους τῶν ἀγγέλων – γιὰ τὸν ἔμπιστο τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν ὄντοτήτων. Δείχνει τοῦλάχιστον ὅτι ὁ Σαιν Μαρτὲν δὲν ἀφέθηκε νὰ ἐντυπωσιασθῆ ἀπὸ ὅλη τὴν εὐγλωττία, τὴν φαντασία καὶ τὴν ἐπίδειξι τοῦ Σβέντεμποργκ. Εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ προσυπέγραφε τὴν γνώμη τοῦ Μισελέ: «Ὁ Σβέντεμποργκ δὲν ἦταν φιλόσοφος· ἦταν διακεκριμένος μηχανικός»²⁸. Ἀκόμη καὶ ὡς πρὸς αὐτὴ τὴν ἐπιστήμη τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία ἀργότερα θ' ἀποκτοῦσε γιὰ τὸν ἴδιον τόσο μεγάλη σημασία, ὁ Σαιν Μαρτὲν τρέφει μικρὸ σεβασμὸ γιὰ τὸν Σβέντεμποργκ. Γράφει: «Μολονότι δὲν ἀξίζει νὰ συγκριθῆ μὲ τὸν Μπ[αίμε] ὡς πρὸς τὶς ἀληθεῖς του γνώσεις, ἐνδεχομένως νὰ εἶναι κατάλληλος γιὰ ἕναν εὐρύτερο ἀριθμὸ ἀνθρώπων»²⁹. Δὲν εἶναι καὶ πολὺ ἐγκωμιστικὸς...

Ὁ Θεόσοφος τῆς Ἀμπουάζ βάρδισε λοιπὸν γιὰ κάποιον διάστημα στὴν «ἐξωτερικὴ καὶ γόνιμη ὁδὸ»³⁰. Τὴν ἀκολούθησε μὲ ἐπιτυχία καὶ σύντομα ἔλαβε τὶς πνευματικὲς ἐκδηλώσεις τὶς ὁποῖες ὁ Βιλλερμὸζ χρειάσθηκε νὰ περιμένει ἐπὶ ἔνδεκα χρόνια.

Ἐν τούτοις ὁ Σαιν Μαρτὲν αἰσθανόταν νὰ ἀναγεννῶνται μέσα του οἱ παρορμήσεις τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, ἡ ἐπιθυμία τοῦ μυστικιστικοῦ ἀνοίγματος τῆς ψυχῆς. Ἡ τελετουργικὴ προσέγγισις τῶν Ἐκλεκτῶν Κοὲν τοῦ φαίνεται μάταιη, τὰ δὲ ἀποτελέσματά της, ἀπατηλά: «Διδάσκαλε – λέγει μίαν ἡμέρα

²⁷ Matter, Saint Martin, Le Philosophe Inconnu, p. 63.

²⁸ Les Portes d'Airain, XLIX, σελ. 201.

²⁹ Portrait, 789.

³⁰ Ἀλληλογραφία.

στον Μαρτίνες - χρειάζονται τόσα πράγματα για να προσευχηθῆ κάποιος στὸν Θεό;»³¹ Ἡ τάσις τοῦ αὐτῆ θὰ γίνεταί ὀλοένα καὶ ἰσχυρότερη. Καὶ τότε συνέβη ἡ ἀποκάλυψις ἡ ὁποία μεταμόρφωσε τὴν ζωὴ του: Ὁ Σαὶν Μαρτὲν ἀνεκάλυψε τὸν Ἰάκωβο Μπαῖμε.

Μᾶς διηγεῖται ὁ ἴδιος τὸ ταξεῖδι τοῦ στοῦ Στρασβούργο καὶ τὶς σχέσεις τοῦ μὲ τὸν Ροδόλφο ντὲ Σάλτσμαν. Ὁ ἴδιος τοῦ μετέδωσε τὴν «κλειδα τοῦ Μπαῖμε»³² τὴν ὁποίαν κατεῖχε. Ἄλλ' ἡ κυρία Καρλόττα ντὲ Μαϊκλιν ἦταν ἐκείνη πού τὸν εἰσήγαγε στοῦ ἔργο τοῦ πεφωτισμένου Γερμανοῦ ὑποδηματοποιοῦ, παρέχοντάς του τὴν στήριξι μίας ψυχῆς ἡ ὁποία καταλάβαινε τὴν δική του. Θὰ ἀναφωνήσῃ ἀργότερα, ὅταν οἱ δρόμοι τοὺς θὰ ἔχουν χωρίσει: «Ἔχω στὸν κόσμον μίαν φίλη μοναδική· μόνον μ'αὐτὴν μπορεῖ ἡ ψυχὴ μου νὰ ἀνοίγεται καὶ νὰ συνδιαλλάγεται μὲ τὰ μεγάλα ζητήματα πού μὲ ἀπασχολοῦν· μόνον αὐτὴ εὐρίσκεται στοῦ μέτρο ὅπου ἐπιθυμῶ νὰ εἶναι, ὥστε νὰ μοῦ εἶναι χρήσιμη»³³.

Διακρίνουμε τὴν πολύτιμη βοήθεια πού ἔφερε στὸν Σαὶν Μαρτὲν ἡ «ἀγνή ἀγάπη, ὅπως ἐκείνη τοῦ Θεοῦ», τῆς ἀγαπημένης τοῦ Μπαῖκλιν. Ὅσο γιὰ τὸν Ἰάκωβο Μπαῖμε, εἶναι ἀδύνατον νὰ περιγράψουμε καλύτερα τὴν ἀποκάλυψι πού ἀπετέλεσε γιὰ τὸν Γάλλο Θεόσοφο, ἀπὸ τὴν ἐξῆς φράσι: «Δὲν εἶναι τὰ δικά μου ἔργα πού μὲ ἔκαναν νὰ στεναζῶ γιὰ τὴν ἀμεριμνησία [τῶν ὄσων διαβάζουν χωρὶς νὰ κατανοοῦν]· εἶναι τὰ ἔργα ἐνὸς ἀνθρώπου τοῦ ὁποίου δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ λύσω τὰ κορδόνια τῶν ὑποδημάτων: τοῦ προσφιλεστάτου μου Μπαῖμε. Θὰ πρέπει κάποιος νὰ εἶναι ἐντελῶς ἀναίσθητος ἢ

³¹ Ἀλληλογραφία.

³² Cf. Un Chevalier de la Rose Naissante, Notice historique sur le Martinisme.

³³ Portrait, 103.

δαίμονας γιά νά μὴν ἐπωφεληθῆ ἀπὸ αὐτὸν τὸν θησαυρὸ πού ἀπεστάλη στὸν κόσμον πρὶν ἀπὸ ἑκατὸν ὀγδόντα χρόνια»³⁴.

Συναντᾶμε τέτοιες ἐνθουσιώδεις ἐκφράσεις στὰ βιβλία τοῦ Σαιν Μαρτέν. Κάθε σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας του μὲ τὸν Κιρχμπεργκερ ἀποτελεῖ καὶ μία κραυγὴ εὐγνωμοσύνης καὶ ὕμνου πρὸς τὸν Ἰάκωβο Μπαῖμε.

Σ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο, ὅπου ἀφήνουμε τὸν Σαιν Μαρτέν νά ὀμιλεῖ, ἄς μὴ διστάσουμε νά δοῦμε τὴν φιλοσοφικὴ του διαδρομὴ ὅπως τὴν συνοψίζει ὁ ἴδιος: «Στὸ ἔργο τοῦ Ἀββαδία "Ἡ Τέχνη τῆς Γνώσεως τοῦ Ἐαυτοῦ" ὀφείλω τὴν ἀπόσπασί μου ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου. Στὸν Μπουρλαμάκι χρωστῶ τὴν προτίμησί μου γιὰ τὶς φυσικὲς βάσεις τῆς λογικῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης τοῦ ἀνθρώπου. Στὸν Μαρτίνες ντὲ Πασκουάλλυ ὀφείλω εἴσοδό μου στὶς ἀνώτερες ἀλήθειες. Ἀλλὰ στὸν Ἰάκωβο Μπαῖμε χρωστῶ τὰ σημαντικότερα βήματα πού ἔκανα πρὸς αὐτὲς τὶς ἀλήθειες»³⁵.

Ὁ Σαιν Μαρτέν ἀνακάλυψε ἔτσι τὴν ἐσωτερικὴ ὁδὸ. Εἰσῆλθε στὴν ἀτραπὸ τὴν ὁποῖαν μάντευε, ἀλλὰ τῆς ὁποίας ἀπλῶς ψηλάφιζε τὸ κατώφλι. Τώρα βαδίζει πρὸς τὴν Μονάδα διὰ τῆς ἀτραποῦ τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Καρδιάς. Ἀνακαλύπτει τὸ ἀληθές νόημα τῆς παραδόσεως τῶν Ἐκλεκτῶν Κοέν. Συμφιλιώνοντας τὰ ἐγγενῆ του χαρίσματα, τὶς διδασκαλίες τοῦ Μαρτίνες κι ἐκεῖνες τοῦ Μπαῖμε – τὶς τόσο κοντὰ στὴν δική του σκέψι – ὁ Σαιν Μαρτέν θεμελίωσε τὸν Μαρτινισμό. Κι αὐτὴν τὴν φιλοσοφικὴ καὶ μυστικιστικὴ δοξασία τὴν βίωσε, ἀναδιπλούμενος στὸν Ἐαυτό του ἀλλ' εὐρισκόμενος ἐντὸς τοῦ κόσμου. «Σαγήνευσε τὴν ὑψηλὴ κοινωνία τῶν Παρισίων – γράφει ἓνας σύγχρονος ἱστορικός – διὰ τῆς γλυκύτητος τοῦ ἡθους του, διὰ τῆς αὐστηρότητος τῆς ζωῆς του καὶ διὰ τῆς

³⁴ Portrait, 334.

³⁵ Portrait, 418.

σοβαρότητος τοῦ λόγου του»³⁶. Παρέμενε στὸν κόσμον, ἀλλὰ ἀκολουθοῦσε τὴν μεγάλη πνευματικὴ του περιπέτεια. «Ἀποστρέφεται τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἀλλ' ἀγαπᾷ τὸν κόσμον καὶ τὴν κοινωνία»³⁷. Κατὰ τοὺς μεγαλειώδεις λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς, εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ ἀλλ' ὄχι ἐκ τοῦ κόσμου.

Τὸ ἔξεργον πού τοῦ ἐνέπνευσε ἕνας γέροντας, διέπει τὴν διαγωγή του: *Terrena reliquit* ³⁸.

Διὰ τῆς σοφίας τὴν ὁποῖαν βιώνει καὶ διδάσκει, διὰ τῆς ἰδίας τῆς ὑπάρξεώς του, ὁ Σαιν Μαρτὲν τείνει πρὸς τὴν Ὑπερτάτη Μονάδα καὶ δὲν ἔχει ἄλλον στόχο ἀπὸ τὴν Παγκόσμια Ἀποκατάστασι. Τὸ πράο καὶ ἀγαθὸ πρόσωπο μὲ τὴν συνεσταλμένη χάρι δὲν κατορθώνει ν' ἀποκρύψει τὸν Διδάσκαλο. «Ὁ πιὸ κομψὸς ἀπὸ τοὺς συγχρόνους Θεοσόφους εἶναι ἐπίσης Ἄγνωστος Φιλόσοφος»³⁹.

Τὸ 1795, ἕνας φίλος τοῦ Σαιν Μαρτὲν τὸν περιγράφει ὡς ἐξῆς στὸν Καθηγητὴ Καϊστερ: «Κατεῖχε μία φῶτισι καὶ μία γνῶσι τόσο ἀνώτερες, πού θὰ μὲ τρώμαζαν ἐὰν δὲν ἦσαν τοποθετημένες μέσα σὲ μία καρδιά πού ξεχειλίζε ἀπὸ ταπεινοφροσύνη καὶ ἀγάπη»⁴⁰.

Δὲν εἶναι ἄραγε αὐτὸ τὸ ἰδεῶδες τοῦ Μαρτινισμοῦ, πραγματοποιημένο στὸ πρόσωπο τοῦ σεβαστοῦ του Διδασκάλου, τοῦ Ἄγνωστου Φιλοσόφου;

³⁶ E. Lavissee, Histoire de France depuis les Origines jusqu'à la Révolution, t. ix, I, σελ. 299.

³⁷ Portrait, 776.

³⁸ Τὸ 1787 εἶδα ἕνα γέροντα ὀνόματι Μπέστ ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν ἱκανότητα νὰ ἀναφέρει γιὰ τὸν κάθε ἕνα ἐδάφια τῆς Ἁγίας Γραφῆς, χωρὶς κἂν νὰ τὸν γνωρίζει. Μόλις μὲ εἶδε, ἄρχισε νὰ λέει γιὰ μένα: «Ἄφησε τὸν κόσμον πίσω του». (Πορτραῖτο, 59).

³⁹ J. de Maistre, Les Soirées de Saint Pétersbourg, XIe entretien.

⁴⁰ Ἐπιστολὴ τῆς 20¹⁵ Δεκεμβρίου 1794.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΥΠΑΡΞΙΣ ΤΟΥ ΜΑΡΤΙΝΙΣΤΙΚΟΥ ΤΑΓΜΑΤΟΣ

Οί άτομικές μήσεις τοῦ Σαίν Μαρτέν
ἀποτελοῦν ὄντως πραγματικότητα.

*G. van Rijnberk:
Martines de Pasqually, t. II, p. 33.*

Τὴν ὑπαρξί ἐνός «Μαρτινιστικοῦ Τάγματος» θεμελιωμένου ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Σαίν Μαρτέν «ἀρνοῦνται ὅλοι οἱ σοβαροὶ συγγραφεῖς»⁴¹. Αὐτὸ εἶναι τὸ συμπέρασμα τῶν φιλοσοφικῶν ἐρευνῶν τοῦ βὰν Ράϊνμπερκ. Δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ κατηγορήσουμε τὸν ἐν λόγω συγγραφέα γιὰ μεροληψία, ἀφοῦ κι ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ ὅτι θὰ εἶχε τὴν προδιάθεσι νὰ δεχθῆ τὴν ἀλήθεια τοῦ ἀμφισβητήσιμου γεγονότος. Θὰ πρέπει ὅμως νὰ ἀναγνωρίσουμε τὴν ἀπουσία κάθε σχετικῆς ἐμπεριστατωμένης μελέτης, ἐλλείψει ἴσως κάποιου ἐπαρκῶς ἀποδεικτικοῦ ἐγγράφου. Ὁ βὰν Ράϊνμπερκ πληρώνει αὐτὸ τὸ κενὸ καὶ κλείνει τὴν συζήτησι.

Πράγματι, σὲ μία δεύτερη μελέτη, ὁ βὰν Ράϊνμπερκ καταλήγει στὸ ἐξῆς συμπέρασμα: «Οἱ άτομικές μήσεις τοῦ Σαίν Μαρτέν, θεωρούμενες ἀπὸ πολλοὺς ὡς ἀπλὸς θρύλος, ἀποτελοῦν ὄντως πραγματικότητα»⁴².

⁴¹ G. van Rijnberk, Martines de Pasqually, un Thaumaturhe au XVIII siècle, I, p. 112.

⁴² Id., II, p.33.

Γιὰ ὅλες τὶς ἀναπτύξεις σχετικῶς μὲ ἔγγραφα, κριτικὲς μαρτυριῶν κλπ, θὰ παραπέμψουμε τὸν ἀναγνώστη στὶς μελέτες τοῦ βᾶν Ράϊνμπερκ, οἱ ὁποῖες διεξήχθησαν κατὰ τὴν πλέον ὀρθὴ ἱστορικὴ μέθοδο. Ἄς ὑποδείξουμε μόνον τὰ κείμενα στὰ ὁποῖα ἀναφέρεται γιὰ νὰ θεμελιώσῃ τὴν ὕπαρξι ἑνὸς Μαρτινιστικοῦ Τάγματος, ἑνὸς Τάγματος τοῦ Σαῖν Μαρτέν.

Μεταξὺ τῶν ἐγγράφων τὰ ὁποῖα θὰ μπορούσαμε νὰ χαρακτηρίσουμε ὡς ἐξωτερικά, ἀνευρίσκουμε:

- ἓνα κείμενο τῶν «Ἀναμνήσεων» τοῦ Κόμιτος Γκλάιχεν, ποὺ ἀναφέρει ὅτι ὁ Σαῖν Μαρτέν εἶχε συγκροτήσῃ στὸ Παρίσι μίᾳ ὀλιγάριθμη σχολή⁴³.
- ἓνα ἄρθρο τοῦ Φαρνχάγκεν φὸν Ἔνσε τοῦ 1821, ὅπου διαβάζουμε: «[Ὁ Σαῖν Μαρτέν] ἀποφάσισε νὰ ἰδρύσῃ ὁ ἴδιος μίᾳ ἀδελφότητα, τῆς ὁποίας ὁ σκοπὸς θὰ ἦταν ἢ πλέον ἀγνή πνευματικότης· πρὸς τοῦτο ἄρχισε νὰ ἐπεξεργάζεται κατὰ τὸν δικό του τρόπο τὶς δοξασίαι τοῦ διδασκάλου του Μαρτίνες»⁴⁴.
- μίᾳ ἐπιστολῇ ἀγνώστου ἀποστολέως, τῆς 20 Δεκεμβρίου 1794, πρὸς τὸν καθηγητὴ Καϊστερ, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ «τὸν Σαῖν Μαρτέν καὶ τὰ μέλη τοῦ ἐσωτερικοῦ του κύκλου»⁴⁵. Κυριολεκτικῶς, πρόκειται γιὰ μίᾳ «Ἐταιρεία τοῦ Σαῖν Μαρτέν» καὶ γιὰ μίᾳ θυγατρικὴ αὐτῆς στὸ Στρασβούργο.

Σ' αὐτὰ τὰ ἔγγραφα, τὰ συχνὰ ἀνακριβῆ ὡς πρὸς τὴν λεπτομέρεια ἀλλὰ τὰ ὁποῖα βεβαιώνουν ὁμοφώνως τὴν ὕπαρξι μίας ἀδελφότητος τοῦ Σαῖν Μαρτέν, ἄς προσθέσουμε τὴν σύντομη νεκρολογία τῆς Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων. Λέγει τὰ ἐξῆς: «Παρίσι, 13 Μπρυμαίρ... Ὁ κ. ντὲ Σαῖν Μαρτέν, ὁ ὁποῖος εἶχε ἰδρύσῃ στὴν Γερμανία μίᾳ θρησκευτικὴ ἀδελφότη-

⁴³ Gleichen, Souvenirs, Ed. Lechener Fils, Paris 1868, p. 155.

⁴⁴ V. von Ense, Saint Martin, 1821.

⁴⁵ Die neuesten Religionsbegebenheiten für das Jahr 1795. Jahrrang 18, Stuck 1, p. 39-62.

τητα γνωστή υπό τὴν ὀνομασία "Μαρτινιστές", ἀπεβίωσε στὸ Ὠλναί, πλησίον τῶν Παρισίων, στὴν οἰκία τοῦ γερουσιαστῆ Λενουὰρ Λαρός. Εἶχε καταστῆ διάσημος γιὰ κάποιες παράδοξες ἀπόψεις του, γιὰ τὴν προσήλωσί του στὶς φαντασιώσεις τῶν πεφωτισμένων καὶ γιὰ τὸ ἀκατανόητο βιβλίο του "Περὶ Πλανῶν καὶ Ἀληθείας"»⁴⁶.

Ἄς παρατηρήσουμε ἐδῶ ὅτι γίνεται ἀναφορὰ σὲ θρησκευτικὴ ἀδελφότητα καὶ ὄχι σὲ τεκτονική. Ἡ Ἐταιρεία τῆς ὁποίας τὴν ἴδρυσι ἀποδίδει ὁ συντάκτης στὸν Σαὶν Μαρτέν δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸ μὲ τὸν ὑποτιθέμενο «τεκτονικὸ τύπο τοῦ Σαὶν Μαρτέν». Κανένα ἀπὸ τὰ παρατιθέμενα ἔγγραφα, ἐξ ἄλλου, δὲν ὑπαινίσσεται κάποια τέτοια ταῦτισι.

Ἄς ἀναφέρουμε ἐν τέλει τὴν περιέργη ἱστορία τοῦ Ἰππότη τοῦ Ἄρσόν, ἡ ὁποία ἀναφέρεται στὸ ἔργο του «Ἐκκλησις στὴν Ἀνθρωπότητα». Πολύτιμη συμβολὴ στὴν κατανόησι τοῦ πνεύματος τοῦ Μαρτινιστικοῦ Τάγματος, ἡ ἐν λόγῳ ἱστορία παρουσιάζει ἐπίσης ἓνα ἱστορικὸ ἔγγραφο σχετικὸ μὲ τὴν Ἐταιρεία τοῦ Σαὶν Μαρτέν μὲ χρονολογία 1818. Πράγματι, διαπιστώνουμε ὅτι ἐκείνη τὴν ἐποχὴ οἱ μαθητὲς τοῦ Θεοσόφου μελετοῦσαν τὰ ἔργα του, συμβούλευαν τὴν μελέτη τους καὶ ἐνεργοῦσαν γύρω τους ὡς ἀληθεῖς «Ἀνώτεροι Ἄγνωστοι».

Ὁ βὰν Ράινμπερκ ἔλαβε ἀπὸ τὸν Αὐγουστῖνο Σαμποζῶ κι ἄλλες πληροφορίες· αὐτές, μέχρι τότε ἀνέκδοτες, δημοσιεύθηκαν στὸν δεῦτερο τόμο τοῦ «Μαρτίνες ντὲ Πασκουάλλυ». Θεμελιώνουν τὴν ὑπαρξί μίας μνήσεως πὺ μεταδόθηκε ἀπὸ τὸν Σαὶν Μαρτέν – μίας μνήσεως ἄλλης ἀπὸ ἐκείνην τῶν Ἐκλεκτῶν Κοέν. Ἰδοὺ ὁ πίνακας τῆς μαρτινιστικῆς διαδοχῆς μέχρι τὶς μέρες μας ⁴⁷

Ἀπὸ αὐτὸν τὸν πίνακα προκύπτει ὅτι ἡ διαδοχὴ τῶν συγχρόνων Μαρτινιστῶν πὺ ἔχουν μνηθῆ ἀπὸ τὸν Αὐγουστῖνο Σαμποζῶ εἶναι ἀδιαμφισβήτητη (ἐξ ἄλλου δὲν ἔχει ποτὲ

⁴⁶ Journal des Débats, 14 Brumaire, an XII (6 Νοεμβρίου 1803).

⁴⁷ Βλ. στὴν ἐπομένη σελίδα (ΣτΜ).

ἀμφισβητηθῆ). Ἐκείνη τοῦ Παπύς, ὡς πρὸς τὴν ἄλυσο διαδοχῆς Σαπτὰλ - Ντελαάζ καὶ καθ' ὃ μέτρο ὁ Παπύς συνδέεται μ' αὐτὸν τὸν κλάδο, περιβάλλεται μὲ ἀμφιβολία.

ΛΟΥΙ ΚΛΩΝΤ ΝΤΕ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ	
ΑΒΒΑΣ ΝΤΕ ΛΑ ΝΟΥΪ	ZAN ANTOYAN ΣΑΠΤΑΛ
ΑΝΤΟΥΑΝ ΜΑΡΙ ΕΝΝΕΚΕΝ	
ΑΝΡΥ ΝΤΕ ΛΑ ΤΟΥΣ	ΑΝΡΥ ΝΤΕΛΑΑΖ
ΑΔΟΛΦΟΣ ΝΤΕΜΠΑΡΟΛ	
ΑΜΕΛΙ ΝΤΕ ΜΠΟΥΑΣ - ΜΟΡΤΜΑΡ	
ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ ΣΑΜΠΟΖΩ	Z. ΑΝΚΩΣ (ΠΑΠΥΣ)

Πράγματι, ὁ Σαπτὰλ ἀπεβίωσε τὸ 1832· δὲν θὰ μπορούσε νὰ μῆσει ὁ ἴδιος τὸν Ντελαάζ, ὁ ὁποῖος τότε ἦταν ἑπτὰ ἐτῶν. Ὁ ἴδιος ὁ Παπύς λέγει ὅτι «ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀμέσους μαθητὲς τοῦ Σαῖν Μαρτέν, ὁ ντὲ Σαπτὰλ, ὑπῆρξε παπποῦς τοῦ Ντελαάζ»⁴⁸ - ἀλλὰ δὲν διευκρινίζει ποιὸς κατελάμβανε τὴν θέσι τοῦ πατέρα.

Ἐξ ἄλλου, ἡ μαρτινιστικὴ κανονικότης τοῦ Παπύς εἶναι βέβαιη διότι ὁ Παπύς δὲν κατεῖχε μόνον τὴν ὑποθετικὴ διαδοχὴ μέσω Ντελαάζ. Ὁ Αὐγουστῖνος Σαμποζὼ σ' ἓνα ἀνέκδοτο ἄρθρο του διευκρινίζει τὸ ἱστορικὸ τοῦτο σημεῖο τοῦ συγχρόνου Μαρτινισμού. Ἀναφέρει ὅτι ὁ Ζεράρ Ἄνκως καὶ ὁ ἴδιος ἀντάλλαξαν μῆσεις, μεταδίδοντας ὁ ἓνας στὸν ἄλλον ἐκεῖνο πὸν εἶχαν λάβει. Μποροῦμε λοιπὸν νὰ ποῦμε ὅτι ἐὰν ὁ

⁴⁸ Papus, Saint Martin, p. 248.

Παπύς ἦταν κάτοχος τῆς μύσεως τοῦ Σαῖν Μαρτέν, τὸ ὀφείλει στὸν Σαμποζώ.

Ὅρισμένες παραδόσεις συνδέουν τὸν Σαῖν Μαρτέν καὶ τὸ Μαρτινιστικὸ Τάγμα μὲ τὴν Ἑταιρεία τῶν Κοσμοπολιτῶν ἢ Ἀγνώστων Φιλοσόφων. Σ' αὐτὴν τὴν περίπτωσι ὁ Σαῖν Μαρτέν συνδέεται διὰ τοῦ διαύλου τῆς τελετουργικῆς μύσεως μὲ τὸν Σάλτσμαν, τὸν Μπαίμε, τὸν Σήθωνα, τὸν Κούνρατ. Τὶ μπορούμε νὰ σκεφθοῦμε γι' αὐτὴν τὴν γενεαλογία; Δὲν ἐναπόκειται σ' ἐμᾶς νὰ κρίνουμε: αὐτὸ εἶναι ἔργο ἱστορικῶν. Ἐξ ἄλλου, τὸ ζήτημα αὐτὸ μικρὴ σημασία ἔχει.

Ἐὰν ὁ Σαῖν Μαρτέν δημιούργησε ἀπὸ διαφορετικὰ στοιχεῖα τὴν μαρτινιστικὴ μύσι κανεὶς δὲν δύναται νὰ τοῦ ἀμφισβητήσῃ τὸ δικαίωμα. Ἐὰν ἡ μύσις τοῦ Σαῖν Μαρτέν φέρει ἐν ἑαυτῇ τὴν ἐπήρεια τοῦ Μαρτίνες ἢ τοῦ Κοσμοπολίτη, τοῦτο εἶναι δευτερεύον. Ἡ πρωτοτυπία τοῦ Σαῖν Μαρτέν εἶναι τέτοια, καὶ τόσο μεγάλη ἡ δύναμις τῆς προσωπικότητός του, πὺ ὑπερκαλύπτουν καὶ ἀνακαινίζουν κάθε τυχὸν προγενέστερη συμβολή.

Ὁ Σαῖν Μαρτέν κατόρθωσε νὰ χρησιμοποιήσῃ μία ἤδη ἀσκουμένη μύσι γιὰ νὰ μύσει τοὺς μαθητές του, τοὺς ὁποίους ὀνόμασε «Ἀνωτέρους Ἀγνώστους», χωρὶς νὰ τοὺς προσδώσῃ κάποιο ἀπὸ τὰ διοικητικὰ καὶ τιμητικὰ προνόμια αὐτοῦ τοῦ τίτλου. Ἡ ἔννοια περὶ μύσεως πὺ εἶχε ὁ Σαῖν Μαρτέν καὶ ἡ ἔννοια περὶ τῆς ιδιότητος τοῦ «Ἀνωτέρου Ἀγνώστου» – αὐτὸ εἶναι τὸ οὐσιῶδες, τὸ ὁποῖο μετέδωσε ὁ Θεόσοφος.

Ὅποιο λοιπὸν κι ἂν εἶναι τὸ ὄχημα, ἡ μαρτινιστικὴ μύσις διαπνέεται ὀλόκληρη ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Σαῖν Μαρτέν. Συνεπῶς ἦταν ἀναγκαῖο καὶ ἐπαρκές νὰ θεμελιώσουμε ὅτι ἀνέρχεται μέχρῃς ἐκεῖνου.

Τέτοια εἶναι τὰ πλέον βέβαια γεγονότα τὰ σχετικὰ μὲ τὸ ἀμφιλεγόμενο ζήτημα τοῦ Μαρτινιστικοῦ Ταγματος. Κατόπιν τῆς ἀποδείξεως τῆς ὑπάρξεώς του, ἀπομένει νὰ ἀναζητήσουμε

τὴν φύσι του, τὴν ὀργάνωσί του, τὸ πνεῦμα του, κοντολογίης τὶς σχέσεις τοῦ Μαρτινισμού ὅπως τὸν ὀρίσαμε μὲ τὸ Μαρτινιστικὸ Τάγμα, τὸ ὁποῖο διατείνεται ὅτι κατέχει τὴν πνευματικὴ του παρακαταθήκη⁴⁹.

⁴⁹ Σήμερα εἶναι γνωστὸ ὅτι ὑπάρχουν κι ἄλλες ἔγκυρες γραμμὲς διαδοχῆς σὲ χῶρες τῆς κεντρικῆς, βορείας καὶ ἀνατολικῆς Εὐρώπης, πέραν τῶν δύο ἀναφερομένων. Μία τέτοια εἶναι ἡ ρωσικὴ γραμμὴ διαδοχῆς, διὰ μέσου τοῦ Πρίγκηπα Ἀλεξίου Γκαλίτσιν (ΣτΜ).

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΜΑΡΤΙΝΙΣΤΙΚΟΥ ΤΑΓΜΑΤΟΣ

Ὁ Σαιν Μαρτέν ὁδηγήθηκε νὰ σχηματίσει ἕνα εἶδος ἑταιρείας ἀμειγῶς πνευματοκρατικῆς, ἀπαλλαγμένης ἀπὸ τελετουργίες καὶ μαγικὲς πράξεις.

J. Bricaud: Notice historique sur le Martinisme, Nouvelle Edition, Lyon 1934, p.7.

Ο Σαιν Μαρτέν ὑπῆρξε Τέκτων. Ὁ Σαιν Μαρτέν διετέλεσε Ἐκλεκτὸς Κοέν. Ὁ Σαιν Μαρτέν προσχώρησε στὴν ἑταιρεία τοῦ Μέσμερ. Ἀποδέχθηκε προθύμως τοὺς τύπους καὶ τὶς πρακτικὲς αὐτῶν τῶν ἑταιρειῶν. Συμπεριφέρθηκε κατὰ τρόπο ἀνεπίληπτο ὡς μέλος μυητικῶν ἑταιρειῶν. Ὅμως αὐτὴ ἢ στάσις ἀποτελεῖ ἀπλῶς μία φάσι τῆς ζωῆς του. Εἶδαμε πῶς ἡ ἰδιοσυγκρασία τοῦ Σαιν Μαρτέν, ὅλη ἡ ἐκπαίδευσίς του, τὸν ἀπομάκρυναν ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ ὁδὸ. Καὶ ὡς «ἐξωτερικὴ ὁδὸ» ἐννοοῦμε τὶς θεουργικὲς ἢ μαγικὲς τελετὲς ποὺ ἀποσκοποῦν σὲ αἰσθητὰ ἀποτελέσματα, καθὼς καὶ τοὺς τεκτονικοὺς ἢ ἀποκρυφιστικοὺς ὀργανισμοὺς ὅπου αὐτὲς ἀσκοῦνται.

Ὅταν ὁ Σαιν Μαρτέν ζήτησε νὰ διαγραφῆ ὑλικῶς ἀπὸ τὰ μητρώα τοῦ Τεκτονισμοῦ, ὅπου παρέμενε μόνον τυπικὰ μέλος, ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμία καὶ τὸ φρόνημά του νὰ διατηρήσει τοὺς ὑψηλοὺς βαθμοὺς Ἐκλεκτοῦ Κοέν ποὺ κατεῖχε. Ἄλλ' ἡ ἰδέα ποὺ σχηματίζε γιὰ τοὺς Ἐκλεκτοὺς Κοέν πλησίαζε ἀρκετὰ στὴν προσωπικὴ του ἀντίληψι περὶ τοῦ Μυητικοῦ Τάγματος.

Ὁ πραγματικὸς δεσμὸς μεταξὺ ἀδελφῶν εἶναι ἠθικὸς καὶ πνευματικὸς. Γι' αὐτὸ βλέπουμε τὸν Σαὶν Μαρτέν νὰ ἀποκηρύσσει τὶς ἐταιρεῖες καὶ νὰ ἀρνεῖται ὅτι δημιούργησε κάποιαν. «Ἀδελφότης μου εἶναι ἡ Θεία Πρόνοια· προσύλητοί μου εἶναι ὁ ἑαυτός μου· λατρεία μου εἶναι ἡ δικαιοσύνη»⁵⁰.

Ἄλλ' ὁ Θεόσοφος γνωρίζει ἐπίσης ὅτι οἱ ὑψηλές του γνώσεις τοῦ ἐπιβάλλουν μίαν ἀποστολή. Γνώριζε πῶς νὰ βοηθᾷ τοὺς ἀνθρώπους πὺν τὸν περιέβαλλαν, νὰ τοὺς ἐπιδρασιλεύει συμβουλές, νὰ προσπαθεῖ νὰ τοὺς ἐμφυσήσῃ τὸ Πνεῦμα. Κατεῖχε τὴν πνευματικὴ τροφή καὶ τὰ «στρουθία» τὸν πλησίαζαν γιὰ νὰ τραφοῦν.

Ἔτσι, μὲ ἐπιλεγμένους μαθητὲς καὶ πιστοὺς φίλους, σχηματίσθηκε ὁ ἐσωτερικὸς κύκλος τοῦ Σαὶν Μαρτέν.

Μόνον ἡ ἠθικὴ καὶ διανοητικὴ ἀξία, ὁ ζήλος γιὰ τὴν ἀναζήτησι τῆς ἀληθείας, ἐπέτρεπαν τὴν εἰσοδοχὴ σ' αὐτὴ τὴν ἐταιρεία. Οὔτε ἡ ἡλικία, οὔτε ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάστασις τὸν ἐνδιέφεραν· δεκτὲς ἐγίνοντο καὶ οἱ γυναῖκες. «Ἡ γυναικεῖα ψυχὴ, ἀραγε, δὲν ἐξέρχεται κι αὐτὴ ἀπὸ τὴν ἴδια πηγὴ μ' ἐκείνην πὺν ἐνδύεται ἀνδρικό σῶμα; Δὲν ἔχει τὸ ἴδιο ἔργο νὰ ἐπιτελέσει, τὸ ἴδιο πνεῦμα νὰ πολεμήσῃ, τοὺς ἴδιους καρποὺς νὰ προσδοκᾷ;»⁵¹

Ἐν τούτοις, συστήνει ὁ Σαὶν Μαρτέν, «ἐπιμένω ὅτι οἱ γυναῖκες ὀφείλουν νὰ γίνονται δεκτὲς ἀπὸ ἐμᾶς σὲ μικρὸν ἀριθμὸ, κι ἀφοῦ ἔχουν λεπτομερῶς ἐξετασθῆ»⁵². Τὸν λόγο ἴσως νὰ τὸν ἀνεύρουμε στὸ «Πορτραῖτο» του, στὸν κάτωθι ἀφορισμὸ: «Ἡ γυναῖκα μου δίδει τὴν ἐντύπωσι ὅτι εἶναι

⁵⁰ Portrait, 488.

⁵¹ Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Βιλλερμόζ τῆς 1^η Μαΐου 1773.

⁵² Id. 23 Μαρτίου 1777. Ἡ σύστασις αὐτὴ ἀφορᾷ στὴν κ. Προβενσάλ, ἀδελφὴ τοῦ Βιλλερμόζ, ἀλλὰ περικλείει τὴν τοποθέτησι τοῦ Σαὶν Μαρτέν ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος.

καλύτερη ἀπὸ τὸν ἄνδρα, ἐνῶ ὁ ἄνδρας μοῦ φαίνεται πιὸ ἀληθινὸς ἀπὸ τὴν γυναῖκα»⁵³.

Ἐν τέλει, ὅσον ἀφορᾶ στὸ ζήτημα τῶν γυναικῶν, ἄς συλλέξουμε μία κομψή καὶ ἀστεία παρατήρησι τοῦ Σαὶν Μαρτέν, ἡ ὁποία θὰ βοηθήσει στὸ ν' ἀποκαταστήσουμε τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ Μαρτινισμού κατὰ τὴν θέλησι τοῦ ἰδρυτῆ του. «Οἱ μεγάλες ἀλήθειες δὲν διδάσκονται καλὰ παρὰ μόνον στὴν σιωπή, ἐνῶ οἱ γυναῖκες ἔχουν μεγάλη ἀνάγκη νὰ τοὺς ὁμιλοῦν καὶ νὰ ὁμιλοῦν· καὶ τότε τὰ πάντα ἀποδιοργανώνονται, ὅπως ἔχω δεῖ πλεῖστες φορές»⁵⁴.

Ἡ προσωπικότης τοῦ Ἄγνωστου Φιλοσόφου, ὅπως διαφαίνεται μέσα ἀπὸ τὰ ἔργα του καὶ τὶς πράξεις του, ἀπαγορεύει νὰ προσδώσουμε στὴν ἀδελφότητά του μία ὄψι ἄκαμπτη, στερεὰ καὶ ἱεραρχικὰ ὀργανωμένη. Κανεὶς πλέον δὲν πιστεύει στὴν ἀύθεντικότητα τοῦ τεκτονικοῦ τύπου «τοῦ Σαὶν Μαρτέν». Ἡ μοναδικὴ σημαντικὴ ἐνέργεια τοῦ Θεοσόφου στοὺς κόλπους τοῦ Τεκτονισμοῦ ἦταν νὰ προσπαθήσει νὰ σπάσει τὴν διάρθρωσι τῶν κανονικῶν στοῶν, νὰ σκορπίσει τὰ μέλη τους καὶ νὰ τὰ κατευθύνει στὴν πορεία πρὸς τὸ Ἀπόλυτον, ἐκτὸς τοῦ πλαισίου τῶν ὁμάδων.

Ἄς δεχθοῦμε λοιπὸν ὅτι οἱ μαθητὲς τοῦ Σαὶν Μαρτέν ἀποτελοῦσαν ἓνα εἶδος «λέσχης» παρὰ μία τυπικὴ μνητικὴ σχολή. Ἄς δεχθοῦμε ὅτι ὁ δεσμὸς ποὺ συνένωνε τοὺς μαθητὲς μεταξύ τους καὶ μὲ τὸν Διδάσκαλο ἦταν πνευματικός. Ἀπομένει νὰ γνωρίσουμε τὶ λάμβανε χώραν σ' αὐτὴ τὴν σχολή καὶ πῶς ἐργάζοντο οἱ μαθητὲς, τὶ τοὺς μετέδιδε ὁ Διδάσκαλος καὶ πῶς γινόταν ἡ εἰσοδοχὴ στὴν ἄλυσο. Οἱ δύο τελευταῖες φράσεις συνοψίζουν τὸν σκοπὸ καὶ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐταιρείας τοῦ Σαὶν Μαρτέν.

Ὁ Σαὶν Μαρτέν δίδασκε, ἀλλ' ἐπίσης μετέδιδε μύησι ὑπὸ τὴν πλήρη ἔννοια τοῦ ὄρου.

⁵³ Portrait, 206.

⁵⁴ Portrait, 145.

Ὡς πρὸς τὸν τρόπο διδασκαλίας τοῦ Σαὶν Μαρτὲν ἔχουμε μαρτυρία ἀπὸ πρῶτο χέρι. Πρόκειται γιὰ τὶς ἐξηγήσεις πού ἔδωσε ὁ ἴδιος ὁ Σαὶν Μαρτὲν σ' ἓναν μαθητὴ του πού τοῦ ὑπέβαλλε ἐρωτήσεις. Πρόκειται γιὰ τὴν ἀνεκτίμητη ἀλληλο-γραφία του μὲ τὸν Κιρχμπέργκερ, βαρῶνο τοῦ Λίμπισντορφ.

Στὴν πρώτη του ἐπιστολή, ὁ Κιρχμπέργκερ ζητᾶ διασαφηνίσεις ὡς πρὸς τὸν συγγραφέα καὶ τὰ θεμέλια τοῦ «Περὶ Πλανῶν καὶ Ἀληθείας». Ὁ Φιλόσοφος τῆς Ἀμπουάζ τοῦ ἀπαντᾷ προθυμότατα κι ἔτσι ξεκινᾷ μία ἀνταλλαγή σκέψεων ἢ ὁποῖα διαρκεῖ τέσσερα χρόνια. Μέσα σ' αὐτὲς τὶς σελίδες ἀνευρίσκουμε πλεῖστες διευκρινήσεις ἐπὶ τῆς δοξασίας. Σὲ πόσες ἀνακαλύψεις προσκαλεῖ ἡ ὠραιότατη παραβολὴ τοῦ κηπουροῦ! Πόσες ἀποκαλύψεις δὲν διστάζει νὰ μεταδώσει ὁ Σαὶν Μαρτὲν!

Στὸ πρῶτο του ἔργο, ὁ Σαὶν Μαρτὲν ἀπεικονίζει ἀλληγορικῶς τὴν προπρωτικὴν κατάστασι τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἀρχέγονος ἄνθρωπος – διαβάζουμε – ἀντλοῦσε ὅλη του τὴν ἰσχὺ ἀπὸ τὴν κατοχὴ μίας θαυμαστῆς λόγχης, ἀποτελούμενης ἀπὸ τέσσερα διαφορετικὰ μέταλλα. Ὁ Σαὶν Μαρτὲν δὲν μᾶς κρύβει πόσο σημαντικὸ εἶναι ν' ἀνακαλύψουμε τὴν ἀληθῆ φύσι αὐτῆς τῆς συμβολικῆς λόγχης. Στὸν Κιρχμπέργκερ, ὁ ὁποῖος τὸν ρωτᾷ σχετικῶς, ἀπαντᾷ: «Ἡ λόγχη ἢ ἀποτελούμενη ἀπὸ τέσσερα μέταλλα δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὸ Μέγα Ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσερα γράμματα».⁵⁵ Τὶ πιὸ σαφὲς θὰ μπορούσαμε νὰ ἀπαιτήσουμε; Κατανοοῦμε κάλλιστα τὴν γονιμότητα τῆς σχέσεως τοῦ Διδασκάλου μὲ τοὺς μαθητὲς του ὅταν μία τέτοια θέλησις καθοδηγήσεως ἐμψυχώνει κάποιον πού γνωρίζει.

Ἡ συνέχεια τῆς ἀποκαλύψεως πού ἔγινε στὸν Κιρχμπέργκερ ὡς πρὸς τὴν μεταφυσικὴν σημασίαν τῆς λόγχης θὰ δείξει πῶς ὁ Σαὶν Μαρτὲν καθοδηγοῦσε ἐκείνους πού ἀπευθύνοντο σ' αὐτόν. Πράγματι, ὁ Λίμπισντορφ ἐξῆγε κάποια

⁵⁵ Correspondance, p. 45.

αυθαίρετα συμπεράσματα από τὸ ἐν λόγῳ σύμβολο. Συνέδεσε, ἐπὶ παραδείγματι, τὸ κρᾶμα τῶν τεσσάρων μετᾶλλων μὲ τοὺς τέσσερεις Εὐαγγελιστές ⁵⁶. Ὁ Σαὶν Μαρτὲν κρίνει τέτοιους συσχετισμοὺς ὡς «συμβατικούς» καὶ γράφει στὸν Κιρχμπέργκερ ὅτι οἱ τέσσερεις Εὐαγγελιστές θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι πενήντα... ⁵⁷

Ἔτσι ἀσκεῖται τὸ πρῶτο λειτούργημα τοῦ Ἀγνώστου Φιλοσόφου μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ Τάγματός του: εὐθυγραμμίζει καὶ ἐμπλουτίζει τὴν διάνοιά τους. Τοὺς ἐκθέτει τὴν ἀληθῆ του δοξασία. Σ' αὐτὲς τὶς ἀποδείξεις ἄς προσθέσουμε τὶς μυητικὲς τεχνικὲς, τὶς καββαλιστικὲς κλεῖδες διαλογισμοῦ, ἀκόμη καὶ ἀναπνοῆς, πού μετέδιδε ὁ Σαὶν Μαρτὲν στὸν περίγυρο τῶν μαθητῶν του.

Ὁ Βαρῶνος Τουρκχάϊμ πίστευε ὅτι πολλὰ τμήματα τοῦ «Περὶ Πλανῶν καὶ Ἀληθείας» «εἶχαν ληφθῆ κυριολεκτικῶς ἀπὸ τοὺς "Πάρθους", κλασσικὸ Καββαλιστικὸ σύγγραμμα»⁵⁸. Δὲν ὑπάρχει ἓνα τμήμα τῆς Καββάλας πού μπορούμε νὰ ἀποκαλέσουμε «γιόγκα τῆς δύσεως»;

Τέτοιες ἦσαν κάποιες ἀπὸ τὶς διδασκαλίες πού μετέδιδε ὁ Σαὶν Μαρτὲν στὰ μέλη τῆς ἑταιρείας του.

Τὰ ὅσα ἔχουμε πεῖ σχετικῶς μὲ τὴν μαρτινιστικὴ ἀντίληψι περὶ τοῦ «Μυητικοῦ Τάγματος» ἀφήνουν τὸ περιθώριο νὰ εἶναι κάποιος Μαρτινιστῆς χωρὶς νὰ συνδέεται ὑλικῶς καὶ κοινωνικῶς μὲ τὸν Σαὶν Μαρτὲν. Ἀσφαλῶς, εἶναι εὐκόλο νὰ παριστάνει κάποιος τὸν Μαρτινιστῆ, ὅπως ἐκεῖνοι οἱ ἀνερμάτιστοι τοὺς ὁποίους περιγράφει ὁ Μερσιὲ στὸν «Πίνακα τῶν Παρισίων» καὶ οἱ ὁποῖοι θεωροῦν τὸν Ἄγνωστο Φιλόσοφο ὡς μόδα. Δὲν εἶναι ἀπαραίτητο λοιπὸν νὰ συνδέεται κάποιος μὲ τὸ «Μαρτινιστικὸ Τάγμα». Μπορεῖ ὅμως κάλλιστα νὰ ἀσπασθῆ τὴν δοξασία πού θεμελίωσε ὁ Θεόσοφος τῆς

⁵⁶ Correspondance, p. 48.

⁵⁷ Correspondance, p. 52.

⁵⁸ Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Βιλλερμόζ, 4 Αὐγούστου 1821.

Ἄμπουάζ, νὰ τὴν θέσει σὲ πρακτικὴ, νὰ προσπαθεῖ νὰ ἀκολουθεῖ τὴν ὑποδεικνυόμενη ὁδὸ, χωρὶς νὰ ἔχει λάβει τὴν μῆσι ἀπὸ κάποιον Μυητῆ.

Ἄς διευρύνουμε λοιπὸν τὴν ἔννοια τοῦ Μαρτινιστικοῦ Τάγματος. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία θεωρεῖ ὅτι σώζονται ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐνσωματώνονται σ' αὐτὴν διὰ τοῦ «βαπτίσματος τῆς ἐπιθυμίας». Γιατὶ λοιπὸν ν' ἀρνηθῆ ὁ Μαρτινισμὸς τὴν Μῆσι τοῦ Ἀνθρώπου - Πνεύματος σὲ κάθε «Ἀνθρωπο τῆς Ἐπιθυμίας»;

Πάντως, ἄς δεχθοῦμε ὅτι ἡ τελετουργικὴ μῆσις ἀποτελεῖ τὸ πλέον κοινὸ καὶ πρόσφορο μέσον γιὰ τὴν εἰσδοχὴ στὸ «Μαρτινιστικὸ Τάγμα». Παρέχει ἰσχυρὴ βοήθεια σ' ἐκεῖνον ποὺ τὴν λαμβάνει:

- Βοήθεια μυστηριακὴ, τῶν παρελθόντων καὶ παρόντων ἀδελφῶν, ἢ ὁποῖα μᾶς ἐπιτρέπει νὰ εἰσέλθουμε εὐκολότερα.
- Βοήθεια ἠθικὴ – ἀκόμη καὶ ὑλικὴ – τῶν συγχρόνων μελῶν.
- Βοήθεια διανοητικὴ, διὰ τῆς βοηθείας τὴν ὁποῖαν παρέχει κατὰ τὴν μελέτη τῆς δοξασίας, εἴτε διὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἐργασίας, εἴτε διὰ τῆς φωνῆς τῶν πιὸ προχωρημένων μυστῶν, εἴτε – πρὸ πάντων – διὰ τῶν παραδόσεων οἱ ὁποῖες ὑπνώττουν στοὺς κόλπους τοῦ Τάγματος, περιμένοντας τὸν Πρίγκηπα ποὺ θὰ ἔλθει νὰ τὶς ἀφυπνίσει.

Ὅμως ἡ μῆσις κατέχει ὀρισμένη ἀξία ἐν ἑαυτῇ. Εἶδαμε ὅτι ὁ Σαιν Μαρτὲν δίδασκε τὰ μέλη τῆς Ἐταιρείας του – αὐτῆς τῆς Ἐταιρείας, τῆς ὁποίας ἡ ἱστορία βεβαιώνει τὴν ἐπιβίωσι διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Ἄλλ' ὁ Ἄγνωστος Φιλόσοφος τοὺς μετέδιδε ἐπίσης ἓνα μυστηριῶδες ἐφόδιο, μία παράξενη κλεῖδα: τὴν μῆσι.

«Μῆσις! Ἐξαιρετικὴ ἰσχὺς τῆς Θεῆς Ἐπιπνοίας ἢ ὁποῖα ἐκτινοβολεῖ ἀπὸ τὰ χέρια, δημιουργεῖ ἱερεῖς ἢ μύστες καὶ

μεταδίδει τὴν κατανόησι καὶ τὴν ἐν δυνάμει κατοχὴ τῶν ἐπιστημῶν! Μαγικὴ ἀρετὴ ποὺ ἐδράζεται στὸ ὄριο μεταξὺ φυσικοῦ καὶ ὑπερφυσικοῦ! Θαυμαστὸς καὶ ἀνεπαίσθητος βοηθητικὸς παράγων ποὺ μεταδίδεται χωρὶς νὰ διαιρεῖται, περνώντας ἀπὸ ἀνθρώπου σὲ ἄνθρωπο χωρὶς νὰ χάνει τὴν ἰσχύ του καὶ διατηρῶντας τὴν δράσι του στὸ ἀκέραιο, ἀλλ' ἀναπτύσσοντας τὴν πλήρη του δύναμι μόνον στὸν νοῦ ποὺ εἶναι ἤδη ἔτοιμος νὰ τὸν θρέψει! Παράξενο καὶ σαγηνευτικὸ λεπτοφυὲς ρεῦμα ζωτικοῦ ρευστοῦ ποὺ ἐμψυχώνει τὰ μέλη τοῦ μυστικοῦ σώματος!»

Ὁ Σαιν Μαρτὲν μποροῦσε νὰ διακρίνει τὸν ρόλο τῆς μυσήσεως καὶ κατανόησε ὅτι ὁ μηχανισμὸς τῆς δὲν ἀπορρέει «ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς σωματικῆς φύσεως». «Ἔχετε δίκιο – ἔγραφε στὸν Βιλλερμόζ – νὰ πιστεύετε ὅτι ὁ μνητικὸς βαθμὸς... δίδει στὸν μυούμενο ἕναν χαρακτῆρα· τίποτε δὲν εἶναι ἀληθέστερο ἀπὸ τὸ ὅτι ἡ τέλεια συμφωνία τῶν δύο αὐτῶν πραγμάτων ἔχει πραγματικὸ ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον ἀναμφιβόλως ἀναπτύσσεται σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τῶν διδασκαλιῶν καὶ διὰ τῆς φροντίδος ποὺ μπορεῖ ὁ κάθε ἕνας νὰ παρέχει»⁵⁹.

Ὁ Λουὶ Κλώντ ντὲ Σαιν Μαρτὲν μετέδωσε στοὺς μαθητές του τὴν παρακαταθήκη τῆς μυσήσεως, οὕτως ὥστε νὰ βλαστήσει σὲ ὅποιον φανῆ ἄξιος νὰ τὴν λάβει, ἐξαγνίζοντας ἐντὸς του ὅ,τι δὲν εἶναι ἀκόμη ἀγνό. «Ἐὰν ἡ δύναμις τῆς μυσήσεως δὲν ἐνεργεῖ κατὰ τρόπον αἰσθητὸ στὴν ὄρασι, ἐν τούτους ἐνεργεῖ μὲ βεβαιότητα ὡς προστασία καὶ προετοιμάζει τὴν μορφή ὅποιου διατηρεῖται ἀγνὸς νὰ δεχθῆ σωτήριες ἐντυπώσεις ὅποτε τὸ πνεῦμα κρίνει»⁶⁰.

⁵⁹ Ἐπιστολὴ τοῦ Σαιν Μαρτὲν στὸν Βιλλερμόζ τῆς 25 Μαρτίου 1771. Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ ἀναφέρεται συγκεκριμένα στὴν χειροτονία Ἐκλεκτοῦ Κοέν. Ἀλλὰ πόσο περισσότερο ἔχει ἐφαρμογὴ στὴν αὐθεντικὴ μῆσι τοῦ Ἀγνώστου Φιλοσόφου!

⁶⁰ Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Βιλλερμόζ τῆς 25^{ης} Μαρτίου 1771 (Papus, Saint Martin, p.89)

Ἔτσι, χωρίς περίτεχνο μυητικό διάκοσμο, χωρίς ματαιότητα καὶ ἀλαζονεία, ἡ μύησις πού ὁ Σαιν Μαρτὲν μετέδωσε στὸ Τάγμα του θὰ ἀποτελεῖ τὸ πρῶτο βῆμα τῆς μοναδικῆς μυήσεως, τῆς ἐσχάτης μυήσεως, «τῆς ἱεραῆς συμμαχίας ἢ ὁποία δὲν δύναται νὰ συναφθῆ παρὰ μονάχα ἔπειτα ἀπὸ τὸν πλήρη ἐξαγνισμό»⁶¹.

⁶¹ Le Nouvel Homme.

Η ΜΑΡΤΙΝΙΣΤΙΚΗ ΔΟΞΑΣΙΑ ΜΕΘΟΔΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ

Οί φυσικές ἀρχές εἶναι οἱ μόνες τὶς ὁποῖες ὀφείλουμε ἀρχικῶς νὰ παρουσιάσουμε στὴν ἀνθρώπινη διάνοια. Οἱ παραδόσεις ποὺ ἀκολουθοῦν, ὅσο ὑπέροχες καὶ βαθιεῖς κι ἂν εἶναι, δὲν πρέπει παρὰ νὰ χρησιμοποιοῦνται ἀποκλειστικῶς ὡς ἐπιβεβαίωσις. Καὶ τοῦτο διότι ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου προϋπήρχε τῶν βιβλίων.

Portrait, 319.

Ο Μαρτινισμὸς ἀποτελεῖ τρόπο ζωῆς. Ἄλλ' οἱ ἀρχές τῶν δράσεων τοῦ ὑπόκεινται σ' ἕναν τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι. Ἡ πρωτοκαθεδρία τῆς διανοίας καὶ τοῦ ἠθικοῦ αἰσθήματος ὀφείλει νὰ γίνεται σεβαστή. Ὁ χυδαῖος καιροσκοπισμὸς ἢ ἡ χρησιμοθηρία δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνονται ἀποδεκτά. Οἱ οὐσιώδεις καὶ βέβαιες ἀλήθειες, τὶς ὁποῖες τὰ βιβλία ἀπλῶς ἐπιβεβαιώνουν, διέπουν ὀλόκληρη τὴν ὑπαρξὶ καὶ δραστηριότητά μας. Ὅποιο κι ἂν εἶναι τὸ πεδῖον στὸ ὁποῖο κινεῖται ὁ ἀνθρώπος, ἡ διαγωγὴ του ἀπορρέει ἀπὸ τὶς βαθιεῖς τοῦ διανοητικῆς πεποιθήσεις – ἢ καλύτερα φιλοσοφικῆς. Γνωρίζοντας ἀπὸ ποῦ ἔρχεται καὶ ποῦ πηγαίνει, ὁ ἀνθρώπος δύναται νὰ προσανατολίζει καλύτερα τὴν πολιτικὴ του δράσι καὶ νὰ τῆς προσδίδει νόημα.

Ἡ ἀπάντησις στὸ κεφαλαιῶδες πρόβλημα τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐμπεριέχει ἐπίσης τὴν λύσι ὄλων τῶν

ἐρωτημάτων πού τίθενται στὸν ἄνθρωπο. Προτοῦ δοῦμε τὴν λογικὴ αὐτοῦ τοῦ συμπεράσματος, προτοῦ ἐκθέσουμε τὶς ἠθικὲς ἢ πολιτικὲς συνέπειες τῆς Μαρτινιστικῆς δοξασίας, ἄς ἀναρωτηθοῦμε κατὰ πρῶτον ποιὸ εἶναι τὸ θεμέλιό της.

Στὸ πνεῦμα τοῦ Σαιν Μαρτέν, ποιὲς εἶναι οἱ πρῶτες ἀλήθειες καὶ πῶς τὶς ἀποκτοῦμε;

«Πρόκειται γιὰ θέαμα πολὺ θλιβερό, ὅταν – ἀτενίζοντας τὸν ἄνθρωπο – τὸν βλέπουμε συγχρόνως νὰ βασανίζεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία τοῦ γνωρίζειν, νὰ μὴν ἀντιλαμβάνεται τοὺς λόγους κανενὸς πράγματος καὶ ἐν τούτοις νὰ ἔχει τὸ θράσος νὰ θέλει νὰ προσδώσει λόγους στὰ πάντα»⁶².

Οἱ πρῶτες αὐτὲς γραμμὲς τοῦ πρώτου ἔργου τοῦ Σαιν Μαρτέν μᾶς δίδουν τὸ σημεῖο ἐκκινήσεως καὶ τὸ σχέδιο ὀλόκληρης τῆς Μαρτινιστικῆς δοξασίας.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ ἄθροισμα ὄλων τῶν προβλημάτων. Ἀποτελεῖ ὁ ἴδιος πρόβλημα: εἶναι τὸ αἴνιγμα τῶν αἰνιγμάτων. Ἡ ἐρώτησις τὴν ὁποῖαν θέτει, τὴν ὁποῖαν περικλείει ἢ ἴδια του ἢ φύσις, μᾶς κάνει νὰ τὸ ἐπιλύσουμε. Διότι μία θεωρία πού δὲν θὰ ἀποσκοποῦσε ἀρχικῶς «στὸ καλὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐν γένει» θὰ ἦταν μάταιη ⁶³. Κι αὐτὸ τὸ ἀγαθὸ δὲν μπορεῖ νὰ προκύπτει παρὰ μόνον ἀπὸ τὴν ἀπάντησι στὴν ἀνθρώπινη ἐρώτησι. Ἡ ὕπαρξις τῆς ἐρωτήσεως ἀποτελεῖ τὴν πρώτη βεβαιότητα.

Ἐδῶ ἐπιβάλλεται μία παρατήρισις πού ἀφορᾶ στὴν κατάστασι τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ κατάστασις αὐτὴ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἀγωνία, τὸ αἴσθημα μὴ ἐκπληρώσεως καὶ ἀτελείας. Τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ ἀγνοεῖ καὶ νὰ ἐκπλήσεται, νὰ ἀναζητᾶ καὶ νὰ σφάλλει, ἀποτελεῖ τὸ ἀρχικὸ μυστήριον πού ἔχει ὡς λογικὸ ἀποτέλεσμα τὸ σκότος τοῦ κόσμου. Ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη κατάστασι καταλήγουμε σὲ συμπεράσματα σχετικὰ μὲ «τὴν προέλευσι καὶ τὸν προορισμὸ

⁶² Des Erreurs et de la Vérité. Μ' αὐτὰ τὰ λόγια ξεκινᾶ τὸ πρῶτον κεφάλαιον.

⁶³ Des Erreurs..., πρόλογος.

του ανθρώπου». Ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὴν μελέτη τοῦ ἀνθρώπου, μόνον διὰ τῆς ἐμβαθύνσεως στὸ πρόβλημα, μόνον διὰ τοῦ στοχασμοῦ τῶν ὄρων τοῦ προβλήματος δύναται νὰ πηγᾶσει ἡ λύσις. Τέτοια εἶναι ἡ μέθοδος τοῦ Σαὶν Μαρτέν. «Δὲν πρέπει νὰ ἐξηγοῦμε τὸν ἄνθρωπο διὰ τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ τὰ πράγματα διὰ τοῦ ἀνθρώπου»⁶⁴.

«Ὅποιος κατέχει τὴν γνῶσι τοῦ Ἐαυτοῦ του θὰ δύναται νὰ ἔχει πρόσβασι στὴν γνῶσι τοῦ κόσμου, τῶν ἄλλων ὄντων. Ἀλλὰ τὴν γνῶσι τοῦ ἑαυτοῦ δὲν ἀρμόζει νὰ τὴν ἀναζητήσουμε παρὰ μόνον στὸν ἑαυτό. Μέσα στὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ὀφείλουμε ν' ἀνεύρουμε τοὺς νόμους οἱ ὁποῖοι διέπουν τὴν καταγωγή του»⁶⁵.

Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος εἶναι αἴνιγμα, εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ λύσις τοῦ αἰνίγματος. Θὰ ποῦν ὅτι αὐτὸ ἀποτελεῖ ταυτολογία; Κι ὅτι δὲν μπορούμε νὰ ἀποδείξουμε τὴν ἀξία τοῦ πνεύματος ἢ τὴν δεσπόζουσα φύσι τοῦ ἀνθρώπου διὰ μίας μεθόδου ἢ ὁποῖα τὸν προϋποθέτει; Μὰ ἐδῶ δὲν πρόκειται νὰ χρησιμοποιήσουμε μίαν μέθοδο γιὰ νὰ ἀποδείξουμε τὴν ἀνωτερότητα τῆς διανοητικῆς ἱκανότητος. Δὲν πρόκειται κἂν γιὰ μίαν κατευθυντήρια ἰδέα κατάλληλη νὰ θεμελιώσῃ τὴν ὕπαρξι αὐτῆς τῆς ἱκανότητος.

Ἐνώπιον τῆς καταστάσεώς του, ἡ ὁποῖα ἐπίσης ἀποτελεῖ αἴνιγμα, ὁ ἄνθρωπος ὀδηγεῖται φυσιολογικῶς στὸ νὰ ἐξετάσῃ τὸν ἑαυτό του. Θέλει νὰ κρίνει τὰ στοιχεῖα τοῦ αἰνίγματος του. Τὸ φυσιολογικὸ του ἀντανακλαστικὸ (ἄς τὸ ποῦμε ἔτσι) εἶναι τὸ νὰ παρατηρήσῃ τὸν ἑαυτό του, ἀφοῦ ἐκεῖ ἐδράζεται τὸ πρόβλημα. Γι' αὐτὸ ἀποτελεῖ δυστυχία γιὰ τὸν ἄνθρωπο τὸ νὰ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἀποδείξεις «ξένες» πρὸς τὸ ἄτομό του «προκειμένου νὰ γνωρίσῃ τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ πιστεύσῃ στὴν φύσι του, διότι ἡ φύσις του φέρει ἐν ἑαυτῇ μαρτυρίες

⁶⁴ Des Erreurs..., 1782, I, p.9.

⁶⁵ Tableau Naturel, 1900, p.42.

πολύ καταφανέστερες από εκείνες που μπορούμε να βρούμε με παρατηρήσεις αντικειμένων αίσθητων και ύλικων»⁶⁶.

Μόνον αφού αναγνωρίσει τον έαυτό του ως αυτό που πραγματικά είναι, ο άνθρωπος ο πεπεισμένος για την θειότητά του και για την κεντρική του θέση αποφασίζει να λάβει τον έαυτό του ως τὸ μέτρο τῶν πραγμάτων ἢ τοῦλάχιστον ως ἀρχὴ ἑρμηνείας. Ἡ διαβεβαίωσις ὅτι ἡ ἀληθὴς φύσις τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νὰ συνεπάγεται «τὴν γνῶσι τῶν νόμων τῆς φύσεως καὶ τῶν λοιπῶν ὄντων»⁶⁷ δὲν ἀποτελεῖ ἀξίωμα: πρόκειται γὰρ βεβαιότητα, γὰρ τὸ τέρμα μίας ἐμπειρίας.

Ἐὰν ὁ Μαρτινισμὸς μᾶς κάνει νὰ ἐπανεύρουμε τὴν ἑρμηνεία τοῦ Σύμπαντος καὶ τὴν θέα τοῦ Θεοῦ, τοῦτο συμβαίνει ἐπειδὴ ἀντλεῖ τὴν πηγὴ του στὴν «Τέχνη τοῦ γνωρίζειν τὸν έαυτό». Ὁ Σαὶν Μαρτέν, Διδάσκαλος τῆς δύσεως, συναντᾷ ἐδῶ τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας. Ὁ Βούδδας, κυριευμένος ἀπὸ τὴν ἐπιτακτικότητα τῆς ἀνάγκης τῆς καταστάσεώς μας, κατεδίκασε ἐμφατικῶς τοὺς ἄκαρπους στοχασμούς, διότι μᾶς ἐκτρέπουν ἀπὸ τὸ ἀληθινὸ μας συμφέρον. Τὶ παραφροσύνη ἀποτελεῖ τὸ νὰ ἀναζητοῦμε κατὰ πρῶτον ἐὰν ὁ κόσμος εἶναι αἰώνιος ἢ προσωρινός, πεπερασμένος ἢ ἄπειρος; Ἡ ἐὰν ἡ ἀρχὴ τῆς ζωῆς ταυτίζεται μὲ τὸ σῶμα ἢ εἶναι κάτι διαφορετικόν;

Εἶναι σὰν ἓνας ἄνθρωπος νὰ ἔχει τραυματισθῆ ἀπὸ ἓνα δηλητηριώδες βέλος καὶ οἱ φίλοι του νὰ φέρουν ἓναν ἰατρὸν γὰρ νὰ τὸν φροντίσει· κι ἐκεῖνος, νὰ τοὺς λέγει: «Δὲν θέλω νὰ μοῦ βγάλουν τὸ βέλος προτοῦ μάθω ποῖος μὲ πλήγωσε, ἐὰν εἶναι ὁ πρίγκηπας μας, κάποιος πολίτης ἢ δούλος»· ἢ, «ποῖο εἶναι τὸ ὄνομά του καὶ σὲ ποιὰν οἰκογένεια ἀνήκει»· ἢ, ἐὰν εἶναι ψηλός, κοντὸς ἢ μετρίου ὕψους». Εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς θὰ πέθαινε προτοῦ τὰ μάθει ὅλα αὐτά ⁶⁸.

⁶⁶ Des Erreurs..., I, p.56

⁶⁷ Tableau Naturel, 1900, p. 2.

⁶⁸ Masshima Kikaya.

Ἡ κατάστασηίς μας ἀπαιτεῖ ἀκριβῆ ἀπάντησι. Τὰ ὑπόλοιπα προβλήματα εἶναι παρελκόμενα. Ἄλλ' ὁ Σαιν Μαρτέν δὲν τὰ ἐξοστρακίζει ἀπὸ τὸ πεδῖον τῆς ἀνθρώπινης ἔρευνας. Δὲν ἀπαγορεύει τὴν φιλοσοφικὴ ἔρευνα. Μάλιστα θὰ τὸ θεωροῦσε παράλογο ἐὰν τὸ πνεῦμα μας δὲν μποροῦσε νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν δίψα του, τὴν στιγμὴ πού εἶναι τόσο ἄπληστο γιὰ γνῶσι⁶⁹. Ἄπλῶς τοποθετεῖ αὐτὴν τὴν διανοητικὴ περιέργεια στὴν σωστὴ σειρά της. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀναγνωρίσει τὴν Ὁδὸ πού ὀδηγεῖ στὴν Ἀλήθεια, τότε δύναται κάλλιστα νὰ ἐπιδοθῇ σὲ διαλογισμὸ τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Σύμπαντος. Ἄλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ δώσουμε στὰ παιγνίδια τοῦ πνεύματος ἢ στὶς ἀφηρημένες του πορεῖες προτεραιότητα ἔναντι τῆς κατευθύνσεως τῆς ζωῆς μας.

Ἐξ ἄλλου, δὲν ὑπάρχει πραγματικὸ χάσμα μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν κατηγοριῶν ἔρευνας, ἀλλὰ μόνον ἡ διαλεκτικὴ προτεραιότης τῆς μίας ἔναντι τῆς ἄλλης. Διότι εἶναι ἀξιοσημείωτο τὸ ὅτι χάρις σὲ μία παγκόσμια «συνωμοσία» τὰ πάντα συνδέονται: ἡ λύσις τοῦ πρώτου αἰνίγματος συνεπιφέρει καὶ τὴν λύσι τῶν ὑπολοίπων.

Θὰ πρέπει λοιπὸν πρῶτα νὰ ἀπομακρύνουμε τὸ βέλος καὶ νὰ φροντίσουμε τὴν πληγὴ. Ἀνταποκρινόμενοι ὅμως σ' αὐτὴ τὴν ἀναγκαιότητα ἢ ὁποῖα μᾶς πιέζει γιὰ νὰ μᾶς σώσει, ἀναγνωρίζουμε τὴν φύσι τῆς πληγῆς, τὸ ποιὸν τοῦ βέλους καὶ – τρόπον τινά – τὸ «ἐργοστάσιο κατασκευῆς» του.

Ἔτσι, τὸ ζήτημα περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ προελεύσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀποσαφηνίζεται διὰ μιᾶς. Πρέπει ὅμως νὰ ἔχει ἐπιδιωχθῇ ἡ ἴασις καὶ νὰ ἔχουν ὑποδειχθῇ τὰ φάρμακα. Ὁ «ἀνθρωπισμὸς» τοῦ Σαιν Μαρτέν δὲν τίθεται *a priori*, ἀλλὰ ἀπορρέει ἀπὸ τὴν βεβαιότατη καὶ πλέον ἄμεση ἐμπειρία τὴν ὁποῖαν δύναται νὰ ἔχει ὁ ἄνθρωπος: τὴν ἐμπειρία τοῦ ἐαυτοῦ του, τὴν συνείδησι τῆς καταστάσεώς του.

⁶⁹ Tableau Naturel, I, p. 1.

Ἄς ἐπιμείνουμε λίγο σ' αὐτὸν τὸν χαρακτήρα τοῦ *a priori*, τὸν ὁποῖον ἀρνηθήκαμε στὸν Μαρτινισμό. Εἶναι καλὸ νὰ μὴν ἀφήσουμε νὰ αἰωρεῖται καμμία ἀμφιβολία. Μιλᾶμε ἐδῶ γιὰ τὴν ἐσωτέρα φύσι τῆς δοξασίας τοῦ Σαὶν Μαρτέν. Θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι ἡ φιλοσοφία τοῦ Σαὶν Μαρτέν εἶναι *a priori*, διότι ἐρμηνεύει τὸ κατώτερο διὰ τοῦ ἀνωτέρου, τὸ κάτω διὰ τοῦ ἄνω, τὰ γεγονότα διὰ τῆς ἀρχῆς τους. Κατ' ἀντιδιαστολήν, ὁ ὕλισμὸς θὰ εἶναι πάντοτε *a posteriori*, ἐπειδὴ ἐξηγεῖ τὴν ὕλη διὰ τῆς ὕλης καὶ ἐρμηνεύει ὅ,τι φαίνεται ὑπερβατικὸ ὡς πρὸς τὴν ὕλη ἀνάγοντάς το στὴν ἴδια τὴν ὕλη. Μεταθέτοντας τὸν τύπο τοῦ Τζαίμς θὰ λέγαμε ὅτι «ὁ ἐμπειρισμὸς εἶναι ἡ συνήθεια τοῦ ἐρμηνεύειν τὰ μέρη διὰ τοῦ ὅλου». Συνεπῶς, κάθε πνευματοκρατία εἶναι *a priori* – καὶ ὁ Μαρτινισμὸς περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο σύστημα. Τὸ βιβλίον «Περὶ Πλανῶν καὶ Ἀληθείας» ἐπιζητεῖ νὰ καταδείξει τὴν ἀδυναμία καὶ τὴν ἀνεπάρκεια μίας ὕλιστικῆς θεάσεως τοῦ κόσμου. Ἡ ἀντίθεσις αὐτῆ δὲν εἶναι πουθενὰ πιὸ αἰσθητῆ ἀπ' ὅσο στὴν κριτικὴ τοῦ αἰσθησιασμοῦ τὴν ὁποῖαν ἀσκοῦσε σ' ὅλη του τὴν ζωὴ ὁ Σαὶν Μαρτέν⁷⁰.

Γιὰ ἓναν φίλο του ὁ ὁποῖος τὸν ἀποκαλοῦσε «ὄπαδὸ τοῦ πνεύματος», ἔλεγε ὁ Σαὶν Μαρτέν: «Δὲν ἀρκεῖ γιὰ μένα νὰ εἶμαι ὄπαδὸς τοῦ πνεύματος· ἐὰν μὲ γνῶριζε καλύτερα, θὰ μὲ ἀποκαλοῦσε ὄπαδὸ τοῦ Θεοῦ: διότι αὐτὸ εἶναι τὸ ἀληθινὸ μου ὄνομα».

Ὁ πνευματοκρατικὸς Μαρτινικισμὸς, λοιπόν, πάνω ἀπ' ὅλα, ἀποτελεῖ – κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ Ἀνρὺ Μαρτέν – «ἓνα γιγαντιαῖο *a priori*»⁷¹. Ἄλλ' ἐὰν αὐτῆ ἡ *a priori* ἐρμηνεία διδόταν *a priori*: ἐὰν παρουσιαζόταν ὡς ἀξίωμα· ἐὰν παρουσιαζόταν ὡς μὴ ἐπαληθεύσιμη καὶ ὡς καρπὸς τῆς φαντασίας, κάτι

⁷⁰ Τὸ πιὸ χαρακτηριστικὸ ἐπεισόδιον αὐτῆς τῆς ἀδιάκοπης μάχης τὴν ὁποῖαν μαρτυροῦν τὰ βιβλία καὶ οἱ ἀναμνήσεις τοῦ Σαὶν Μαρτέν, εἶναι ἡ δημοσία συζήτησις του μὲ τὸν Γκαρά, τὴν περίοδο πού δίδασκε στὴν *École Normale*.

⁷¹ Henri Martin, *Histoire de France*, Paris, Furne, 1860, t. XVI, p. 530.

τέτοιο θὰ ἦταν ἀντίθετο πρὸς τὴν οὐσία τῆς φιλοσοφίας τοῦ Σαὶν Μαρτέν.

Ἡ ἐν λόγῳ φιλοσοφία ἐδράζεται ὀλόκληρη σὲ μία βεβαιότητα καὶ σὲ μία διαλεκτικὴ τὴν ὁποίαν θὰ ἐξετάσουμε. Τὸ ὅτι δὲν θεμελιώνεται ἐπὶ τῆς ὕλης – ἐπὶ τοῦ αἰσθητοῦ στὶς σωματικὲς αἰσθήσεις – τοῦτο δὲν συνεπάγεται ὅτι εἶναι λιγότερο ἀδιαφιλονίκητη. Θὰ τολμούσαμε νὰ ποῦμε «τὸ ἄνυπὸν». Ὁ Σαὶν Μαρτέν μᾶς καλεῖ νὰ πειραματισθοῦμε μαζύ του γιὰ ν' ἀνακαλύψουμε ἐντός μας ἀποδείξεις πειστικότερες ἀπὸ ἐκεῖνες πού θὰ μπορούσαμε νὰ βροῦμε σ' ὀλόκληρη τὴν φύσι ⁷².

Οἱ σύντομοι αὐτοὶ στοχασμοὶ περὶ τῆς μαρτινιστικῆς μεθοδολογίας δὲν ἔχουν τὴν ἀξίωσι νὰ προσδιορίσουν τὴν οὐσία τῆς. Αὐτὴ θὰ διαφανῆ ἀπὸ τὴν μελέτη τῆς ἰδίας τῆς δοξασίας τοῦ Σαὶν Μαρτέν. Ἐχοντας ἐπισημάνει κάποιες ἐρμηνεῖες αὐτῆς, θὰ ἀνακαλύψουμε τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς. Εἶναι χρήσιμο ὅμως νὰ ὑποδείξουμε μὲ σαφήνεια τὴν βάσι τοῦ μαρτινιστικοῦ στοχασμοῦ. Γράφει ὁ Μάτερ: «Ὁ Σαὶν Μαρτέν θέλει νὰ πιστεῦει, ἀλλ' ὄχι τόσο ὡς φιλόσοφος· εἶναι μυστικιστὴς, ἀλλὰ μὲ κατανόησι»⁷³.

Ἡ θεοσοφία τοῦ Σαὶν Μαρτέν δὲν ἀποτελεῖ ἔργο φαντασίας. Δὲν εἶναι ἰστὸς ἀναπόδεικτων ἰσχυρισμῶν ἢ μυστικιστικῶν ὄνειροφαντασιῶν. Προκειμένου νὰ ἀνυψωθῆ πρὸς τὶς ὑψηλότερες κορυφές τῆς μεταφυσικῆς καὶ τῆς πνευματικότητος, ὁ στοχαστὴς τῆς Ἀμπουάζ δὲν ἐγκαθίσταται σὲ ἓνα πεδίο ἀφηρημένων εἰκασιῶν, ἀπρόσιτο στὸν κοινὸ

⁷² «Ὅλοι οἱ πόροι τοὺς ὁποίους ἀντλοῦμε ἀπὸ τὴν τάξι τοῦ κόσμου τούτου καὶ τῆς φύσεως εἶναι ἐπιφαλεῖς καὶ εὐθραστοι. Μᾶς εἶναι πολὺ εὐκολότερο νὰ φθάσουμε τὸ Φῶς καὶ τὴν βεβαιότητα πού λάμπουν στὸν κόσμον ὅπου δὲν εἴμασθε, παρὰ νὰ ἐγκλιματισθοῦμε μὲ τὴν ἀσάφεια καὶ τὸ σκότος πού περιβάλλουν τὸν κόσμον ὅπου βρισκόμασθε... Ἐν τέλει, εἴμασθε κατὰ πολὺ πλησιέστερα σ' ὅ,τι ὀνομάζουμε «ἄλλον κόσμον» παρὰ σὲ τοῦτον ἐδῶ». Τὸ Λειτουργικὸν τοῦ Ἀνθρώπου - Πνεύματος.

⁷³ Matter, Saint Martin, Le Philosophe Inconnu, p. 219.

ἄνθρωπο. Μᾶς παραλαμβάνει ἀπὸ τὸ δικό μας ἐπίπεδο – ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο ἐπίπεδο – καὶ ἀπὸ ἐκεῖ μᾶς ὀδηγεῖ μέχρι τὸν Θεό, τοῦ Ὁποίου τὴν ἀπομάκρυνσι βιώνουμε κατὰ τρόπον τόσο σκληρό.

Τὸ δρομολόγιο αὐτῆς τῆς πορείας; ἰδοὺ τί πρέπει νὰ διευκρινίσουμε τώρα· διότι ἔτσι θὰ μπορέσουμε νὰ παρατηρήσουμε τὴν συνοχή τοῦ μαρτινιστικοῦ συστήματος. Κατόπιν θὰ ἐξετάσουμε διαδοχικῶς τὰ διάφορα μέρη του τὰ ὁποῖα – χωρὶς αὐτὴν τὴν προκαταρκτικὴ ἐργασία – θὰ κινδύνευαν νὰ φανοῦν ἀνεδαφικά. Ἄς σκιαγραφήσουμε λοιπὸν τὸ σχῆμα μίας μαρτινιστικῆς διαλεκτικῆς.

Κατ' ἀρχὰς ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾶ «συνείδησι τῆς καταστάσεώς του». Μ' αὐτὴ τὴν ἔκφρασι ἐννοοῦμε ὅτι γνωρίζει τὸν ἑαυτὸ του ὡς πνεῦμα καὶ ὡς σῶμα ἢ, πιὸ συγκεκριμένα, παρατηρεῖ ἐντὸς του καὶ ἐκτὸς του διαφορὰς ἐκδηλώσεις. Καθ' ὃ μέτρον οἱ ἐν λόγῳ ἐκδηλώσεις ἀνήκουν στὸν ἴδιον ἢ τὸν ἐπηρεάζουν – καὶ πῶς θὰ τὸ γνώριζε αὐτὸ ἐὰν δὲν ἐπηρεάζοταν; – καθ' ὃ μέτρο λοιπὸν οἱ ἐν λόγῳ ἐκδηλώσεις τὸν θίγουν, συμβάλλουν στὸν προσδιορισμὸ τῆς «καταστάσεώς» του.

«Ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν θὰ ἔχουν αἰσθανθῆ τὴν ἀληθῆ τους φύσι, θὰ ζητοῦσα ἀπλῶς νὰ ἀτενίσουν τὸν ἑαυτὸ τους οὕτως ὥστε νὰ εἶναι καλυμμένοι ἀπὸ τυχὸν σφάλματα. Διότι σὲ ὅ,τι ἀποκαλοῦν «ἄνθρωπο», σὲ ὅ,τι ὀνομάζουν «ἠθική», σὲ ὅ,τι ἀποκαλοῦν «ἐπιστήμη», ἐν τέλει σὲ ὅ,τι θὰ μπορούσαμε νὰ ὀνομάσουμε «τὸ χάος καὶ τὸ πεδῖον μάχης τῶν διαφόρων τους δοξασιῶν», θ' ἀνεύρουν τόσες διπλῆς καὶ ἀντιτιθέμενες δράσεις, τόσες δυνάμεις πὺ ἀλληλομάχονται καὶ ἀλληλοκαταστρέφονται, τόσους παράγοντες σαφῶς ἐνεργητικούς καὶ ἄλλους τόσους σαφῶς παθητικούς – καὶ τοῦτο χωρὶς κἂν νὰ ψάξουν ἔξω ἀπὸ τὸ ἴδιο τους τὸ ἄτομο – ὥστε, χωρὶς ἴσως νὰ μποροῦν νὰ ποῦν ἀπὸ τί συγκροτούμασθε, θὰ συμφωνοῦσαν ἀσφαλῶς ὅτι τὰ πάντα ἐντὸς μας δὲν μποροῦν νὰ συναρμοσθοῦν· ὑπάρχουμε ἐν μία διαρκῇ

διαφορᾶ, εἴτε πρὸς τὸν ἑαυτό μας, εἴτε πρὸς ὅ,τι μᾶς περιβάλλει καὶ πρὸς ὅ,τι μπορούμε νὰ φθάσουμε καὶ νὰ θεωρήσουμε. Καὶ τότε δὲν θὰ εἶχαν παρὰ νὰ τονίσουν μὲ ἐπιδεξιότητα αὐτὲς τὶς διαφορὲς, ὥστε νὰ ἐκτιμήσουν τὸν ἀληθῆ τους χαρακτήρα καὶ νὰ κατορθώσουν νὰ τοποθετήσουν τὸν ἄνθρωπο στὴν ἀληθῆ ἱεραρχικὴ του τάξι».

Ὁ Σαὶν Μαρτὲν λοιπὸν καλεῖ τὸν ἄνθρωπο νὰ παρατηρήσει τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ ἀναλύσει μὲ ἐπιμέλεια τὴν πραγματικότητά στὴν ὁποίαν θὰ φθάσει. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ ἄνθρωπος θ' ἀνακαλύψει τὴν ἀληθῆ του θέσι καὶ θ' ἀντιληφθῆ τὴν ἄρμονία τοῦ κόσμου, σύμφωνα μὲ τὸ περίφημο δελφικὸ ρητό: «Γνώρισε τὸν ἑαυτό σου καὶ θὰ γνωρίσεις τὸ Σύνπαν καὶ τοὺς Θεούς». Ἄς ἀποδεχθοῦμε τὴν πρόσκλησι τοῦ Σαὶν Μαρτὲν κι ἄς προβοῦμε στὴν ἐξέτασι τὴν ὁποίαν συνιστᾶ: τὴν ἐξέτασι τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἀπλῆ θεὰ τῆς παρουσίας καταστάσεως τοῦ τοῦ ἀποκαλύπτει ὅτι ἡ ἐν λόγω κατάστασις ὀρίζεται ὡς ἐξῆς: συνύπαρξις δύο χαρακτηριστικῶν φαινομενικῶς ἀντιφατικῶν, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐπαληθευομένων ἀπὸ τὴν ἐμπειρία.

Α. Ὁ ἄνθρωπος διαπιστώνει στὸν ἑαυτό του μίαν ἀρχὴ ἀνώτερη. Παρατηρεῖ τὴν σκέψι του, τὴν θέλησί του, «τὶς πράξεις του, τὴν διάνοια καὶ εὐφυΐα του, πού τὸν διακρίνουν διὰ χαρακτηριστικῶν ἐντυπωσιακῶν καὶ σημείων ἀποκλειστικῶν»⁷⁴.

«Γιατὶ λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν Νόμο τῶν αἰσθήσεων; Γιατὶ ὑπάρχει στὸν ἄνθρωπο μία θέλησις τὴν ὁποίαν μπορεῖ νὰ θέσει σὲ ἀντίθεσι πρὸς τὶς αἰσθήσεις του;»⁷⁵ «Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος ὀδηγεῖται ἀπὸ μία ἀξιοθαύμαστη ἠθικὴ αἴσθησι, ἀλάνθαστη

⁷⁴ Tableau Naturel, 1900, I, p. 6. «Παρὰ τὴν μοιραία ἀντίφασί του, ὁ ἄνθρωπος φέρει πάντοτε τὰ προφανῆ σημεῖα τῆς θείας καταγωγῆς του». J. de Maistre, Les Soirées de Saint-Petersbourg, VIIe entretien.

⁷⁵ Des Erreurs..., I, 51.

κατὰ τὴν ἀρχή της; Γιατί, ἐὰν ὄχι ἐπειδὴ χαρακτηρίζεται κατ' οὐσίαν ἀπὸ τὴν διανοητικὴ του Ἀρχῆς⁷⁶ καὶ διότι «ἐδῶ κάτω εἶναι ὁ μόνος πὺ ἔχει εὐνοηθῆ ἀπὸ ἓνα τέτοιο ὑπέροχο πλεονέκτημα»⁷⁷.

Ἡ «συνείδησις τοῦ ἑαυτοῦ» δίδει στὸν ἄνθρωπο μίαν πρώτη διαβεβαίωσι. «Ἀπαξ καὶ ἔχουμε αἰσθανθῆ τὴν ψυχὴ μας, δὲν μπορούμε νὰ ἀμφιβάλλουμε καθόλου γιὰ ὅλες της τὶς δυνατότητες»⁷⁸. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον πρὸ πάντων καθίσταται ὁρατό, εἶναι ἡ οὐσιώδης ὁδύνη τῆς ἐξορίας· εἶναι ἡ νοσταλγία τῆς παραδεισιακῆς διαμονῆς του.

«Ὡς διανοητικὸ ὄν, ὁ ἄνθρωπος ἔχει πάντοτε ἔναντι τῶν σωματικῶν ὄντων τὸ πλεονέκτημα νὰ βιώνει μίαν ἀνάγκη πὺ τοῦ εἶναι ἄγνωστη»⁷⁹. Ὁ Φιλόσοφος συγκεντρώνει πολλαπλὲς ἀποδείξεις καὶ ἀναμφισβήτητες μαρτυρίες: ἡ θέα τῆς ψυχῆς του ὑπαγορεύει στὸν Σαὶν Μαρτέν αὐτὴ τὴν ἀποκάλυψι: «Ἀπὸ τοὺς οὐρανόους τόπους, ἀθάνατος πολίτης· οἱ ἡμέρες μου εἶναι ὁ ἀτμὸς τῶν ἡμερῶν τοῦ Αἰωνίου»⁸⁰.

Πρὸς τὸ παρὸν ἄς μὴ προσδώσουμε καμμία μεταφυσικὴ διάστασι σ' αὐτὸν τὸν στίχο τοῦ Θεοσόφου. Ἄς διαβάσουμε ἐκεῖ μίαν κατάγραφαι τοῦ μεγαλείου μας, στὸ ὁποῖον ὁ Σαὶν Μαρτέν θ' ἀντιτάξει τὸ θέαμα τῆς δυστυχίας μας.

Β. Ἐνῶ παραδέχεται τὴν ὑπερβατικότητα τοῦ πνεύματός του, ὁ ἄνθρωπος ἀντιλαμβάνεται τὸ σύνολο τῶν κακῶν καὶ τῶν συμφορῶν πὺ τὸν περιβάλλουν. Πράγματι, ἡ πραγματικότητα τοῦ πόνου μᾶς ἐπιβάλλεται κατὰ τὸν πλέον τραγικὸ τρόπο. Εἶναι ἀνώφελο νὰ παρουσιάσουμε τὸν πίνακα τῶν ἀδυναμιῶν καὶ τῆς ὁδύνης τοῦ ἀνθρώπου. Κανεὶς μας δὲν τὰ ἀγνοεῖ, διότι κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει χωρὶς νὰ ἔχει τὸ

⁷⁶ Ibid. I, 55.

⁷⁷ Ibid. I, 61.

⁷⁸ Correspondence, p. 31.

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Stances, I, p. 19.

μερίδιό του σ' αυτά. Λέγει ο Σαιν Μαρτέν: «Δέν υπάρχει κανείς καλόπιστος άνθρωπος πού νά μή θεωρεῖ ὅτι ἡ σωματική ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖ στέρησι καὶ συνεχῆ ὀδύνη»⁸¹. Ἡ προσέγγισις αὐτῆς τῆς πραγματικότητος καὶ τῆς προηγουμένης βεβαιότητος ἐπιβεβαιώνεται κατὰ τρόπον ἀναπόφευκτο καὶ ἐκπληκτικό.

«Ὅσο εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ μελέτη τοῦ ἀνθρώπου μᾶς ὀδηγεῖ ν' ἀνακαλύψουμε ἐντός μας τὶς σχέσεις μας μὲ τὴν Πρῶτη Ἀρχὴ καὶ τὰ ἴχνη ἐνὸς ἔνδοξου παρελθόντος, ἄλλο τόσο μᾶς ἀφήνει νὰ διακρίνουμε μία φοβερὴ κατάπτωσι»⁸². Τὸ πῶς ἡ σύνδεσις τῶν δύο αὐτῶν συμπερασμάτων χαρακτηρίζει τὴν κατάστασί μας, καταδεικνύει ὁ Σαιν Μαρτέν στὴν πολὺ ὠραία του ἀνάλυσι τῆς «πνευματικῆς ἔνδειας». Ἐξηγῶντας ἓνα ἐδάφιο τοῦ *Ecce Homo*, ὁ Φιλόσοφος ἀξιοποιεῖ τὴν ἀμφισημία τοῦ ἀνθρώπου, τὴν δυαδικότητα τῆς φύσεώς του.

«Ἡ πνευματικὴ ἔνδεια – λέγει – εἶναι τὸ ζωηρὸ συναίσθημα τῆς θείας στέρησεώς μας ἐδῶ κάτω· κι αὐτὴ ἡ ἐνέργεια συνδυάζεται:

1. μὲ τὴν ἐλικρινῆ ἐπιθυμία νὰ ἐπανέλθουμε στὴν πατρίδα μας·
2. μὲ τὶς ἐσωτερικὲς ἀντανεκλάσεις τὶς ὁποῖες ὀρισμένες φορές ὁ Θεῖος Ἥλιος μᾶς κάνει τὴν χάρι νὰ μᾶς ἀποστέλλει μέχρι τὸ κέντρο τῆς ψυχῆς μας·
3. μὲ τὴν ὀδύνη τὴν ὁποῖαν βιώνουμε ὅποτε – ἔχοντας γευθῆ κάποιες τέτοιες, τόσο παρήγορες, ἀντανεκλάσεις – ξαναπέφτουμε στὴν σκοτεινὴ μας περιοχὴ γιὰ νὰ συνεχίσουμε τὴν ἐξιλέωσί μας»⁸³.

Καὶ μὲ μία διαφορετικὴ διατύπωσι τοῦ Σαιν Μαρτέν: «Ἐπάρχουν ὄντα πού εἶναι μόνον διανοητικά· ὑπάρχουν ἄλλα

⁸¹ Des Erreurs..., I.

⁸² Tableau Naturel.

⁸³ Correspondance, p. 91.

πού είναι μόνον αίσθητά· ὁ ἄνθρωπος εἶναι συγχρόνως καὶ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο: ἰδοὺ ἡ λύσις τοῦ αἰνίγματος»⁸⁴.

Ἡ ἀντίφασις πηγάζει ἀπὸ αὐτὴ τὴν διπλὴ ὄψι τῆς ἀνθρώπινης υπάρξεως, ὅπως ἀναφαίνεται μεταξὺ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ γνωρίζειν καὶ τῆς συχνότατης ἀποτυχίας τῶν προσπαθειῶν πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνσι. «Ὁ ἄνθρωπος, ἓνας θεός! Ἀλήθεια, δὲν ἀποτελεῖ θαῦμα; Πῶς λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸς ὁ θεός, αὐτὸ τὸ ἐκπληκτικὸ θαῦμα, μπορεῖ νὰ μαρμαζώνει μέσα στὸ ὄνειδος καὶ τὴν ἀδυναμία!»⁸⁵

Ἔτσι τίθεται τὸ πρόβλημα. Τὰ δεδομένα του ἔχουν ἐκφρασθῆ. Ἡ συνάντησις τῶν δύο ἐμπειριῶν, τὸ ταυτόχρονό τους: ἰδοὺ τὸ σημεῖον ἀναχωρήσεως τῆς μαρτινιστικῆς διαλεκτικῆς. Διότι ἡ θλίψις τῆς μοίρας μας δὲν θὰ μᾶς παρῆχε ὑλικὸ γιὰ κανενὸς εἶδους στοχασμὸ ἐὰν δὲν ὑπῆρχε ἀκριβῶς τὸ πνεῦμα πού ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ τὴν συνειδητοποιεῖ.

«Ἡ ἔκπληξις, λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, εἶναι ἡ ἀπαρχὴ τῆς φιλοσοφίας». Ἐννοοῦσε ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἡ προσοχὴ φέρεται πρὸς προβλήματα τὰ ὁποῖα ἀγνοεῖ ὁ κοινὸς ἄνθρωπος. Ἄλλ' ἡ ἔκπληξις εἶναι ἐπίσης ἀντικείμενο διαλογισμοῦ. Δι' αὐτῆς τῆς υπάρξεώς της, ἡ ἔκπληξις – ἡ ἀγωνία, ἐὰν θέλετε – σημειώνει μίαν ἀντίθεσι μεταξὺ τοῦ ἐκπλησομένου καὶ τοῦ προκαλοῦντος τὴν ἔκπληξι. Αὐτὴ εἶναι ἡ πλεόν ἀναντίρρητη ἀπάντησις στὸν ὕλισμό. Μᾶς ἐμποδίζει νὰ θεωροῦμε τὸν ὑλικὸ κόσμον ὡς τὴν μόνη πραγματικότητα, ὡς αὐτάρκη, ὡς αὐθύπαρκτο, ἀφοῦ πάντοτε ὑπάρχει ἀφ' ἑνὸς ὁ κόσμος καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ κρίνων τὸν κόσμον. Ὁ κόσμος δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μία μηχανὴ πού λειτουργεῖ μέσα στὴν νύκτα, διότι ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος πού τὴν κοιτάζει νὰ λειτουργεῖ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἔκπληξις του εἶναι ἓνας κόμβος ἀπὸ ἀντιφάσεις. Δυστυχία ἀφ' ἑνός, ἐμπειρία τῆς κάθε στιγμῆς ἀφ' ἑτέρου. Μεγαλεῖο τοῦ ἀνθρώπου, ὁ

⁸⁴ Des Erreurs...,

⁸⁵ Stances, I, p.19.

ὁποῖος αἰσθάνεται δυστυχίης. Μεγαλεῖο καὶ δυστυχία ἀλληλοπεριχωροῦνται. Ὁ πρῶτος ὅρος ἐπιτρέπει τὴν γνῶσι τοῦ δευτέρου· ὁ δεῦτερος βοηθᾷ τὸ πνεῦμα νὰ ἐξυψωθῆ πρὸς τὴν διαίσθησι τοῦ πρώτου.

Ἡ ἀμφισημία τοῦ ὄντος μας ὁδηγεῖ στὸ νὰ κατατάξουμε τὰ ὄντα καὶ τὰ πράγματα σὲ δύο κατηγορίες. Ἀπὸ τὸν ἴδιο στοχασμὸ προκύπτει ἡ βεβαιότητα τῆς πίστεως σὲ μία ἀρχὴ κακὴ καὶ ἰσχυρὴ, ἂν καὶ ὑποκείμενη στὴν Ἀρχὴ τοῦ Καλοῦ· κι αὐτὴ ἡ θεώρησις εἶναι πολὺ σημαντικὴ.

Ἐδῶ ὅμως ἄς σταματήσουμε τὴν θεώρησι τῆς μαρτινιστικῆς δοξασίας. Πρὶν ἀπὸ ὅ,τιδήποτε ἄλλο, αὐτὴ ἀποσκοπεῖ στὴν αὐτογνωσία· κατόπιν, μπορεῖ νὰ διδάξει στὸν ἄνθρωπο τὴν Γνῶσι τοῦ Κόσμου καὶ τοῦ Θεοῦ. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀνθρώπου ἐστιάζεται ἀρχικῶς στὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτό. Ἐὰν ἡ γνῶσις τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ ἐπιτρέπει τὴν προσέγγισι τῆς ἔρευνας τῶν νόμων πού διέπουν τὸ Σύμπαν, κι ἂν ἀκόμη αὐτὴ ἡ γνῶσις μᾶς ἀνυψώνει μέχρι τὴν γνῶσι τοῦ Θεοῦ, ἔχει ὡς κύριο στόχο τὴν ἐπίλυσι τοῦ προβλήματος τοῦ ἀνθρώπου. Μ' αὐτὸ τὸ πρόβλημα ὀφείλουμε ἀρχικῶς ν' ἀσχοληθοῦμε, διότι κατὰ βάθος τοῦτο εἶναι τὸ μοναδικὸ πρόβλημα. Κι ὁ ἄνθρωπος ποτὲ δὲν θὰ εἶναι ἐπαρκῶς πεπεισμένος γι' αὐτό.

Ὡς βάσι λοιπὸν τῆς μαρτινιστικῆς δοξασίας, ἄς δεχθῶμε αὐτὴν τὴν ἀντίφασι, αὐτὴν τὴν δυαδικότητα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου. Ἄραγε, σὲ τοῦτο τὸ σημεῖο ἐδράζεται ἡ πρωτοτυπία τοῦ Σαὶν Μαρτέν; Ἀσφαλῶς ὄχι. Πολυάριθμοι ἦσαν οἱ στοχαστὲς πού ἀνηῦραν στὴν κατάστασι τοῦ ἀνθρώπου ἓνα πλούσιο μοτίβο γιὰ διδασκαλίης. Ἐπειτα ἀπὸ τὸν Πλάτωνα, ὁ Ἀριστοτέλης γνώριζε καλὰ ὅτι ἡ οὐσία τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ψυχὴ του, ἦταν κάτι τὸ θεῖο. Ἀπὸ τὸν ἅγιο Παῦλο μέχρι τὸν Πασκάλ, ἡ διαμάχη τῶν δύο νόμων – τῆς σάρκας καὶ τῆς ψυχῆς – παρεῖχε κλασσικὰ ἐπιχειρήματα στὴν χριστιανικὴ ἀπολογητικὴ. «Βλέπω μέσα στὰ μέλη μου ἓναν ἄλλο νόμο, πού

ἀντιμάχεται στὸν νόμο τοῦ νοῦ μου, καὶ μὲ αἰχμαλωτίζει στὸν νόμο τῆς ἀμαρτίας, ποῦ εἶναι μέσα στὰ μέλη μου»⁸⁶.

«Τὸ μεγαλεῖο τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μεγάλο, καθ' ὅτι γνωρίζει ὅτι εἶναι δυστυχής», διαβάζουμε στὶς «Σκέψεις»⁸⁷. Ἡ ἀνακάλυψις ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τῆς καταπτώσεώς του καὶ ἡ συνείδησις τῆς θείας καταγωγῆς του, προκειμένου νὰ ἐξηγηθῆ ἡ παρούσα κατάστασίς του, ἀναπτύσσονται σὲ διάφορα στάδια τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας. Ἐξ ἄλλου, ὁ Σαιν Μαρτέν δὲν ἐπιδιώκει νὰ πρωτοτυπεῖ σ' ὀλόκληρη τὴν δοξασία του. Ἀντιθέτως, ἱκανοποιεῖται συναντῶντας διαρκῶς τὶς παραδοσιακὲς διδασκαλίες ἢ τὶς ἀνακαλύψεις τῶν φιλοσόφων. Ἡ παράδοσις κατέχει γι' αὐτὸν ὑψηλὴ θέσι. Κι ἂν θελήσουμε ν' ἀναφέρουμε τὸν Πασκάλ, κάποιες φορὲς ἡ δοξασία του ἐνισχύει τὴν μαρτινιστικὴ δοξασία.

Ὁ ἴδιος ὁ Σαιν Μαρτέν ἐπισήμανε αὐτὴ τὴν διανοητικὴ συγγένεια, σ' ἓνα κείμενό του ἐλάχιστα γνωστό: «Διαβάστε τὶς "Σκέψεις" τοῦ Πασκάλ... Μὲ δικά του λόγια λέγει αὐτὰ ποῦ σᾶς ἔχω πεῖ στὰ ἔργα ποῦ ἐξέδωσα: δηλαδή, ὅτι τὸ δόγμα τοῦ προπατορικοῦ ἀμαρτήματος ἐπιλύει τὶς δυσκολίες ποῦ ἀντιμετωπίζουμε, καλύπτεται ἀπὸ ὅλους τοὺς φιλοσοφικοὺς συλλογισμούς»⁸⁸.

Μὲ τὸν Σαιν Μαρτέν, ὅπως καὶ μὲ τὸν Πασκάλ, καταλήγουμε νὰ ἐπιλύσουμε τὸ αἴνιγμα ποῦ φέρει ἐντὸς του ὁ ἄνθρωπος. Ἐχοντας περιγράψει καὶ ἀναλύσει λεπτομερῶς τὸν ἄνθρωπο, ἐναπόκειται στὸν Θεόσοφο νὰ ἐξαγάγει κατὰ τὴν δική του μέθοδο τὶς συνέπειες τῶν γεγονότων ποῦ γνώρισε. Ἐδῶ ἐκδηλώνεται ἡ προσπάθειά του γιὰ σύνθεσι. Ὁ Σαιν Μαρτέν θὰ συμφιλιώσῃ τὰ ἐνάντια στοιχεῖα ποῦ συγκροτοῦν τὸν ἄνθρωπο καὶ θὰ καταδείξῃ ὅτι δύνανται νὰ ἐπιλυθοῦν σὲ

⁸⁶ Ρωμ. 7.23.

⁸⁷ Pensées, 165.

⁸⁸ Ἐπιστολὴ τοῦ τῆς 27^{ης} Φρουκτιδώρ.

μία ἐξήγησι. Ἡ δὲ μέθοδος του θὰ εἶναι πάντοτε ἡ ἐμβάθυνσις στὶς συστατικὰς ἀντιφάσεις τοῦ ἀνθρώπου.

Γ. «Διὰ τοῦ αἰσθήματος τοῦ μεγαλείου μας, συμπεραίνουμε ὅτι εἴμασθε – ἐὰν ὄχι "Σκέψις-Θεός" – τοῦλάχιστον "Σκέψις τοῦ Θεοῦ"»⁸⁹. Διὰ τοῦ ὀδυνηροῦ συναισθήματος τῆς φρικτῆς μας καταστάσεως, μπορούμε νὰ σχηματίσουμε μίαν ἰδέα γιὰ τὴν κατάστασι εὐτυχίας ὅπου βρισκόμασθε κατὰ τὸ παρελθόν. «Ὅποιος εἶναι δυστυχὴς ἐπειδὴ δὲν εἶναι βασιλέας, λέγει ὁ Πασκάλ, εἶναι ἔκπτωτος βασιλέας». Κι ὁ Σαὶν Μαρτὲν: «Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει πλέον τίποτε, ὀφείλεται στὸ ὅτι κάποτε εἶχε τὰ πάντα»⁹⁰.

Ἀπὸ τὴν μία, διαισθανόμασθε μέσα στὴν οὐσιώδη μας ἰκανότητα τὴν βεβαιότητα τῆς ὑψηλῆς μας καταγωγῆς, ἢ τὴν συμπεραίνουμε ἀπὸ τὴν παρούσα πενία μας· ἀπὸ τὴν ἄλλη, βλέπουμε τὴν πενία μας καθ' ἑαυτὴν. Μόνον ἡ πτώσις λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τῆς αὐτὴν τὴν ἀντίθεσι, αὐτὴν τὴν μετάβασι. Μόνον ἡ δοξασία τῆς πτώσεως θὰ ἐξηγήσει ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐξέπεσε. Ἀφοῦ ἡ πρωταρχικὴ κατάστασις εὐτυχίας ἀποτελεῖ ἀποκτημένη βεβαιότητα, ἡ δὲ δυστυχία ἐντὸς τῆς ὁποίας μαχόμασθε ἀποτελεῖ ἐξ ἴσου προφανῆ πραγματικότητα, ὀφείλουμε νὰ παραδεχθούμε τὴν μετάβασι ἀπὸ ἓνα στάδιο σ' ἓνα ἄλλο. Αὐτὸ εἶναι ἡ πτώσις.

Ἄς ὑποβάλουμε μία ἐξαίρετη ἀνάλυσι ἐκείνης τῆς ὑπέροχης καταστάσεως ἢ ὁποία καθιστοῦσε τὸν ἄνθρωπο «τόσο μεγάλο καὶ τόσο εὐτυχισμένο». Ἄς κατανοήσουμε μαζὺ μὲ τὸν Σαὶν Μαρτὲν ὅτι [ἢ ἐν λόγῳ ὑπέροχη κατάστασις] δὲν θὰ μπορούσε νὰ γεννηθῆ παρὰ μόνον ἀπὸ τὴν ἐνδόμυχη γνῶσι καὶ τὴν διαρκὴ παρουσία τῆς Ἀρχῆς τοῦ Ἁγαθοῦ. Κι ἐδῶ ἔχουμε τὸ τρίτο ὄροσημο τῆς μαρτινιστικῆς διαλεκτικῆς.

Μπορούμε λοιπὸν νὰ συνοψίσουμε τὴν ἀνάπτυξι αὐτῆς τῆς διαλεκτικῆς μεταχειριζόμενοι τοὺς λόγους τοῦ Θεοσόφου:

⁸⁹ Ecce Homo, 2, p. 19.

⁹⁰ Des Erreurs..., 1782, p. 30.

1. «'Αλήθεια! 'Ο άνθρωπος εἶναι θεός!»
2. «Πῶς ὁ ἄνθρωπος – αὐτὸς ὁ θεός, αὐτὸ τὸ ἐκπληκτικὸ θαῦμα – ἀργοσβῆνει μέσα τὸ ὄνειδος καὶ τὴν ἀσθένεια...»
3. «Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος νὰ μαραζώνει σήμερα μέσα στὴν ἄγνοια, τὴν ἀδυναμία καὶ τὴν δυστυχία, ἐὰν ὄχι ἐπειδὴ χωρίσθηκε ἀπὸ ἐκείνην τὴν Ἀρχὴ ἢ Ὅποια εἶναι τὸ μόνο Φῶς καὶ τὸ μοναδικὸ στήριγμα ὄλων τῶν ὄντων;»⁹¹

Αὐτὲς εἶναι οἱ ἀρχές τῆς μαρτινιστικῆς διαλεκτικῆς. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀτραπὸς διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος καταλήγει στὴν κατανόησι τῆς καταστάσεώς του. Σ' αὐτὸ τὸ σχῆμα μπορούμε νὰ οἰκοδομήσουμε ὀλόκληρη τὴν μαρτινιστικὴ δοξασία. Ἀποτελεῖ τὸ ἀπαραίτητο ψυχολογικὸ θεμέλιο τῶν πολλαπλῶν ἐφαρμογῶν τῆς ὁποίας θὰ ἐμπνεύει ἡ σκέψις τοῦ Ἀγνώστου Φιλοσόφου. «Δεμένος στὴν γῆ, σὰν τὸν Προμηθεά»⁹², ἐξόριστος ἀπὸ τὸ βασίλειό του, ποιὸν ἄλλον σκοπὸ θὰ μπορούσε νὰ ἔχει ἀπὸ τὸ νὰ ἐπανακτῆσει τὴν πατρίδα του καὶ νὰ ἐπανενταχθῆ σ' αὐτήν;

Τὸ δὲ μέσον ἐπανακτίσεως τοῦ ἀπολεσθέντος παραδείσου, ἄραγε, δὲν τὸ ἔχουμε στὴν κατοχὴ μας; Γνωρίζουμε πῶς ἐκδιώχθηκε ὁ ἄνθρωπος. Ἡ ἀπλὴ περιγραφὴ ἐκείνης τῆς Ἐδέμ μᾶς δείχνει ὅτι εἶναι διευθετημένη «μὲ τόση σοφία, ὥστε ἐπιστρέφοντας διὰ τῶν ἴδιων βημάτων ἀπὸ τοὺς ἴδιους δρόμους πού τὸν ἀπομάκρυναν, ὁ ἄνθρωπος ἀσφαλῶς θὰ ἐπιστρέψει στὸ κεντρικὸ σημεῖο, στὸ ὅποιο καὶ μόνον δύναται νὰ ἀπολαμβάνει κάποια δύναμι καὶ κάποια ἀνάπαυσι»⁹³.

Ἡ θεωρία τῆς Ἀποκαταστάσεως ὀφείλει κατ' ἀνάγκην νὰ στρέφεται γύρω ἀπὸ τὸ κεντρικὸ πρόσωπο τοῦ Ἐπανορθωτή. Αὐτὸς εἶναι ὁλος ὁ Μαρτινισμός, ἐκπληκτικὰ συγκροτημένος

⁹¹ Des Erreurs..., 1782, I, p.31.

⁹² Tableau Naturel, 1900, p. 57.

⁹³ Des Erreurs..., 1782, pp. 37-38.

καὶ στερεός, ὁ ὁποῖος ἐκδιπλώνεται στὴν κατανόησι ἐκκινῶντας ἀπὸ θεμελιώδεις διαισθήσεις.

Εἶδαμε τὴν «διαλεκτικὴ» τοῦ Σαὶν Μαρτέν καὶ περιγράψαμε ὑπ' αὐτὸν τὸν ὄρο τὴν πορεία τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν γνῶσι τῆς καταγωγῆς καὶ τοῦ προορισμοῦ του. Ἔχει ἐνδιαφέρον νὰ σημειώσουμε ὅτι αὐτὴ ἡ πορεία σκέψεως ἀναπαράγει τὴν ἴδια τὴν πορεία τοῦ ὄντος. Πράγματι, ἄς συγκρίνουμε τὴν ἀντίληψι τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸν ἑαυτό του μὲ τὶς συνέπειες καὶ τὴν ἀνθρώπινη περιπέτεια πού ἐπιτρέπει ἡ ἐν λόγῳ ἀντίληψις νὰ ἀποκαταστήσουμε:

1. Ὁ ἄνθρωπος ἀρχικῶς ἀπολαμβάνει τὴν ἐδεμικὴ μακαριότητα. Ὁ «ἐλάσσω» λαμβάνει συνείδησι τῆς παρουσίας ἀτελείας του καὶ τοῦ πόθου τοῦ πνεύματός του· κοντολογίης, ἀνευρίσκει τὴν ἰδέα τῆς ἀρχικῆς μακαριότητος. Κατ' ἀρχὴν τὴν ἐνθυμεῖται.
2. Κατόπιν διαλογίζεται τὴν ὁδὴν πού ἀποτελεῖ τὸν κλῆρο του σ' αὐτὴν τὴν ζωὴ. Ἀνακαλύπτει τὴν μεταπτωρικὴ κατάστασι. Ἔτσι, κατὰ τὸν περίπλου του, ὁ ἄνθρωπος πέφτει ἀπὸ τὸν Οὐρανὸ γιὰ νὰ ἔλθει στὴν Γῆ.
3. Ἐν τέλει, ὁ δυστυχῆς ἄνθρωπος κατανοεῖ τὸ μυστήριον τῆς διελεύσεως, τὴν ἀπόστασι ἢ ὁποῖα χωρίζει τὶς δύο καταστάσεις. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, ὁ ἔκπτωτος ἄνθρωπος θὰ διασχίσει ἐκ νέου τὴν ἄπειρη ἀπόστασι, θὰ ξανακάνει τὸ ταξεῖδι πού ὀδηγεῖ στὴν εὐτυχία καὶ θὰ ἀποκομίσει τὴν Ἀποκατάστασί του.

Θέσις, ἀντίθεσις, σύνθεσις. Πρωταρχικὴ μακαριότης, πτώσις καὶ ἀποκατάστασις. Ὁ πνευματικὸς ἐλάσσων κατέχει τὴν γραμμὴ τοῦ πεπρωμένου του. Τὴν προσδιόρισε διὰ μίας λογικῆς πορείας, σχεδιασμένης ἐπάνω στὴν ὄντολογικὴ του καμπύλη. Κάθε ἄνθρωπος ἀνευρίσκει στὸ πνεῦμα του τὴν αἰώνια ἐποποιΐα τοῦ Ἀνθρώπου.

«Θεωρῶ ἀληθές ὅτι μοῦ δόθηκε ὡς ἀληθές στὰ μύχια βάθη τῆς ψυχῆς μου». Ἔτσι ὀρίζει ὁ Σάλτσμαν τὴν ἀλήθεια ⁹⁴. Ἀσφαλῶς ὁ Σαιν Μαρτέν δὲν θὰ ἀποκήρυσσε αὐτὴν τὴν ὁμολογία ἐνὸς πεφωτισμένου. Ἄραγε, θὰ τὴν ἔκρινε ὡς ἐπαρκῆ ὥστε νὰ θεμελιώσῃ σ' αὐτὴν μία δοξασία καὶ νὰ προεδρεύσῃ σὲ μία μύησι, δηλαδὴ μία ἐκκίνησι ⁹⁵; Κάποιοι τὸ βεβαιώνουν, θέλοντας νὰ βασίσουν σ' αὐτὸ τὸ μοναδικὸ κριτήριον τὸ σύνολο τοῦ μαρτινιστικοῦ συστήματος. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ πίνακας τὸν ὁποῖον προσπαθήσαμε νὰ σχεδιάσουμε μὲ ἀδρὲς γραμμές, ἴσως νὰ φανῇ υπερβολικὰ νοητικός, νοησι-αρχικός. Ἴσως νὰ μᾶς προσάψουν ὅτι ἐπιμείναμε στὴν λογικὴ διάστασι τοῦ Μαρτινισμού. Σὲ τοῦτο θὰ ἦταν εὐκόλο νὰ ἀπαντήσουμε ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη ὄψις ἡ ὁποία ἐπίδέχεται ἀνάπτυξι ἢ συζήτησι καὶ ὅτι, ἐν τέλει, ὁ ἀγνὸς μυστικισμὸς οὔτε περιγράφεται οὔτε διακηρύσσεται· ἡ δὲ προτροπὴ, ἐκ τοῦ γεγονότος καὶ μόνον τῆς διατυπώσεώς της, δέχεται τὴν σφραγίδα τῆς λογικῆς καὶ ἀναγνωρίζει εὐκόλα τὴν ἰσχύ της.

Θὰ ποῦν ὅτι ὁ Σαιν Μαρτέν εἶναι μυστικιστής. Ἡ μαρτινιστικὴ δοξασία ἀποτελεῖ μυστικιστικὴ δοξασία. Ἀσφαλῶς· ἀλλ' ἐὰν παρουσιάζαμε τὸν Σαιν Μαρτέν ὡς μαθητὴ τῆς κ. Γκυγιὸν θὰ προδίδαμε τὴν μνήμη του.

Ὁ Μπαλζάκ κατακρίνει βιαίως κάποια μυστικιστικὰ κείμενα: «Εἶναι γραμμένα χωρὶς μέθοδο, χωρὶς εὐγλωττία, ἡ δὲ φρασεολογία τους εἶναι τόσο παράδοξη, πὺν θὰ μπορούσαμε νὰ διαβάσουμε χιλίες σελίδες τῆς κ. Γκυγιὸν, τοῦ Σβέντεμποργκ ἢ ἀκόμη καὶ τοῦ Ἰακώβου Μπαϊμε, χωρὶς ν' ἀντιληφθοῦμε τίποτε. Θὰ ρωτήσετε γιατί; Διότι στὰ μάτια τῶν πιστῶν τὰ πάντα εἶναι ἀποδεδειγμένα»⁹⁶. Ἐὰν αὐτὴ ἡ μομφὴ μπορεῖ ἐν ἀνάγκῃ νὰ στραφῇ ἀκόμη καὶ στὸν Ἰακώβο Μπαϊμε,

⁹⁴ Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν M. Herbot.

⁹⁵ Στὴν γαλλικὴ γλῶσσα ἡ λέξις μύησις (initiation) δηλώνει τὴν ἔναρξι, τὴν ἀπαρχή (ἐκ τοῦ λατινικοῦ initium, ἀρχή) (ΣτΜ).

⁹⁶ Πρόλογος στὸ Livre Mystique του.

έν τούτοις δέν ἐγγίξει τόν Σαίη Μαρτέν. Τά σκιρτήματα τοῦ Ἀνθρώπου τῆς Ἐπιθυμίας ἐδράζονται ἐπὶ τῶν φιλοσοφικῶν θεωρήσεων τοῦ «Περὶ Πλανῶν καὶ Ἀληθείας» ἢ τοῦ «Φυσικοῦ Πίνακα»⁹⁷.

Ἐξ ἄλλου θὰ πρέπει νὰ διευκρινίσουμε τὸν ὄρο «μυστικισμός». Ἡ λέξις αὐτή – ὅπως καὶ ὁ Ἰνδικὸς ὄρος «γιόγκα» – ὑποδηλώνει δύο διαφορετικὲς ἔννοιες: ἀφ' ἑνὸς τὴν ἔνωσι μὲ τὸν Θεό, τὴν ζωὴ τὴν ὁποίαν οἱ χριστιανοὶ ἀποκαλοῦν «ένωτική» (*unitive*)· ἀφ' ἑτέρου, μίαν ὁδὸ, μία μέθοδο, μία τεχνική (κάποτε πολὺ κοντὰ στοῦ φυσικοῦ ἐπίπεδο, ὅπως οἱ τεχνικὲς τῆς χάθα γιόγκα) ποὺ ὁδηγεῖ στὴν ἐν λόγω ἔνωσι. Ἀπὸ τὴν μία ὁ στόχος, ἀπὸ τὴν ἄλλη τὰ μέσα ἐπιτεύξεώς του.

Ἐπανερχόμενοι στὴν μαρτινιστικὴ ὁρολογία, ἄς κάνουμε διάκρισι μεταξὺ τῆς Ἀποκαταστάσεως καὶ τῆς Ἐσωτερικῆς Ὀδοῦ ἢ ὁποία ὁδηγεῖ σ' αὐτήν. Στὴν διαδρομὴ τῆς πορείας πρὸς τὸν Θεὸ μποροῦν ν' ἀπεικονίζονται λογικὰ χαρακτηριστικὰ τὰ ὁποία δέν θὰ ἔχουν θέσι τὴν ὕπαρξι τοῦ ἀποκατεστημένου ἀνθρώπου. Ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἀσκητικὴ, σ' αὐτὴ τὴν ἠθικὴ προετοιμασία γιὰ τὴν ἐνωτικὴ ζωὴ, αὐτὴ λαμβάνει τὴν θέσι τῆς στοῦ πλαίσιο τῶν ἐν λόγω λογικῶν χαρακτηριστικῶν. Ἀκόμα καλύτερα, βασίζεται σ' αὐτά. Ἄρμόζει λοιπὸν νὰ τὰ πραγματευθοῦμε κατὰ πρῶτον.

Στὸν Σαίη Μαρτέν συναντοῦμε τὴν ἰδέα ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι «αἰσθητὸς στὴν καρδιά». Ὅμως αὐτὴ ἡ σχέσις συχνότατα δέν ἀποτελεῖ παρὰ ἓνα ἰδεῶδες, τὸν καρπὸ τῆς ἀγάπης καὶ τὴν κορύφωσί της. Ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ, συνέπεια τῆς γνώσεως τοῦ ἀνθρώπου, δύναται ἐπίσης νὰ ἀποκτηθῇ διὰ τῆς διανοητικῆς ὁδοῦ. «Ὡς πρὸς τίς δύο πύλες, τὴν Καρδιά καὶ τὸ Πνεῦμα –

⁹⁷ Ἐξ ἄλλου ὁ Μπαλζάκ, ἔνθερος Μαρτινιστής, δέν συμπεριλαμβάνει ἐδῶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀγνώστου Φιλοσόφου· σὲ πολλὰ δὲ ἔργα του, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι στὴν «Σεραφίτα», ἀναφέρει σχεδὸν λέξι πρὸς λέξι ἀποαπάσματα ἀπὸ ἔργα τοῦ Σαίη Μαρτέν (ΣΤΜ).

γράφει ο Φιλόσοφος – πιστεύω ότι η πρώτη είναι κατά πολύ προτιμότερη από την δεύτερη, ιδίως όταν έχουμε την εύτυχία να συμπεριλαμβανόμαστε σ' αυτήν την μεριά. Δεν θα πρέπει όμως να είναι αποκλειστική, κυρίως όποτε πρέπει να μιλήσουμε σέ ανθρώπους οι οποίοι δεν έχουν άνοικτη παρά μόνον την πύλη του Πνεύματος· θα πρέπει να είμαστε πολύ έπιμελείς σ' αυτή την διδασκαλία, μέχρις ότου έλθει το Φως»⁹⁸.

Και στις δύο περιπτώσεις η μέθοδος είναι της ίδιας έμπνεύσεως. Έντος του ανθρώπου ανευρίσκουμε τον Θεό. Ένω όμως η μυστικιστική ανακάλυψις έπιβεβαιώνεται κατά τρόπον αόστηρως προσωπικό και ένιοτε μη καρποφόρο, η λογική διαδικασία ένδύεται χαρακτήρα παγκόσμιο. Ο «Φυσικός Πίνακας», έπι παραδείγματι, καταδεικνύει ότι η έξέτασις του πνεύματος, ο σχηματισμός ιδεών, κοντολογής η ψυχολογία ύποθέτει την ύπαρξι του Θεού⁹⁹. Έτσι ανακαλύπτουμε ένα νέο στοιχείο το όποιον θα ένσωματώσουμε στην μαρτινιστική διαλεκτική και το όποιον δικαιώνει το δάνειο της έσωτερικής όδοϋ.

Όσο άπρόσμενη κι αν φανή αυτή η προσέγγισις, ο έλλουμισμός¹⁰⁰ του Σαιν Μαρτέν χαρακτηρίζεται πολύ θετι-

⁹⁸ Έπιστολή στον Βιλλερμόζ, 3 Φεβρουαρίου 1784.

⁹⁹ Tableau Naturel, pp. 8-11.

¹⁰⁰ «Έλλουμισμός» καλείται το φιλοσοφικό - θρησκευτικό ρεύμα το όποιον έχει ως θεμέλιο την ιδέα της άμέσου φωτίσεως από τον Θεό, στο πλαίσιο μίας πνευματοκρατικής θεωρήσεως του ανθρώπου και του σύμπαντος. Αντιδιαστέλλεται από τον διαφωτισμό, ο όποιος διδάσκει τον θρίαμβο του όρθολογισμοϋ, του έπιστημονικού πνεύματος και έν πολλοίς και του ύλισμοϋ. Μεταξύ των έπιφανών έκπροσώπων του εύρωπαϊκοϋ έλλουμιστικού ρεύματος συμπεριλαμβάνονται οι Μάιστερ Έκχαρτ (1260-1328), Νικόλαος ντέ Κοϋσα (1401-1464), Βαλεντίνος Βάιγκελ (1533-1528), Έρρίκος Κούνρατ (1560-1605), Ίάκωβος Μπαϊμε (1575-1624), Άγγελος Σιλέσιος (1624-1677), Ούίλιαμ Λώ (1686-1761), Έμμανουήλ Σβέντεμποργκ (1688-1772), Κάρλ φον Έκαρτσόουζεν (1752-1803) και – βεβαίως – ο Μαρτίνες ντέ Πασκουάλλυ (1710 ή 1727-1774) και ο Λουί Κλώντ ντέ Σαιν Μαρτέν (1743-1803). Ο συγγραφέας άμέσως

κὰ ἀπὸ τὶς παρατηρήσεις ἐνὸς Μωρίς Μπλοντέλ. Τὶ εἶναι ὁ μυστικισμός; ἀναρωτιέται αὐτὸς ὁ συγγραφέας· καὶ ἀπαντᾷ: «Ὁ μυστικισμὸς δὲν ἀφορᾷ στὴν ἀσάφεια καὶ στὸν ἰλλουμινισμὸ, στὸ ὑποσυνείδητο ἢ στὸ ὑπερσυνείδητο, σὲ ἓνα παιγνίδι ὑποκειμενικῶν ἀπόψεων, ἀλλὰ σ' ἓναν τρόπο θετικότερα προσδιορισμένο καὶ μεθοδικότερα προσδιορισμένο τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ φωτός· μὲ ἄλλα λόγια, ἐμπλέκει ὡς προαπαιτούμενον καὶ συνεπακόλουθον τὴν χρῆσι διανοητικῶν καὶ εὐφυῶν διευθετήσεων, μία θέλησι πολὺ ἐνσυνείδητη καὶ πολὺ προσωπική, μία ἠθική ἀσκητική μὲ παρατηρήσιμες καὶ κανονικὲς διαβαθμίσεις»¹⁰¹.

Ἄποδοκιμάζουμε μαζὺ μὲ τὸν Μωρίς Μπλοντέλ τὸν ψευδῆ ἰλλουμινισμό. Ὁ ἴδιος ὁ Σαιν Μαρτέν τὸν ἀποκηρύσσει σθεναρὰ στὸ «Ecce Homo». Τὸν ἀποκηρύσσουμε ἐπειδὴ βρίσκεται σὲ ἀντίφασι πρὸς τὸν ἀληθῆ ἰλλουμινισμό, τοῦ ὁποίου ὁ Μαρτινισμὸς ἀντιπροσωπεύει τέλειο ὑπόδειγμα. Ἕνας χαρακτηρισμὸς δὲν πρέπει νὰ θέτει σὲ ἀνυποληψία μία δοξασία τὴν ὁποίαν προσδιορίζει μὲ ἀσάφεια. «Συχνὰ μὲ θεωροῦσαν πεφωτισμένο – ἔλεγε ὁ Σαιν Μαρτέν – χωρὶς ἐν τούτοις νὰ γνωρίζει ὁ κόσμος τὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐννοοῦμε μ' αὐτὴ τὴν λέξι»¹⁰².

Ὁ Ἰωσήφ ντὲ Μαίτρ, στὶς «Βραδυὲς τῆς Ἁγίας Πετρούπολης», παρατηρεῖ ἐπίσης σὲ ποιὸν βαθμὸ ὁ ὅρος αὐτὸς (ὁ ἰλλουμινισμὸς) ἔχει χάσει τὸ ἀληθές του νόημα. «Χαρακτηρί-

παρακάτω ἀντιδιαστέλλει τὸν καλῶς ἐννοούμενο ἰλλουμινισμό, ὅπου τὰ ἀναπετάσματα τῆς ψυχῆς ἐξισορροποῦνται ἀπὸ ἓναν παρατηρητικὸ καὶ ἐξεταστικὸ νοῦ, ἀπὸ τὸν κακῶς ἐννοούμενο ἰλλουμινισμό, ὅπου ὁ μυστικιστὴς πέφτει θύμα τῶν φαντασιώσεων του. Ἔχει ἐνδιαφέρον νὰ ποῦμε ὅτι ὁ Μαρτινισμὸς, ὡς ἡ κύρια ἔκφρασις τοῦ ὑγιούς ἰλλουμινισμοῦ κατὰ τὸν 18 αἰ., ἀντιτάχθηκε στὸν ὕλισμὸ τῶν Ἐγκυκλοπαιδιστῶν καὶ ὑπῆρξε ἓνας ἀπὸ τοὺς προδρόμους τοῦ ρομαντισμοῦ στὴν λογοτεχνία (ΣτΜ).

¹⁰¹ Cahiers de la Nouvelle Journée “Qu’est-ce que la mystique”, Bloud et Gay, p. 19.

¹⁰² Portrait, 743.

ζουν ως πεφωτισμένους κάποιους ενόχους, οί όποιοι τόλμησαν, στις μέρες μας, νά συλλάβουν καί νά δημιουργήσουν στην Γερμανία τήν πλέον έγκληματική όργάνωσι με τό φρικτό σχέδιο νά σβήσουν από τήν Εύρώπη τόν Χριστιανισμό καί τήν ήγεμονία ¹⁰³ [τῶν έθνῶν της]. Άλλά προσδίδουν τόν ίδιο χαρακτηρισμό στόν μαθητή τοῦ Σαίν Μαρτέν ό όποίος ὄχι μόνον πιστεύει στόν Χριστιανισμό, άλλα έπιδιώκει νά ανέλθει στά πιό υπέροχα ύψη τοῦ Θείου αὐτοῦ Νόμου»¹⁰⁴.

Συνοπτικῶς, ό ίλλουμινισμός εἶναι τό σύστημα, ή πνευματική κατεύθυνσις, πού παρέχει τήν σωτηρία διά τῆς φωτίσεως. Ὅμως, τίποτε δέν εἶναι βεβαιότερον τοῦ ὅτι ό ίλλουμινισμός προϋποθέτει τήν φώτισι... Ἀναμφιβόλως ό Θεός δύναται νά έκδηλώνεται πρόωρα καί χωρίς προετοιμασία. Καί τότε παρέχεται ή βεβαιότης: ὄχι ή βεβαιότης μίας δοξασίας, άλλα τοῦ έπιτευχθέντος σκοποῦ.

Ὁ Σαίν Μαρτέν κατέχει τήν πλέον πιστή καί ακριβή εἰκόνα τοῦ ανθρώπου. Τόν εἶδαμε νά άντλεῖ τὰ ισχυρότερα έπιχειρήματά του από εκείνη τήν ὀξεῖα αντίληψι περὶ τῆς ανθρώπινης φύσεως. Ἡ ἀναζήτησις τοῦ Θεοῦ, ή πορεία πρὸς τήν Ἀποκατάστασι – παραδέχεται ὅτι δέν ἔχουμε τὰ κλειδιά τους διά μίας ἄμεσης ἀποκαλύψεως. Θά πρέπει νά τὰ ἀναζητήσουμε, νά τὰ ἀπαιτήσουμε. Ἀνταποκρινόμενοι λοιπὸν σ' αὐτή τήν λογική ἀνάγκη ή οποία θά ὑψωνόταν έχθρικά εἰάν δέν τήν ίκανοποιούσαμε, κατέχει ό Μαρτινισμός μία διαλεκτική. Ὁ Σαίν Μαρτέν δηλώνει ὅτι τό μεγαλύτερο σφάλμα τοῦ ανθρώπου θά ἦταν νά ἀδιαφορήσει γιά τήν Ἀλήθεια ἢ νά τήν θεωρήσει ἀπρόσιτη.

«Δέν θά με ἀναζητοῦσες εἰάν δέν με εἶχες ἤδη ἀνεύρει», λέγει ο Πασκάλ. Κι ό ιερὸς Αὐγουστῖνος καταδεικνύει ὅτι στην βάσι τοῦ αἰτήματος τῆς Χάριτος ένυπάρχει ἤδη μία Χάρις ή

¹⁰³ Προφανῶς ἐδῶ γίνεται ἀναφορὰ στοὺς «Πεφωτισμένους» (Illuminati) τῆς Βαυαρίας, τοῦ Ἀδάμ Βαῖσχαουπτ. ΣτΜ).

¹⁰⁴ Soirées, XI entretien.

ὅποια ἐπιτρέπει τὴν διατύπωση τῆς προσευχῆς. Ἄλλ' ὅσο δωρεὰν κι ἂν παρέχεται ἡ σωτηρία, ἡ Ἀποκατάστασις, ἐν τούτοις παραμένει ἀρχικῶς μία κίνησις πρωτοβουλιακὴ ἀπὸ πλευρᾶς τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Μαρτινισμὸς δὲν παραγνωρίζει τὴν θέλησι, ἀκόμη κι ὅταν ὀρίζει ὅτι αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ ταυτισθῆ μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ἐκεῖ ἀνευρίσκει τὴν πλήρη τῆς ἐπάνθισι.

Στὸ πρῶτο βῆμα τῆς Ὁδοῦ, ὁ Ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ καταβάλλει τὴν προσπάθειά του. Κι ἀφοῦ δὲν ἐνεργεῖ χωρὶς λογικὴ ἢ χωρὶς κίνητρο, ἐναπόκειται στὴν Μαρτινιστικὴ διαλεκτικὴ νὰ τοῦ δείξει τὸν Ἀστέρα πού θὰ τὸν ὀδηγήσει πρὸς τὸν Θεό, τὴν Ἀρχὴ του.

Εὐτυχὴς ὅποιος δεῖ τὴν Φῶτισι νὰ φωτίζει μὲ τὶς ἀκτίνες τῆς βεβαιότητος τὰ λογικὰ συμπεράσματα. Θὰ βρῖσκεται κοντὰ στὸν στόχο του. Ἡ διαλεκτικὴ θὰ τὸν ἔχει ὀδηγήσει στὴν κατάστασι τοῦ μύστη, διότι θὰ ἔχει ἀποκαλύψει τὸν ἄνθρωπο στὸν ἑαυτό του.

«Ἐπειδὴ τὸ ὄν μας εἶναι κεντρικόν, ὀφείλει νὰ εὐρίσκειται ἀκριβῶς στὸ κέντρο ὅπου ὑπάρχουν ὅλες οἱ ἀπαραίτητες βοήθειες γιὰ τὴν ὑπαρξί του»¹⁰⁵. Μαζὺ μὲ τὸ μυστικὸ τοῦ προορισμοῦ καὶ τῆς καταγωγῆς του, θὰ βρεῖ ἐκεῖ τὰ μέσα γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν πρῶτο ἐπιστρέφοντας στὴν δευτέρη.

Τέτοια εἶναι ἡ μεγαλειώδης διδασκαλία τοῦ Μαρτινισμοῦ.

¹⁰⁵ Correspondance.